

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje: za STO in Italijo pri upravi v Trstu Ul. sv. Frančiška 20 za cono B pri Centru tiska v Kopru, Za Jugoslavijo pri ADIT v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, N. 6 - 1 - 90603 -7. Cena listu: lir 20. — din 15. — v Jugoslaviji in din 8 v coni B.

Poštnina plačana v gotovini.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir

TRST, 1. decembra 1950

LETO 5 - štev. 242

Uredništvo Ljudskega tednika: Trst, Ul. Montecchi 6-II. Telefon štev. 95.823. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, Ulica sv. Frančiška štev. 20.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

LJUDSKI
TEDNIK

Kronika

KOREJA: Mac Arthurjeva armada se umika proti Pjongjangu. Pri kraju Kunurj je divjala huda bitka, da so se lahko divizije umaknile iz krajev na zahodni obali. Kitajske čete so zasedle Changjin, zapre cesto severno od Kotori. Pri tem so bili odrezani ameriški oddelki, ki jih sedaj preskrbuje z letali. Pretrgana je cesta med Hagaru in Yudamom. Preko reke Jalu prihajajo vedno znova čete in material za kitajske čete, ki pri svojih napadih ne štedijo z vojniki in materialom.

William Foster, upravnik ECA je prišel v Pariz.

Iz CSR se je vrnilo 12 jugoslovanskih državljanov, ki so jih imeli v CSR zaprte in so morali delati v uranovih rudnikih. Z njimi so tam zelo slabo ravnali in so morali nekateri ob prihodu domov prepeljati v bolnico.

Pekinški radio je javil, da zbirajo sedaj na Kitajskem 600.000 novih sprostovoljcev za Korejo. Spaak se je pritožil zaradi francoskega cincaja glede nemške oborožitve.

V Kairu stavkajo avtotaksiji. Posvetovalna skupščina evropskega sveta se bo sestala v marcu mesecu.

Angleži so imeli dosedaj na Koreji 51 mrtvih, 175 ranjenih in 5 izgubljenih.

Podpredsednik britanske vlade Herbert Morrison je izjavil, da mora laburistična vlada nacionalizirati monopole električne energije, industrijo premoaga in jekla, celotno transportno službo in vse tiste industrijske panoge, kjer bi se izkazalo, da so zasebni lastniki nesposobni, da bi učinkovito opravljali svoje posle.

Britanija bo drugo leto porabila 300 milijonov funtov za svojo obrambo.

Italija je prosila ZDA za dobavo enega milijona ton prosa in pšenice za prehrano svojega prebivalstva, ki mu grozi lakota.

25 milijonov dolarjev sta namenila ekonomski in socialni svet OZN za pomoč in obnovo Koreje. Skupščina Evropskega sveta je izglasovala resolucijo, ki določa takojšnjo ustanovitev evropske vojske, v kateri bi sodelovale tudi nemške enote.

Države Commonwealtha so podpisale trgovinsko pogodbo z Japonsko, ki predvideva izmenjavo v vrednosti 184 milijonov funtov Sterlingov blaga.

Kanada bo vzkladila svojo opremo in orožje z ameriškim.

V Moravski Ostravi v CSR so bile stavke rudarjev.

Proti Ili Koch se je pričel proces. Obtožena je zverinstev v nacističnem taborišču v Buchenwaldu. Ob prvih zaslišanjih je nesramno zanikala vse obtožbe.

Na Japonskem je doslej visoko sodišče epuriralo več kakor 10.000 komunistov.

Med Jugoslavijo in Grčijo je prišlo do obnovitve diplomatskih odnosov. FLRJ bo zastopal v Atenah Serif Schović, Grčijo pa v Beogradu Spyro Kapitanides.

Egiptovski zunanji minister je prišel v London. Ob prihodu je izjavil, da če bi dobil Egipt do vojnih orožja, bi prav lahko zamenjal angleške vojake ob sušnem prekopu.

V Kairu so bile zopet velike protiangelske demonstracije. Demonstranti so hoteli priti do angleškega predstavništva. Policija jih je razpršila. Laže je bilo ranjenih 10 policistov.

John Rogge je ob povratku iz Varšave izjavil, da je dobil vtis, da želi Svetovni kongres pristašev miru izvajati mir s silo. Dejal je tudi, da mu je bilo zaradi enostranosti delegatov zelo težko dati predloge za stvarne akcije ZSSR in ZDA za ohranitev miru.

Angleški minister za preskrbo Siraus je izjavil, da ga skrbi, ker ZDA preveč akumulirajo strateške surovine. Taka politika grozi zaposlitvi in proizvodnji angleške industrije.

63 grških otrok je predal jugoslovanski Rdeči križ grškemu.

V Zahodni Nemčiji bodo izpuščili 14 vojnih zločincev.

LR Kitajska je obtožila Francijo, da sta francoska vojska in letalstvo kršila ozemeljske nedotakljivosti Kitajske.

Falangistični list «Arribas» je znova zahteval, naj Anglija izroči Španiji gibraltarsko trdnjavo. V primeri s septembrom se je v Italiji zmanjšal denarni obtok v oktobru za 3 milijarde.

V starosti 83 let je umrla znana nemška pisateljica Hedwig Courths-Maler. Napisala je 120 ljubezenskih romanov, katerih skupna naklada je znašala 22 milijonov izvodov. Pred smrtjo je izjavila, da ima materiala še za 200 knjig.

Koreja in zadnji dogodki

Rešuje jih Varnostni svet, diplomati med seboj in vojaki

V Lake Success je prišla končno le kitajska delegacija. Sestavljajo jo general Wu Hsiu-čuan, vodja oddelka za ruska in daljnovzhodna vprašanja na zunanjem ministrstvu v Pekingju. Lani je spremljal Cu-En-laja v Moskvo. Z njim je svetovalec Cia Kuan-hua, vodja oddelka za ZDA in Zahodno Evropo v delegaciji so še Kung Pu-sung, An Tung Čen Cia, Pu Shan, Cu Jen, Sun Pia, Vang Nai-Cing in gospa Kung Pu-sung, ki ima v rokah referat za OZN v pekinškem zunanjem ministrstvu.

S prihodom kitajske delegacije je marsikdo računal, da bo več možnosti za ureditev sporov glede Koreje in Formoze. Vendar so se zmotili. Sovjetski režiserji so namreč priliči korejskemu ognju še malo olja, da bi pridobila cela zadeva na dramatičnosti. Sama resnost trenutka pa bi narekovala zapadnjakom, da bi pohiteli s svojimi pripravami za sestanek štirih, kjer bi znova rezali svet in razdelili vplivna področja, ter tako ustvarili novo ravnotežje med vesilami na račun manjših narodov.

Zato so ta teden «reševali» korejsko zadevo general, diplomati, med seboj in v Varnostnem svetu, vsaka stranka po svojih sposobnostih. Tako je general Mac Arthur javil, da so kitajske čete — okrog 200.000 mož — napadle položaje sil OZN ter da esmo zaradi tega kitajskega posega pred popolnoma novo vojsko. Prišel se je umik čet OZN pred silovitimi kitajskimi napadi in kaže, da bo šel vse do najožje točke Koreje nekaj Severno pred Pjongjansom. Obenem pa Kitajci obetajo, da bodo poslali tja še nove čete. Po tem novem položaju se je sestel takoj Truman z načelniki glavnih stanov in strokovnjaki za Daljni vzhod.

Diplomati so pokazali v prvem trenutku veliko razburjenje. Vendar pa so se v kratkem času duhovi že malo pomirili.

Acheson je kmalu nato pozval na zbiranje čuma, vesti in značaja, najboljše tradicije ameriškega ljudstva ter najgloblje izvire vere. Nove dogodke na Koreji je označil kot «novo neprovočirano sovražno dejanje, ki je še bolj nemoralno od prejšnjega». Povedal je še, da je prišla ura odločitve in da so oblasti LR Kitajske sedaj pred sodbo vsega človeštva.

George Marshall je povedal, da je nastal kritičen položaj, vendar da nima okoliščin za obupne.

O tem vprašanju je razpravljal tudi angleški zunanji minister Bevin v spodnji zbornici. Njegove besede so važne, saj je znano, da ZDA ne morejo brez Anglije iti v večje pustolovščine in da prav angleško stališče služi Achesonu, da drži razboritega Mac Arthura za vajeti. Bevin je rekel:

«Če hočejo Kitajci preprečiti splošno vojno, če bodo pokazali le trohico dobre volje do sodelovanja pri iskanju mirne rešitve, tedaj sem prepričan, da jih bo mogoče doseči. Bevin se je nato vprašal: «Ali je morda treba pripisati kitajsko posredovanje namišljenemu strahu pred morebitnim napadom na kitajsko ozemlje?», ter je pri tem spomnil zbornico na to, kar je dejal med zadnjo debato o nevarnosti istočasnega premika na Vzhodu in Zahodu. Nadaljeval je, da vojaški položaj v zadnjih dneh ni v ničemer spremenil njegovega stališča, da je treba iskati končno rešitev na političnem področju.

Se bolj značilne pa so Bevinove besede, ko je govoril o sovjetskem predlogu za sestanek štirih ministrov in je dejal, da angleška vlada ne odklanja tega sestanka. Pripravljena je udeležiti se katerega koli sestanka štirih, ki bi nudil možnost ukinitev sedanjega napetega stanja in sklenitev trajnega prijateljstva med Zahodom in Sovjetsko zvezo. To pa ne pomeni,

da angleška vlada sprejema sovjetsko vabilo tako, kakor je bilo izrečeno.

Bevin je v tej zvezi omenil, da so se angleška, francoska in ameriška vlada sporazumele, da se bodo njihovi predstavniki sestali prihodni teden v Parizu ter bodo proučili podrobnosti o odgovoru na sovjetsko noto in možnosti uspešnih pogajanj s sovjetsko vlado.

Francoskega uradnega stališča še ni, ker se tam pečajo s svojo vladno krizo. Prav gotovo pa je, da je še bolj previdno kot angleško.

Ker je bil prihod kitajske delegacije v Lake Success pripravljen z vojaško improvizacijo na Koreji v zelo velikem merilu, je jasno, da se je tudi v OZN zadržala precej zadržano in da je zavrnila vse polkuse približevanja oz. tipanja (neuradnih) s strani raznih delegacij. Kitajci so ob svojem prihodu obiskali uradno Beblerja, kot predsednika Varnostnega sveta za november. Trygve Lieja, pri katerem je bil tudi slučajno Nasrullah Entezam, sedanji predsednik glavne skupščine, potem so pa enostavno izginitili iz cirkulacije in so se prikazali samo na zasedanjih.

V ponedeljek so prišli prvič na sejo Varnostnega sveta. Jugoslovanski delegat je kot predsednik postavil na dnevni red korejsko vprašanje, skupno s pritožbo zaradi oborožene invazije Formoze. Malik je zahteval, da prvo vprašanje ertajo z dnevnega reda. Bebler pa je poudaril, da sta obe vprašanji strogo povezani. Isti dan so tudi v političnem odboru razpravljali o napadu ZDA na Kitajsko. Višinski in Dulles sta oboja zastopala stališča svojih vlad o tem vprašanju in nista povedala pra vnič novega.

Prvi dvoboj večjega stila je bil v Varnostnem svetu v torek. Najprej se je razvila debata o postopku; kdo naj prej govori. Malik je napadel Beblerja, kar bi lahko imenovali že običaj-

ni «postopek» sovjetske delegacije. Ker se je ameriški delegat prvi prijavil, je tudi prvi govoril.

Najprej je uradno predložil poročilo generala Mac Arthura o «popolnoma novi vojni», nato pa je vprašal kitajskega predstavnika, zakaj je LR Kitajska podvzela na Koreji nove korake in čemu ne upošteva zagotovil OZN in ZDA, ki nimajo ozemeljskih zahtev do kitajskega ozemlja ali zakonitih interesov. Austin je nadalje vprašal, kako naj OZN prepreči Kitajce, da nima slabih namenov. Omenil je nove oborožene jedinice na Koreji in vprašal, kakšni so interesi pekinške vlade na Koreji in če bo ta sprejela sklepe OZN. Odgovor na to lahko odloči, ali bo korejski spor naglo zaključen, ali pa bodo nastale nove nevarnosti. Vprašal je tudi, če je to v interesu kitajskega naroda ali velike ruske sile. Glede Formoze je Austin poudaril, da mora Varnostni svet sprejeti predlagano resolucijo.

Kitajski delegat je govoril tri ure. Takoj od začetka je Wu Hsiu-čuan poudaril, da nima namena razpravljati o položaju na Koreji in da je prišel zato, da v smislu navodil vlade LR Kitajske in v imenu 475 milijonov Kitajcev obtoži ameriško vlado nezakonitega zločinskega oboroženega napada na otok Taiwan (Formosa). Pri tem je pripomnil, da misli tudi otoke Pescadore glede katerih mora odločiti mirovna pogodba z Japonsko.

Dalje je Wu Hsiu-čuan obsodil, da so v OZN odklonili izključitev kitajskih nacionalistov in da so predstavniki LR Kitajske izključeni iz OZN zaradi obstrukcionističnih spletk ameriške vlade. Dalje je dejal, da ameriška vlada sistematično organizira obkolitev Kitajske za nadaljnje napade proti kitajski ljudski vladi in zato da bi sprožila tretjo svetovno vojno.

Kitajski predstavnik je samo enkrat omenil Korejo, ko je dejal, da se Kitajci v velikem številu prijavljajo kot prostovoljci za Korejo in da kitajska ljudska vlada nima nobenega vzroka, da bi preprečila njihov odhod, da sodelujejo v veliki osvobodilni borbi proti ameriškem napadu.

Obtožil je dalje Trumana, da je spremenil Formozo v oporišče za ameriški napad, zahteval je od Varnostnega sveta, naj uvede sankcije proti ZDA, in predlagal: 1. naj se obsodi ameriška vlada zaradi zločinskega napada na Formozo in na Korejo; 2. sprejmejo naj se ukrepi za popoln umik ameriških sil s Formoze; 3. sprejmejo naj se takojšnji ukrepi za umik ameriških in drugih čet s Koreje ter naj se korejskemu ljudstvu dovoli, da svobodno uredi svoje zadeve.

Naslednji dan je ameriški delegat zahteval, naj Varnostni svet sprejme resolucijo šestih držav glede Koreje in da se ne sme ozirati na fantastične obtožbe o ameriškem napadu na Formozo. Ker pa bo ta resolucija gotovo naletela na sovjetski veto, bodo ZDA verjetno postavile to vprašanje pred glavno skupščino.

O večeršnjih seji še nimamo poročil. Na vsak način pa je cela zadeva v razvoju, ki bo nujno nakazal poč rešitve: take ali drugačne.

Italijanska oborožitev

Oba največja newyorška časopisa nista po delnih volitvah v ZDA kritizirala samo Anglije in Francije zaradi njunih oborožitvenih namenov, temveč tudi Italijo. Italijanska vlada sta obtožila, da še vedno ni izdelala oborožitvenega načrta, da se le počasi približuje oborožitvenim nalogam v okviru atlantskega pakta; obenem pa sta ponovila znano kritiko ECA delegata za Italijo glede slabe uporabe Marshallovega denarja. Na te obtožbe je odgovoril italijanski poslanik veNew York Timesu, v katerem je izjavil, da so zavlačevali to zadevo vedno na ameriški strani. Storza pa je v intervjuju listu «Messaggero» izjavil, da mora Italija oborožitev pričeti zelo previdno, da s tem ne ogrozi gospodarsko in socialno obnovo. Vendar pa je v zadnjem času naredila več za svojo obrambno moč, kot je to splošno znano.

Za razliko od Anglije in Francije, Italija ni nastopila na sestanku obrambnih ministrov v New Yorku z nekim oborožitvenim načrtom, ker se vlada ni mogla odločiti, če bi poslala ministra za vojsko Paolardija ali pa gospodarskega ministra Pello. Kaj so vodilne atlantske sile zahtevale od Italije, ni povsem jasno. Vendar pa so sedaj pričela Italijanska in italijansko-ameriška pogajanja, ki bi morala dovesti do tega, da bi Paolardi prišel v sredi decembra v London na novo srečanje med atlantskimi državami z nekim gotovim načrtom. Zakladno in obrambno ministrstvo se pogajata z ECA zastopstvom glede takojšnjega programa in štiriletnega programa italijanske oborožitve. Pri tem je tudi precej delovna palača Chigi.

V glavnem razpravljajo o tem, kakšen odstotek bi dali Italiji od skupne vsote 10 milijard dolarjev, kolikor znašajo zaloge denarja v atlantski blagajni v Londonu.

Medtem pa so prišli precejšnje pošiljke ameriškega orožja v Italijo. Med letom je prišlo več ladijskih tovorov topovskega materiala. Pred kratkim je prispelo 64 lovskih letal za obalno obrambo, v ponedeljek pa velik transport tankov.

O tem najnovjšem izkrcanju ameri-

Vladna kriza v Franciji

Plevenova vlada je prišla nenadoma v veliko razgato. V narodni skupščini so razpravljali o tako imenovani generalski aferi, v katero so bili zapleteni posredno ali neposredno tudi nekateri člani francoske vlade. Med razpravo je prišlo do glasovanja o komunistični resoluciji, ki zahteva, da priđe Jules Moch, sedanji francoski minister za obrambo pred visoki sodni zbor zaradi zločinov, ki jih je zagrešil, ko je bil leta 1949 notranji minister. Parlamentarna komisija je namreč ugotovila, da je glavni krivec iz te generalске afere Peyre ušel v tujino s pomočjo tedanjih vladnih krogov, da so se ti lahko rešili svoje odgovornosti. Za resolucijo je glasovalo 234 poslanec, proti 203, 37 pa se jih je vzdržalo.

Znano je, da ima Moch veliko sovražnikov tudi med samimi člani vladnih strank. Ker je bilo glasovanje tajno, so se ti lahko brez skrbi izrekli proti njemu.

Takoj nato je dalo 5 socialističnih ministrov v tej 15. francoski vladi od leta 1944, naprej, svojo ostavko. Ministrski predsednik Pleven je pa odšel k predsedniku republike Auriolu in mu dal ostavko vlade. Auriolu je bilo to zelo neljubo in ni hotel sprejeti odstopa. Na obisk v Pariz je prišel danski kraljevski par in padeč vlade bi pomenil kaj lep sprejem.

Končno je vlada sklenila, da zahteva danes popoldne zaupnico

škega orožja je desničarsko časopisje precej pisalo v Italiji. «Unità» pa za čuda ni prav nič vedela o tem. Sicer pa ni nič čudnega. Pred prvimi izkrcanji ameriškega orožja je «Unità» na široko pisala, da ne bodo izkrcali niti ene ameriške puške na italijanskem polotoku in vendar je šlo doslej vse tako gladko...

V teh dveh letih smo slišali veliko demagogije iz ust voditeljev italijanske KP, vendar ni nobena akcija dala nobenega konkretnega rezultata.

Zato ni nič čudnega, če «Unità» danes rajši molči!

parlamenta. Predložila je resolucijo, ki daje priznanje pogumu in poštenosti Julesa Mocha in izreka zaupnico vladi, da nadaljuje tako v tujini, kakor doma svojo politiko poguma in budnosti.

Pleven pa je povedal, da mora vlada vedeti, ali lahko računa na svojo večino. Ne bo popustil pri ljudeh, ki so v vladi niti pri sedanjem programu. Povedal je še, da se bodo tisti, ki bodo danes glasovali za vlado, izrekli tudi za povišanje davkov.

Na vsak način pa moramo reči, da je Pleven ravnal zase zelo pametno, da ni takoj po izludu glasovanja proti Mochu postavil vprašanja zaupnice. Hotel si je pridobiti na času za pomirjenje duhov.

SPORAZUM MED ZDA IN FLRJ glede pošiljanja pomoči v živilih

V Beogradu so na zunanjem ministrstvu 21. novembra izmenjali noti med vladama FLRJ in veleposlanštvom ZDA v Beogradu. S tem aktom so sklenili sporazum med obema vladama, ki se nanaša na del pomoči v živilih, ki jo bo vlada ZDA nudila Jugoslaviji pred sklepom ameriškega kongresa.

Od skupne količine živil, ki jih bodo ZDA poslale v Jugoslavijo, bo ti. sti del, ki ga določa sporazum, dodeljen za krepitev obrambne sposobnosti FLRJ.

Ta del pomoči se bo pošiljal na naslednji obojestranski pogojeri osnovni:

1. Vlada FLRJ bo uporabila pomoč izključno v namen, za katerega je leta dana, namreč za ureditve smotrov Ustanovne listine OZN, da se prepreči slabitev obrambne moči FLRJ.

2. Vlada FLRJ ne bo odstopila nobeni drugi državi pomoči, ki ji bo po tem sporazumu izkazana brez poprejšnjega soglasja vlade ZDA.

3. Vlada FLRJ bo nudila recipročno pomoč ZDA, kar bo omogočalo proizvodnjo in pošiljanje v ZDA tistih surovin in polizdelkov, ki so razpoložljivi v Jugoslaviji in so potrebni ZDA zaradi pomanjkanja ali potenciranega pomanjkanja lastnih virov, in sicer v količinah in pogojih, ki bodo sklenjeni. Aranzmaji za te prenose bodo upoštevali potrebe za domačo proizvodnjo in komercialni izvoz Jugoslavije.

4. Vlada FLRJ je pripravljena dati vladi ZDA na razpolago dinarje, ki bi jih ZDA uporabljale za administrativne izdatke znotraj Jugoslavije v zvezi s pomočjo, ki jo nudijo ZDA na podlagi tega sporazuma. Vladi FLRJ in ZDA bosta v primernem času pričeli razgovore o izročitvi teh dinarjev in sklenitvi aranzmaja o preskrbi s tem denarjem.

Noti sta podpisala Leo Mates in George Allen.

Prav tako poročajo iz Beograda, da je George Allen, veleposlanik ZDA v Beogradu obiskal v tem tednu ministra za notranje zadeve FLRJ Aleksandra Rankoviča.

JUGOSLAVIJA se bo ravnala po listini Združenih narodov

Pred svojim odhodom v domovino je šef jugoslovanske delegacije na V. zasedanju generalne skupščine OZN, Edvard Kardelj dal naslednje odgovore na vprašanja znanega novinarja Leona Pearsona. Razgovor so prenašale vse radijske postaje NBC v ZDA.

Zakaj je FLRJ za sprejem pekinškega režima v OZN?

1. V tem vprašanju izhaja Jugoslavija iz naslednjega stališča: Pekinška vlada izvaja dejansko nadzorstvo v Kitajski, zaradi česar pride lahko sodelovanje Kitajske v naporih za okrepitev miru na svetu do izraza samo s sodelovanjem te vlade v OZN.

2. Smo pristaši vsesplošnosti OZN in sodimo, da v okviru OZN narodi lahko najbolje sodelujejo pri odstranjevanju sporov, ki pomenijo nevarnost za mir. Potemtakem mislimo, da bi se sporna vprašanja Daljnega vzhoda lažje reševala, če bi bila LF Kitajska zastopana v OZN.

3. Sodimo, da odpor na zahodu proti sprejemu pekinške vlade v OZN samo pomaga težnjam sovjetske politike, ki gredo za tem, da se LR Kitajska osami in se ji onemogoči, da bi se uveljavila Nova Kitajska tudi kot samostojen činitelj v mednarodnih odnosih.

Kakšna so po Vašem mnenju pričakovanja za bodoče odnose med Sovjetsko zvezo in komunistično vlado Kitajske?

Ne bi bil rad prerok. V vsakem primeru pa, kolikor bo vlada v Pekingu igrala vlogo satelita tuje sile, bo razočarala upanje lastnega naroda ter izpodkopala svojo lastno zmago. Nova Kitajska lahko zelo mnogo prispeva k utrditvi miru na svetu in napredku človeštva, toda samo v tem primeru, če bo njena politika neodvisna in miroljubna. V nasprotnem primeru bo služila Nova Kitajska samo kot sredstvo tuje politike, kot takšna pa bo še naprej ostala zaostala država brez večjega mednarodnega pomena. O vsem tem mora seveda odločiti sam kitajski narod, kateremu je treba dati čas, da se na lastnih izkušnjah prepriča, katera pot vodi k njegovemu resničnemu napredku.

Kakšno akcijo morajo napraviti Združeni narodi, da bi preprečili nadaljnje širjenje korejske vojne?

Moje mnenje je, da je danes edina pot, ki vodi k preprečitvi nadaljnje razširitve kitajske vojne — pot, da se doseže neposredni sporazum med pekinško vlado in drugimi prizadetimi državami.

Kakšne mednarodne diplomatske korake bi Vaša vlada storila v primeru vojaškega napada proti Jugoslaviji?

Ne more biti nobenega dvoma, da bi Jugoslavija v primerih napada ravnala kot član Organizacije združenih narodov, se pravi, v takih primerih bi se v duhu Ustanovne listine OZN obrnila na Varnostni svet oziroma na druge pristojne organe OZN za podporo v njeni borbi proti napadu. Toda bolje je, da o tem danes ne govorimo, temveč da se z vsemi silami trudimo, da se tak položaj sploh ne pojavi. Vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije dela s svoje strani vse, kar more v tej smeri. Medtem pa ni popustil priložnosti za razlago izzivanja proti Jugoslaviji in režim Eaverja Hodže se danes obilno poslužuje prav takih imenovan svojih gospodarjev.

Ali protititovski elementi Jugoslavije izkoriščajo sedanje prehranske težave, da bi agitirali proti vladi? Seveda bodo posamezni sovražniki nove Jugoslavije poskušali izkoristiti v svoje namene prehranske težave, ki so nastopile kot posledica izredne suše. Toda ni nobene nevarnosti pred takimi poskusi, saj se naši narodi zavajajo dejstva, da je taka delavnost naperjena ne le proti politiki sedanje jugoslovanske vlade, temveč tudi proti osnovnim temeljem jugoslovanske države, njeni suverenosti in nacionalni neodvisnosti. Torej ne more biti dvoma, da bodo naši narodi daja-

li odločen odpor poskusom, da bi se sedanje gospodarske težave izkoristile za izpodkopavanje nove Jugoslavije.

Kaj lahko stori posamezni Američan, da bi pomagal Vašemu ljudstvu, ko prehaja skozi težave?

Obveščeni smo, da so številne ameriške organizacije, zlasti dobrodelne, začele akcijo za zbiranje prostovoljnih prispevkov za Jugoslavijo, in pozdravljamo to akcijo ter menimo, da pomeni resno pomoč narodu Jugoslavije in da bo s samim tem prispevala k zblizanju in prijateljstvu med ameriškim narodom in jugoslovanskimi narodi.

Na koncu intervjuja, ki so ga prenašale vse radijske postaje NBC, je ministar za zunanje zadeve FLRJ Edvard Kardelj dejal:

«Rad bi izkoristil to priložnost, da prisrčno pozdravim ameriški narod v imenu narodov Jugoslavije in da mu želim mnogo uspeha pri ustvarjalnih naporih in delu.

Strahovito neurje s snegom in viharjem je zajelo v prejšnje tednu vzhodni del ZDA. Dosedaj so našli 247 človeških žrtev. Skoda gre v stotine milijonov. V predmestju New Yorka je vihar celo porušil hiše. Zlasti je bilo prizadeto področje Long Islanda in New Jersey. Po viharju in dežju je pričelo snežiti. V Pittsburgu je zapadlo 73 cm snega. Dogodilo se je, da so pričeli pleniti porušene hiše, ki so jih prebivalci zapustili. Sedaj je dobila policija nalog, da strelja ob takih primerih. Reke so kmalu po viharju pričele rasti. Vendar sedaj že polagoma upadajo. Nastopil je hud mraz. Tudi državi Washington in Maryland sta pretrpeli veliko škodo.

Vulkan Etna je pričel bruhati. Lava se približuje vašem Fornarzu in Milo na vzhodni strani ledenika. Prebivalci so pripravljene, da v primeru večje nevarnosti zapuste vas. Pepel, kamenje in lava so doslej uničili že precej vinogradov. V prven trenutku je kazalo, da ne bo večje nevarnosti zaradi novih muh vulkana, pozneje pa se je položaj poslabšal. Lava se premika z brzino 40 m na uro.

Blagajnika neke družbe v Milanu so ukradli na tramvaju. Seboj je nosil tri milijone lir. Regent Iraka, Abdulah se je ločil od svoje žene, s katero se je poročil leta 1948. Na otoku Javi se je zrušilo indonezijsko vojaško letalo Dakota. Pri tem je bilo 13 oseb ubitih in 13 ranjenih.

Službena objava o denarni reformi na Poljskem je bila v glavnem namenjena propagandi znotraj države. Ta še dolgo ne pove resnice o pravih motivih in ciljih te reforme. Karakteristična je ta objava samo po tem, da tlači reformo skupaj s planom, ki je bil nedavno na zahtevo Moskve temeljito izpremenjen.

Razlogi, ki so privedli do te reforme so brez dvoma ngrbanje in zunanja narava.

Glede notranjih razgolov je prvič narekovala to reformo vedno večja inflacija. S tem ukrepom so vzeli denar iz rok tistih, ki so ga nagrabili v pogojih širokih možnosti spekulacije. Hoteli so vzpostaviti ravnotežje med denarnimi in blagovnimi fondy. Odnos med tema dvema fondoma se je namreč stalno slabšal od tistega dne, ko so na Poljskem ukinili karte za preskrbo in ta ukrep povečevali kot naj-večji uspeh svoje ekonomske politike. Od tedaj so pričele cene vedno bolj rasti, na trgu je bilo vse manj blaga in pojavile so se velikanske težave v zvezi s preskrbo. Poljska se je znova morala vrniti

k sistemu kart za preskrbo delavcev z najosnovnejšimi življenjskimi potrebščinami.

Seveda s tem niso bile odpravljene težkoče v preskrbi. Nasprotno, vedno bolj so rastle in kupna moč delavčeve plače je vedno bolj padala.

Sedaj po novi reformi se vprašamo: ali bo imelo poljsko delavstvo od nje sploh kakšno korist ali se bodo in v koliko se bo po tej reformi spremenil odnos cen in plač v korist povečanja potrošniške moči delavca? Način izmenjave ne menja dosedanjega odnosa med plačami in cenami. Kupna moč plače ostaja tudi po izmenjavi neizpremenjena. To pa samo v primeru, če bi se cene nekaterih proizvodov ne povečale, oziroma če bi se ne povečali davki in razne takse.

V odnosu na kapitalistični svet nima reforma nobenega pomena. Od sedaj naprej, kot je bilo tudi doslej, te države ne bodo več trgovale s Poljsko na osnovi zlota, temveč v glavnem na osnovi dolarja. Notranji obračun zlota z dolarjem pa itak nima vpliva na pogoje izmenjave Poljske z izozemstvom.

Nekaj zanimivosti o sodobnih sovjetskih „golobčkih miru“

Ne moremo trditi, da je sovjetska vojna industrija v letih po vojni preveč počivala. Nekateri celo trdijo, da je delala ves čas s polno paro in da je temeljito konkurirala zahodnim planerjem. V spodnjem članku opisujemo nekaj uspehov sovjetske oborožitvene industrije v valenju sodobnih golobčkov miru.

Sovjetska letalska industrija je razvila v zadnjih letih celo vrsto novih lovskih letal na reakcijski pogon, ki so konstruirani na zelo modernih osnovah. Veliko so pripomogli pri tem brez dvoma tudi uvoženim nemški strokovnjaki, stroji ter izkušnje. Vendar je potrebno poudariti, da se je v zadnjih letih izkristaliziral poseben ruski gradbeni stil teh letal. Njih glavne posebnosti so enosedežna, enomotorna letala z nazaj potegnjenimi krili, prav takim višinskim krmilom, čokalim trupom z odprtino za zrak spredaj in kabino skoro čisto na kiju. nu letala.

Prvi model teh letal se je pojavil leta 1947 in je v marsičem podoben tipu Republic F-84 «Thunderjet», ki ga sedaj uporablja v večjih množinah US Air Force na Koreji. Letalo pripisujejo konstruktorju Jakovljevu in nosi oznako JAK 17 (sl. 1.) Krila so v obliki trapeza in imajo zaviralne naprave. Kolesa spravi med letom letalec pod krila in pod kljun. Za pogon ima letalo zračno turbino tipa Celomaj, po nemškem vzorcu DKW 003. Oborožitev: 2 brzostrelna topa kal. 20 mm. Sirina letala čez krila znaša 11 m, čez trup na 10,2 m. JAK 17 doseže največjo hitrost 950 km.

Drugi tip letala, ki ga prav tako

Sl. 1. JAK 17

pripisujejo konstruktorju Jakovljevu, nosi oznako Jak 19, ima iste značilnosti, kot nemški hitri preizkušni model DFS 346. Verjetno je tudi Jak-19 izveden iz tega modela. To je izredno hitro letalo, ki prekaša hitrost zvoka (sl. 2.). Sedaj ima vse lastnosti ruske gradnje, tenak, okrogel trup, močno nazaj potisnjena ozka krila. Višinsko krmilo je visoko na smernem krmilu.

Sl. 2. JAK 19

Sl. 3. LA 17

Naslednji dve letali pripisujejo konstruktorjema Lavočkinu in Mikojanu. Letalo LA 17 (sl. 3.) ima tenka, nazaj potisnjena krila v kotu 45.0. Pri tem je zanimivo, da znaša največji kot kril na trup pri podobnih modelih v ZDA največ 35.0. Dva brzostrelna topa tipa Zvak kal. 20 mm sta tik pod pilotovo kabino. Največja hitrost znaša 1.100 km.

Mikojanov tip MIG 15 ima kopijo angleškega Rolls Royce motorja «Nene». Zaradi izredne aerodinamične linije doseže prav tako hitrost 1.100 km na uro (sl. 4.). Krila so montirana

Sl. 4. MIG 15

na trup v kotu 40.0 stransko krmilo na repu v obliki trapeza je pa pritrjeno na trup v kotu 50.0. Zaradi boljše preglednosti sedi pilot čisto spredaj. Letalo ima več topov, od teh dva kal. 30 mm. Nekateri izvedbe tega letala imajo ob telesu dva valja v

dolžini 2 m, katerih namen pa ni znan. Verjetno sta to cevi raketnih avtomatov.

Lavičkin je pred časom izdelal tudi lovca, ki se po obliki precej približuje nemškemu tipu Messerschmitt Me 262. Njegov tip nosi oznako La 8. Dve zračni turbini sta v gondolah pod krili. Iz tega tipa je kasneje Lavočkin izdelal modernega močnega lovca. Krila so potegnjena nazaj v kotu 45.0. Dve zračni turbini Celomaj sta pod krili. Tenek trup nosi na kljuno potrebne radarske naprave. Protj zahodni tradiciji gradnje nočnih lovcjev, je sovjetsko letalo samo enosedežno. Za rusko letalo ima ta tip razmeroma majhno krmilo na repu. Oborožitev: 2 strojnici kal 13 mm in dva brzostrelna topa kal. 20 mm. Letalo ima tudi dva raketna avtomata. Največja brzina tega nočnega lovca znaša 1050 km na uro. Čez krila meri 12,5 m, čez rep pa 13,7 m.

Po tem kratkem opisu sklepamo, da so najnovejša sovjetska letala v marsičem enakovredna odgovarjajočim angleškim in ameriškim tipom. Izdelava je včasih sicer res malo primitivna in groba, vendar ta letala izdelujejo že dalj časa v velikih serijah, medtem bo je pomenilo 100 letal na Zahodu še pred dvema mesecema nekoliko podjetjes. Letala so bila sicer zelo lepa in draga.

Sl. 5. NOČNO LOVSKO LETALO LAVOČKIN

NOVA ZMAGA SCHUMACHERJA

To nedeljo so imeli na Bavarskem volitve v deželno zbornico. Rezultat teh volitev je podoben onemu prejšnji nedeljo na Hessenskem in Wuerttemberg-Badenu. Dva sta bila poražena: Adenauer (krščanska demokracija) in Max Reimman (informbirojevski privešek Moskve). Iz volitev pa je izšla okrepljena socialna demokracija (Schumacher).

Končni rezultati so naslednji: od 6.025.798 volivnih upravičencev je glasovalo 4.810.344 ali 80% volivcev. Socialdemokratj so dobili 2.586.659 glasov, demokristjani 2.526.780 glasov, bavarska stranka 1.656.512 glasov, Zveza beguncev 1.135.759, svobodni demokrati 652.139, stran-

ka obnove 260.188, komunisti 178.683.

Zmaga Schumacherja, ki sicer predstavlja velikokrat samo simbolično pozicijo Adenauerju, pomeni, da so se ljudje tudi v tej katoliški deželi, kot je Bavarska uprli dosedanjim Adenauerjevi finančni in gospodarski politiki, predvsem pa njegovi politiki osebnega sorodstva do ameriškega visokega komisarja Mac Cloya. Schumacher se je pri vprašanju oborožitve postavil na stališče: potrebujete nas in nam ponujate orožje — prosim plačajte z garancijami in liberalizacijo okupacijskega sistema. Adenauer je pa Mac Cloyu ponujal vse in zastoj. Nastaja položaj, ko dosedanj bi bonnski parlament po teh zadnjih volitvah nima več takega sestava, ki bi odgovarjal razpoloženju nemških volivcev.

Schumacherjev upch pa je pomemben tudi s stališča atlantske skupnosti. V sredi decembra se bo sestaj v Bruslju atlantski svet, da dokončno razpravlja o nemški oborožitvi — sedaj pa se je dogodilo, da vneti zagovornik oborožitve, Adenauer ne predstavlja v Nemčiji dosti več kot samega sebe. Na vsak način zna biti nadaljni razvoj te strani nemškega vprašanja kaj zanimiv.

Težka izguba voditelja nemške KP Reimmana pa je predvsem posledica brezpogojne podrejenosti KP Zapadne Nemčije. To je politika anacionalne frontes, ki na debelo snubi nacionaliste in bivše naciste; politika razdvajanja obeh delov Nemčije; gospodarskega izkoriščanja Vzhodne Nemčije in povečevanja vsakega ukrepa ZSSR v Vzhodni Nemčiji pa če je še tako naperjen proti nemškim koristim.

Značilno pa je, da so informbirojevski prvaki v Zahodni Nemčiji v svoji volivni propagandi zelo nastopali proti ponovni oborožitvi Nemčije in vendar so vseeno tako kajastrofalno izgubili. Pač težko je verjeti amiroljubnim naporom ZSSR, ko vsakdo ve za temeljito izvežbano vzhodno nemško Volkspolizei ter politiko ustrahovanja.

Vzroki zadnje denarne reforme na Poljskem

Službena objava o denarni reformi na Poljskem je bila v glavnem namenjena propagandi znotraj države. Ta še dolgo ne pove resnice o pravih motivih in ciljih te reforme. Karakteristična je ta objava samo po tem, da tlači reformo skupaj s planom, ki je bil nedavno na zahtevo Moskve temeljito izpremenjen.

Razlogi, ki so privedli do te reforme so brez dvoma ngrbanje in zunanja narava.

Glede notranjih razgolov je prvič narekovala to reformo vedno večja inflacija. S tem ukrepom so vzeli denar iz rok tistih, ki so ga nagrabili v pogojih širokih možnosti spekulacije. Hoteli so vzpostaviti ravnotežje med denarnimi in blagovnimi fondy. Odnos med tema dvema fondoma se je namreč stalno slabšal od tistega dne, ko so na Poljskem ukinili karte za preskrbo in ta ukrep povečevali kot naj-večji uspeh svoje ekonomske politike. Od tedaj so pričele cene vedno bolj rasti, na trgu je bilo vse manj blaga in pojavile so se velikanske težave v zvezi s preskrbo. Poljska se je znova morala vrniti

k sistemu kart za preskrbo delavcev z najosnovnejšimi življenjskimi potrebščinami.

Seveda s tem niso bile odpravljene težkoče v preskrbi. Nasprotno, vedno bolj so rastle in kupna moč delavčeve plače je vedno bolj padala.

Sedaj po novi reformi se vprašamo: ali bo imelo poljsko delavstvo od nje sploh kakšno korist ali se bodo in v koliko se bo po tej reformi spremenil odnos cen in plač v korist povečanja potrošniške moči delavca? Način izmenjave ne menja dosedanjega odnosa med plačami in cenami. Kupna moč plače ostaja tudi po izmenjavi neizpremenjena. To pa samo v primeru, če bi se cene nekaterih proizvodov ne povečale, oziroma če bi se ne povečali davki in razne takse.

V odnosu na kapitalistični svet nima reforma nobenega pomena. Od sedaj naprej, kot je bilo tudi doslej, te države ne bodo več trgovale s Poljsko na osnovi zlota, temveč v glavnem na osnovi dolarja. Notranji obračun zlota z dolarjem pa itak nima vpliva na pogoje izmenjave Poljske z izozemstvom.

Nekaj pa je, o čemer uradna objava ne govori. To je odnos Poljske proti ZSSR na denarni osnovi in plačilnem prometu na splošno. Prav gotovo ni slučajen prehod zlota na zlato osnovno in vzpostavljeno paritete z rubljem. V sovjetskem bloku se je to doslej prvič pojavilo. Pri tem je treba vedeti, da je bila Poljska po revalvaciji rublja prva, ki je objavljala vrednost svoje zunanje trgovine v rubljih. Sedaj je pa kot prva vzpostavila pariteto med zlotom in rubljem. Če gledamo na to, da se izmenjava med Poljsko in ZSSR vrši po cenah na svetovnem tržišču, je pač vseeno, v kakšnih denarnih enotah se te cone izražajo. V tem primeru ne bi ta reforma pomenila nobene spremembe v pogojih izmenjave. Prav gotovo pa je, da pomeni ta reforma čnega od dale, kosežnih ciljev v načrtu združitev, odnosno podrejanja. Ona predstavlja eno izmed potez — niti prvo niti zadnje — jačanja hegemonije in izkoriščanja ter odprave neodvisnosti Poljske.

To je bil najvažnejši motiv denarne reforme na Poljskem.

Kronika

Na železniški progi pri Sesljanu so našli človeško truplo brez glave in desne roke. Pozneje so ugotovili, da gre za 44-letnega Ivana Legišo iz Mayhinj, ki se je iz samomorilnih namenov vrغل pod vlak.

Stanovanjsko krizo je izkoristila 42-letna Elizabeta Visentin s Furlanske ceste 35. Raznim ljudem je obljubljala, da jim bo priskrbela stanovanja v novih hišah, seveda za primerno nagrado. Pravijo, da je tako izvalila ljudem nad milijon lir. Ko so ugotovili, da jih je opeharila, so jo privedli v policijo.

Nov kino so otvorili v torek v Ul. sv. Frančiška. Imenuje se «Arcobaleno» in je zgrajen in urejen na najbolj moderen način.

Društvo slovenskih srednješolcev je imelo preteklo soboto svoj 2. občni zbor. Glavno poročilo je podal tajnik društva Lucijan Vouk, nakar je sledila givahna diskusija. Končno so izvolili novi odbor društva.

Podjetje Kozmann je začasno odpustilo pet delavcev, ostalim delavcem pa so znižali delovni čas.

V industrijski coni v Zavljah so slovesno proslavili likof ob pokritju nove tovarniške stavbe za izdelovanje malih žarnic FLENT. Stavbo so začeli graditi 15. septembra, dograjena pa bo do konca leta. Ob likofu je bila tudi zakuska.

Pri Zavljah se je zaletel v neko drevo in razbil avto. Vozač Giulio Sciannambio je bil pri tem težko ranjen.

Tržaški občinski svet je na svoji zadnji seji razpravljal tudi o zvišanju plač nameštemcem ACEGAT. Odbornik Bonetti je povedal, da bodo te plače lahko zvišali, ko zvišajo tramvajске pristojbine.

Pred porotnim sodiščem se je ponovno zagovarjal Gvido Bolčič, ki ga je isto sodišče že obsodilo 12. junija t. l. na 18 let ječe pod obtožbo, da je sodeloval pri umoru policijskega agenta Ivana Carle. Bolčič je namreč vložil proti obsojbi priziv, češ da ni sodeloval pri umoru, temveč samo pri ugrabitvi agenta. Sodišče ga je to pot obsodilo na 14 let ječe.

Na 8 mesecev zaporu in 8.000 lir globe pogojno je sodišče obsodilo 41-letno Giovanno Rutigliano iz Ul. Revoltella 40, ker so jo policaji zalotili, da je oddajala sobe raznim hotnicam, ki so hodile tja z ameriškimi vojaki.

Na tri leta in pol ječe je sodišče obsodilo 36-letnega Amleto Bevilacqua iz Rojana obtoženega, da je izvršil več nečistih dejanj nad neko petletno deklico.

S KONFERENCE KP TRŽAŠKEGA OZEMLJA ZA CONO A ZA ZMAGO DEMOKRACIJE IN MIRU

je treba mobilizirati in povesti v borbo vse demokratične ljudske sile

V redeljo je bila na stadionu «Prvi maj» konferenca Komunistične partije Tržaškega ozemlja za cono A, ki se je je udeležilo veliko število delegatov. Konferenco je otvoril tov. Giordano Spota, organizacijski sekretar KP, in dal besedo tov. Branku Babiču, ki je podal politično poročilo. Po tem poročilu se je razvila živahna diskusija, katere so se udeležili tov. Boris Mrak, Dušan Hreščak, Tine Lipovec, Eugenio Laurenti, Anton Ukmar, Bortolo Petronio, Franc Stoka, Boris Race, dr. Jože Dekleva in Stanko Bože. V imenu okrožnega komiteja KP za Istrsko okrožje je konferenco pozdravil tov. Julij Beltram.

Tov. Branko Babič je v svojem obširnem poročilu obravnaval politični položaj v svetu in pri nas, analiziral politiko sovjetske vlade in Kominforma, dogodke na Koreji in Kitajskem, borbo Jugoslavije za gradnjo socializma, odnose sil v kapitalističnem svetu, delo OZN in Varnostnega sveta itd. Zaradi obširnosti tega poročila na kratko povzemamo le onaj del, ki govori o tržaškem vprašanju in političnem položaju pri nas.

Tržaško vprašanje služi reakcionarnim silam kot sredstvo za ustvarjanje novih sporov, služi jim za nova mešetarjenja in politične spekulacije v škodo tržaškega prebivalstva. Velesile so vodile takšno politiko, ki je preprečevala sleherni uresničenje določb mirovne pogodbe. Angloameriška vojska upra va vodi v cono A politiko vključevanja te cone v italijanski politični in gospodarski državni sistem. V ta namen je tudi izročila vso civilno oblast v roke italijanskim šovinistom. Tržaško vprašanje tudi Sovjetska zveza izkorišča v borbi proti socialistični Jugoslaviji. Zato nima zlasti v sedanjem mednarodnem položaju Tržaško ozemlje nobenih pogojev, da bi se vzpostavilo v duhu mirovne pogodbe. To nam jasno potrjuje tudi tristranska izjava.

Kominformistično vodstvo KPI sicer zahteva imenovanje guvernerja, ki pa naj bi služil le za to, da se STO lože priključi k Italiji. To nam potrjuje tudi znano geslo o «boljši rešitvi». Pravilna politika glede tržaškega vprašanja je le politika borbe za ustvarjanje pogojev, v katerih tržaško prebivalstvo lahko odloča o svoji bodočnosti neodvisno in brez pritiska od zunaj. Ta politika obstaja v ustvarjanju pogojev, v katerih bodo zajamčena načela narodnostne enakopravnosti, ko bo premagan nacionalni šovinizem, ko bo delovno ljudstvo imelo možnost, da upravlja in rešuje neodvisno svoje vsakdanje probleme v svojem interesu ne pa v interesu drugih, ko bo ljudstvo gospodar v svoji hiši.

Tov. Babič je v pregledu poli-

tičnega položaja pri nas ocenil tudi vse politične skupine in stranke, ki tu delujejo in ki so vse razen independentistov prežete z italijansko šovinistično miselnostjo. Pri tem je dejal: «Obnova in nadaljnja krepitev našega enotnega demokratičnega gibanja je možna samo z nenehno borbo proti izdajalski politiki Kominforma, proti italijanski šovinistični reakciji, za nacionalno enakopravnost, proti zatiranju sloven-

Cvetke

iz tržaškega reakcionarnega tiska

«Unità» poje slavo speve kominformistični miljski občinski upravi in objavlja tudi članek pod naslovom: «Tudi vasi v okolici imajo svojo šolo. Ustanovitev srednje šole v Miljah».

«Unità» pa je hkrati pozabila povedati, da je nova šola italijanska in da tako slovenski okoličani tudi sedaj nimajo svoje šole.

Pa še eno smešno. «Unità» poroča, da je Vatikan vrnil Jugoslaviji silko svetogorske device Marije, ker je sedaj Tito stopil v ameriški tabor.

Kako se vse to strinja s trditvami «Unità», ki piše, da je Tito že od leta 1943 v ameriški službi itd. Res, gospodje pri «Unità», lagati ni lahka stvar in zato se vam marsikdaj zareče.

V «Delu» je Stane Bidovec napisal med drugim: «Toda ne vlade, temveč narodi ustvarjajo zgodovino».

Pri tem je seveda mož misliti na Jugoslavijo. Mislimo pa, da je to misel namenili na napačen naslov, saj je kakor nalašč ustvarjena za sovjetsko vlado.

dajo, da je treba storiti korak naprej, zapustiti oportunistične sindikate in se pridružiti borbenim in razredno zavednim delavcem. Zato pa moramo tem delavcem pomagati ravno mi, da se izmotajo iz svoje pasivnosti. Priliko za to nam pa nudi ravno bližnji kongres.

Ta kongres bo potrdil načela resnično razrednega sindikalnega gibanja. Dal bo raznim sindikatom in sindikalnim strokovnim zvezam ono avtonomijo, ki jo pri svojem delu potrebujejo in brez katere obstaja sindikat le na papirju. Dal bo nov statut, razreden in demokratičen, ki ne bo le formalna krpa papirja, temveč ki bo osnova in vodilo vsemu sindikalnemu življenju.

Kongres pa bo velike važnosti tudi zato, ker bo zopet postavil tesne sindikalne vezi z delavstvom v jugoslovanskem področju STO. Sodelovanje med delavstvom obeh con namreč ni kljub vsem naporom kominformistov nikoli popolnoma prenehalo, kar je pokazala zlasti pomoč istrskega delavstva tržaškemu ob dolgi letošnji stavki. Delavstvo v Istrskem okrožju kaže že sedaj veliko zanimanje za kongres, še bolj pa se bo to njegovo zanimanje poživel ob volitvah delegatov, ki se bodo vršile na sindikalnih skupščinah. Tudi tržaški delavci ne smejo zaostajati za svojimi istrskimi brati in zato je treba napeti vse sile, da bo kongres čimbolj razgibal tudi tržaško delavstvo, kar bo jamstvo za uspeh kongresa.

škega ljudstva na vseh področjih javnega življenja. Na osnovi borbe za rešitev vsakodnevnih konkretnih vprašanj je treba pri nas razvijati in krepiti napredne demokratične in socialistične sile. Te sile obstajajo v tržaškem proletariatu in širokih delovnih množicah našega

področja. Ena izmed osnovnih nalog naše Komunistične partije je pridobivanje teh množic, ki so za socializem in ki se hočejo boriti za njegovo zmago.

Po obširni diskusiji so delegati sprejeli naslednjo resolucijo, ki jo tudi objavljamo v skrajšani obliki

S KONFERENCE KP NA STADIONU 1. MAJ

RESOLUCIJA (Izveček)

Ugotavljajoč dejstvo, da mirovna pogodba ni rešila tržaškega vprašanja, katero je predmet reakcionarnim krogom velesil za njihovo mešetarjenje in politične spekulacije na škodo tržaškega prebivalstva, partijska konferenca izjavlja, da se mora tržaško delovno ljudstvo boriti za ustvarjanje pogojev, ki bodo omogočili tržaškemu prebivalstvu, da samo odloča o svoji bodočnosti in s tem prispeva k sporazumni rešitvi vseh spornih vprašanj ter k utrjevanju prijateljstva med narodi dveh sosednih držav Jugoslavije in Italije.

Pogoji za takšno uspešno borbo obstajajo v težnji tržaškega delovnega ljudstva za mir, napredek in demokracijo, za enakopravnost med tu živječimi narodnostnimi skupinami, kakor tudi v splošnem razvoju in krepitvi demokratičnih sil v svetu. Kljub izdajstvu nad usprednimi demokratičnimi silami in socializmom od strani kontrarevolucionarnega vodstva Sovjetske zveze je prišlo od stagnacije socializma in pretvarjanja ekonomske strukture države v državni kapitalizem ter do formiranja državno-birokratske kaste, ki se je parazitsko uselila na hrbet delovnemu ljudstvu Sovjetske zveze. Ekonomske osnove te birokratske kaste so ravno v državno-kapitalističnem ustroju Sovjetske zveze. Ta razvoj nujno vodi do zaviranja daljnega razvoja produktivnih sil in do vedno večjih notranjih nasprotij v Sovjetski ekspanionistični in imperialistični zunanji politiki. Ta birokratska kasta je torej nosilec današnje vojnohujskaške in imperialistične politike Sovjetske zveze. Ta politika predstavlja danes neposredno nevarnost tretjega svetovnega vojnega konflikta. Proti tej nevarnosti je potrebno, da se združijo vse resnično miroljubne sile in tako preprečijo novo svetovno katastrofo. Negacijo sedanjega stanja v Sovjetski zvezi predstavlja socialistični razvoj nove socialistične Jugoslavije posebno v njeni borbi proti birokraciji, za decentralizacijo in socialistično demokracijo ter v delavskih svetih in upravnih odborih, s katerimi delavci sprejemajo v lastne roke upravo podjetij in sodelujejo pri razdeljevanju viška svojega dela in proizvodov. Upor socialistične Jugoslavije proti nasilni osvajaški politiki Kominforma, na čelu s Sovjetsko zvezo je upor vseh resnično revolucionarnih sil v svetu in zgodovinski prispevek k daljnemu razvoju socializma.

Naša naloga je odločno razkrinkavati izdajalsko politiko Sovjetske zveze in Kominforma in pojasnjevati delovnim množicam vzroke tega izdajstva, prikazujoč obenem notranji socialistični razvoj nove socialistične Jugoslavije.

Na področju cone A Tržaškega ozemlja mora naša Partija povesti odločen boj za tiste delovne množice, ki so se ob izdajalski resoluciji Kominforma trenutno zmedle, izgubile perspektivo borbe za socializem in postale žrtev reakcionarne politike. Te delovne množice, ki objektivno predstavljajo dejanske sile socializma pri nas, moramo zopet združiti v še silnejšo demokratično in socialistično fronto, kot je bila pred zločinsko resolucijo Kominforma.

V ta namen je potrebno neprestano krepiti naše množične organizacije. Posebno važna je obnova Enotnih razrednih sindikatov. Potrebno je ponovno uvrstiti slovensko-italijansko bratstvo, enotnost delovnega ljudstva mesta in vasi in tako ustvarjati najširšo antifašistično fronto v borbi proti italijanski šovinistični in imperialistični ter ostali reakciji ter za pravilno in demokratično rešitev tržaškega vprašanja.

V okviru te borbe je potrebno boriti se za vsakodnevna konkretna vprašanja in njihovo rešitev v korist delovnih množic, in sicer: za nacionalno enakopravnost zatiranega slovenskega življa na vseh področjih javnega življenja (šolstva, jezika, kulture, na političnem, ekonomskem polju itd.

za čimvečje sodelovanje delovnih ljudskih množic pri oblasti in za splošno demokratizacijo vse javne uprave;

za gradnjo novih stanovanj in končno rešitev težke stanovanjske krize;

za odpravo brezposelnosti in izboljšanje ekonomskih pogojev vsega delavstva;

za zaščito malega in srednjega kmeta;

za progresivno obdavčenje in razdelitev davčnih bremen;

za splošno obnovo in poživitev vsega našega gospodarstva.

Prilagoditi je treba naše ljudske množice na volivno bitko v zvezi s bodočimi upravnimi volitvami.

V največji meri pa je treba za bližnje naloge usposobiti našo Partijo.

Kongres Razrednih ES mora razgibati vse delavstvo

Enotni razredni sindikati se pripravljajo na svoj kongres. Sindikalna stavba, ki so jo kominformisti porušili po objavi zloglasne resolucije, se polagoma obnavlja. Temelji so bili postavljeni s prvo sindikalno konferenco in z ustanavljanjem posameznih sindikalnih strokovnih zvez. Delo med tržaškim delavstvom ni bilo lahko, ker so kominformistični Enotni sindikati s svojo politiko razočarali veliko število delavcev in jih pasivizirali, druge delavce pa pridržali z velikim pritiskom. Kljub vsemu temu pa se razredni sindikati vedno bolj krepijo in dozoreli so pogoji za sklicanje kongresa Enotnih razrednih sindikatov.

V ta namen je bil ustanovljen organizacijski odbor za pripravo kongresa. Komisije za statut, organizacijo in propagando že delujejo, med delavstvom se zanimanje za kongres vedno bolj širi. Marsikak delavec se sicer še obotavlja, ima razne predsojke, čeprav v svoji notranjosti odobrava načela Razrednih ES.

Vsem tem delavcem je treba razpršiti razne dvome in pomisleke ter jim omogočiti, da se vrnejo na svoja borbeniška mesta. Zato čaka vse razredno zavedne delavce mnogo dela. Vsakdo lahko v tem pogledu mnogo prispe-

va. Kongres Enotnih razrednih sindikatov mora postati šele izhodišče za nadaljnjo sindikalno borbo, za krepitv resnične sindikalne organizacije.

Pri pridobivanju novih članov za razne razredne sindikate in pri prepricavanju pasivnih delavcev lahko tudi mnogo store vse demokratične množične organizacije. Vsak delavec, ki je zvest svojemu razredu, mora postati član razrednih sindikatov to naj bo naše geslo. Kongres razrednih sindikatov bo tembolj uspešen, čim več delavstva bo pritegnil, čim bolj bo prodrla zavest o potrebi tega kongresa med delavstvo.

Pri predkongresni diskusiji je treba obravnavati mnoga konkretna vprašanja tržaškega delavstva. Življenjski pogoji delavcev so težki, mezde in plače nizke, cene živil in obleke naraščajo, višajo se tudi stanarine. Spričo tega težkega položaja pa Delavska zbornica in Enotni sindikati močijo in ne vodijo nobene borbe, čeprav so še ob letošnji februarjski stavki trdili, da delavci s svojimi prejemki sploh ne morejo živeti. Ob tej pasivnosti se mnogi delavci vprašujejo: Cemu imamo sindikate, kaj so sploh storili Enotni sindikati in Delavska zbornica za nas? Vsi ti delavci se še ne zave-

Proslave AVNOJ-a na Tržaškem ozemlju

Dan republike so na vsem Tržaškem ozemlju slovesno praznovali. Šef gospodarske delegacije FLRJ v Trstu Rihard Knez je na čast jugoslovanskega državnega praznika delegacije priredil slovesen sprejem, ki so se ga udeležili zastopniki vojaških in civilnih oblasti, demokratičnih organizacij ter političnega in kulturnega življenja. Na sprejemu so nastopili s koncertnim programom operni pevec Vladimir Ružjak, violonistka Jelka Stanič in pianist Marjan Lipovšek.

V Kopru je bil slavnosten sprejem v prostorih VUJE. Udeležili so se ga predstavniki ljudske oblasti, množičnih organizacij, delovnih kolektivov, kmečkih delovnih združenj ter kulturnih in prosvetnih ustanov. Prvi je na sprejemu izrazil čestitke komandantu VUJE polk. Lencu v imenu izvršilnega odbora IOLO tov. Beltram, za njim predstavniki raznih organizacij in kolektivov nato pa je spregovoril polk. Lenac.

V Bujah se je udeležila proslava dneva republike velika množica ljudstva. Proslava je bila združena z otvoritvijo nove hrvaške gimnazije in predvolivnim zborovanjem SIAU. Ob otvoritvi gimnazije je govoril minister za prosveto v vladi LR Hrvatske tov. Ivo Babič.

Obletnico AVNOJ-a so proslavili tudi v Lonjerju, kjer je govoril tov. Mole, v Saležu in drugod.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

OB PRAZNIKU REPUBLIKE

Kaj je dala FLRJ Istrskemu okrožju

Narodnoosvobodilna borba je povežala tisoče in tisoče naših ljudi z usodo Jugoslavije. Istrsko ljudstvo se je pridružilo jugoslovanskim partizanom, ker se je zavedalo, da mu bo samo borba na njihovi strani prinesla zmago ter z njo svobodo, delo, zemljo, kulturo in boljše življenje. Obenem pa je bila narodnoosvobodilna borba ob strani jugoslovanskih narodov neovrgljiv dokaz, da so bili zaman vsi napori tujih okupatorjev, ki so v preteklosti skušali prerzati naravne vezi te zemlje z njenim geografskim in etničnim zalediem.

To je prva misel, ki nam jo vzbuja praznik jugoslovanske republike. Takoj za njo pa prihaja druga misel: kaj smo dobili v tej skupni borbi z jugoslovanskimi narodi?

Leta 1944. so nastali na osvobodljenem ozemlju Istre prvi ljudski odbori. Volilo jih je svobodno ljudstvo. Prve naloge teh organov oblasti so narekovala potrebe osvobodilne borbe, naloge pa so postajale dan za dnem večje. Prvi narodnoosvobodilni odbori so prvi začetniki današnje ljudske oblasti.

Ta oblast je pomenila konec neomejenemu izkoriščanju. Kot primer revolucije naših ljudi navaja. mo borbo Istrskih kolonov. Ze leta 1944. so si koloni Nove vasi v Bujškem okraju razdelili zemljo in niso več priznali pravice fevdalnemu gospodarju. Takih primerov je bilo več.

Se en primer: Še preden so jugoslovanske čete osvobodile Trst, so se zbrali med požganimi židovi svoje vasi vsi prebivalci Smarij in sklenili o tem, kako bodo obnovili svojo vas. Sklenili so, da bodo zgradili najprej stanovanja najpotrebnejšim družinam in da bodo postavili takoj poslopje za šolo.

Zakaj govorimo o vsem tem? Zato, ker današnje stvarnosti Istrskega okrožja ne moremo ločiti od vsega, kar so se naše množice naučile v času narodnoosvobodilne borbe.

Naši ljudje so osvoboditev dožakali zrell, obogateni z več kot enoletno prakso izvajanja ljudske oblasti in tako niso oklevali, ko je bilo treba tudi v mestih na ruševinah starega aparata zgraditi novi, ljudski, demokratični aparat. Danes imamo v Istrskem okrožju ljudsko oblast, ki črpa svoje izkušnje iz izkušenj nove Jugoslavije. V gonji, ki jo tržaška reakcija in kominformisti vodijo proti mladi oblasti ljudstva v Istrskem okrožju, je podpora Jugoslavije naš dragocena. Zlasti je treba pri tem omeniti Vojaško upravo jugoslovanske armade, ki je pred Varnostnim svetom odgovorna za upravo tega ozemlja. Vojsna uprava je izročila vso upravo tega ozemlja ljudski oblasti. Z njenim posredovanjem smo deležni neprestane pomoči narodov Jugoslavije.

Tudi v Istrskem okrožju gradimo z velikimi napori in poletom socializem. Borimo se proti stari miselnosti, ki jo še srečujemo pri ostankih starih izkoriščevalskih razredov, vzgajamo novega človeka, ki bo osvobojen vseh navlak preteklosti pomagal graditi sebi in skupnosti boljše življenje.

Kaj vse je naredila ljudska oblast? Poglejmo dolino reke Mirne, kjer spreminjajo delovne brigade iz vseh krajev Buišćine zemljo, ki je bila do sedaj namenjena samo žitaricam, v namakalne vrtove, na katerih bo rasla že prihodnje leto zelenjava. 300 ha zemlje bo spremenjenih že spomladi v rodovitien in cvetoč vrt.

Poglejmo naše vasi v notranjosti, ki so bile do sedaj zanemarjene, in niso poznale niti cest niti elektrike. Vse to so dobile šele pod ljudsko oblastjo. Na dan republike je dobila električno luč vas Grintovec v notranjosti Kopršćine. Preteklo nedeljo so se udeležili udarniškega dela skoraj vsi vaščani, da bi izvedli to delo, ki prinaša napredek v njihovo vas. Kakor Grintovec, je dobilo elektriko že več vasi Buišćine in Kopršćine. Vasi so dobile zadržne domove, v katerih se bo razvijalo gospodarsko in kulturno življenje našega podeželja. V vseh so zrasle nove šole: najmanj 10 novih šolskih poslopjij je bilo sezidanih v zadnjih treh letih v najbolj potrebnih krajih.

Za napredek naših vasi pa je najbolj pomemben razvoj združništva. V Istrskem okrožju je sedaj že 25 obdelovalnih združenj. V njih so združili kmetje svoja posestva in delo, da bi z racionalnejšo proizvodnjo dosegli večji in boljši pridelek. Oblast jim pomaga z brezobrestnimi krediti za nakup strojev in za druge investicije. Število združenj in družin, ki so včlanjene v te kolektive stalno rase. To je dokaz, da je zavladal na podeželju nov duh in ta bo postopoma premagal vse zapreke, ki so dosedaj ovirale delo Istrskega kmeta, zlasti pa združilnost Istrskih kmečkih gospodarstev. Poleg obdelovalnih združenj so se razvile tudi številne kmetijske zadruge, ki so prevzele vso trgovino na podeželju in so odpravile za vedno izkoriščanje meštih in vaških spekulantov.

In mesta? V Kopru, Izoli, Piranu, Bujah in v drugih mestih Istrskega okrožja so zrasle številne zgradbe gospodarskega in kulturnega značaja, ki jih zahteva novo življenje pod ljudsko oblastjo. Na dan republike so zgradili v Bujah novo hrvaško

gimnazijo, na gradilišču v Kopru, kjer je še pred letom dni stala zloglasna stavba koprskih jetnišnic, pa gradijo z nezmanjšanim tempom novo slovensko in italijansko osnovno šolo.

Istrsko okrožje ima svoj gospodarski načrt. V njem so predvidene investicije, ki presegajo sedanje možnosti istrskega gospodarstva. Te investicije, ki obsegajo številne nove zgradbe in opremo za dviganje gospodarske zmogljivosti dežele in kulturne ravni prebivalstva, so bile mogoče samo zato, ker je Istrskemu okrožju pomagala Jugoslavija. Uspeh te pomoči ne more izostati.

S pomočjo Jugoslavije se razvija Istrsko okrožje v deželo, kjer bodo po smotrnem načrtu izkoriščane vse možnosti, ki jih nudi njegovo gospodarstvo. To pa ne bo pomenilo samo izboljšanja gmojnega položaja njegovega prebivalstva, temveč tudi stalno dviganje kulturne ravni. V zadnjih dveh mesecih so bili v Istrskem okrožju trije festivali kulture; italijanski, hrvaški in slovenski festival; troje narodov, ki gradijo v bratskem sožitju svoje novo življenje.

Živahno delovanje Osvobodilne fronte

Osvobodilna fronta je v zadnjem času še bolj okreplila svojo delavnost. Po seji glavnega odbora so v poslednjih dneh sledile seje glavnih odborov OF posameznih okrajev, med katerimi 2. 3. in 4. okraja.

Okrajni glavni odbor OF za II. okraj se je sestel pretekli petek. Tajnik odbora tov. Pečar je podal pregled političnega in organizacijskega delovanja OF v II. okraju. Osvobodilna fronta se je v okraju močno utrdila in razširila svoje vrste. Odbor je razpravljaj tudi o tekmovalnem načrtu za proslavo 10. obletnice OF. Govorili so tudi o potrebi, da se še bolj razširi naš tisk in da čim več ljudi v njem sodeluje.

Na seji glavnega odbora OF za III. okraj je podala obširno poročilo tov. Valerija Kočjančič-Spela. Dejala je, da se ljudje vedno bolj oklepajo OF, ki je izvedla v tem letu mnogo akcij na vseh področjih. Tudi tu so sprejeli tekmovalni načrt.

V torek se je sestel okrajni odbor OF za IV. okraj. Poročilo je podal tov. Davorin. V živahni diskusiji so se dotaknili številnih vprašanj ter govorili tudi o gospodarskih potrebah prebivalstva v okraju. Tudi v tem okraju zgubljajo kominformisti svoje pozicije in se ljudstvo vrača v OF.

Otvoritev šole v Križu izpodbuda za nadaljnjo borbo

V Sv. Križu so v ponedeljek odprli slovensko nižjo strokovno šolo. Vanjo se je vpisalo 22 otrok, ki obiskujejo vsi prvi razred. Svetotrošarke starše in vso slovensko javnost je zelo razveselila vest o otvoritvi te šole, saj pomeni to za nas precejšnji uspeh.

Otvoritev slovenske strokovne šole v Križu nam je ponoven dokaz, da naša odločna borba ni zaman in da vedno rodi sadove. To naj bo v opomin onim redkim malodušnežem, ki mislijo in govorijo, da je treba vedno potrpežljivo čakati, da nam dajo kako drobtinico od zgoraj, češ da je itak vsa borba brezuspešna. Zato bi bilo dobro, da se vsi ti malodušneži ob tej naši novi zmagi na šolskem področju zamislijo in opustijo svoj oportunističen ter plašljivost. Kadar je ljudstvo složno in se bori za pravično stvar, tedaj mora v svojih zahtevah in težnjah kljub vsem oviram končno le zmagati.

Ko govorimo o tem novem uspehu naše vztrajne borbe, pa ne smemo pozabiti na mnoge druge krivice, ki nam jih prizadevajo v slovenskem šolstvu. Zato bomo še vnaprej terjali od oblasti, da potrdijo tudi druge krivice, kakor so nam popravile to krivico, ko so nam odrekale slovensko strokovno šolo v Sv. Križu. Te oblasti morajo povsod, kjer je potrebno, nuditi našemu naraščaju strokovne šole in strokovno izobrazbo. Tako naj omenimo na primer Dolino, kjer obiskuje 31 otrok 6. razred osnovne

šole, 7. razred pa 11 otrok. Če bi se v Dolini odprla slovenska nižja strokovna šola, bi bilo to število še večje, ker bi prihajali v to šolo še mnogi otroci iz okoljskih vasi, ki sedaj ponavljajo 5. razred. Tudi v Domju hodi 19 otrok v 6. razred in je potrebna strokovna šola.

Prav tako še vedno čakamo na otvoritev prave nižje strokovne šole v Skofijah, kjer so zahtevali kmetijsko in industrijsko šolo. Za Skofije so sicer začasnó odprli 6. razred osnovne šole v Plavjah, ker v Skofijah primanjkuje prostora in so delali, da bo ta razred veljal kot prvi razred strokovne šole. Vendarle še niso temu razredu doslej priznali značaja strokovne šole. Zato so se 20. t. m. zbrali starši otrok, ki obiskujejo 6. razred, in izvolili delegacijo, ki je nato šla na slovenski oddelek šolske uprave zahtevati, da se šestemu razredu prizna značaj 1. razreda strokovne šole. Vloga za ustanovitev te šole pa leži na šolski upravi že od avgusta meseca. Ker obiskuje 6. razred v Plavjah 21 otrok, pričakujemo, da bodo v čim krajšem času ugodili zahtevam njihovih staršev in vsega našega ljudstva po strokovni šoli v Skofijah oziroma začasnó v Plavjah. To pričakujemo s tem večjo upravičenostjo, ko vidimo zanimanje našega ljudstva za strokovne šole, saj se je na vseh teh šolah od trgovskega pa do industrijskega in gospodinjanskega tipa število slovenskih učencev v primeri z lanskim letom zelo povečalo.

Ali ste že prispevali za novoletno jelko?

POVSOD SE PRIPRAVLJAJO ZA NOVOLETNO JELKO

GLAS PODEŽELJA

PLAVJE

Pred kakimi desetimi dnevi so se sestali člani «Prosvetnega društva» in na tem sestanku so odločili, da si postavijo «Prosvetni dom». Sestanek je bil živahen in člani so kar tekmovali s predlogi ter skle. Tako je bil najprej nalomljen preblijno za 400 kub. metrov kamenja. Takol se je našel član, ki je odstopil zemljišče, na katerem bi lomili kamenje. Javili so se tudi drugi tovariši, da bodo dali potrebno orodje in prostovoljno delali. Ta obljuba ni ostala samo pri besedi; takoj naslednje dni se je pričelo delo in samo če stopiš komaj za kilometer iz vasi, slišiš odmeve iz kamnoloma; Nalomili so že lep kup kamenja.

Tovariši žilavo delajo in ko se ob mraku utrujeni vračajo na svoje domove so veseli, ker vedo, da si gradijo svoj dom — svoj sedež, katerega nujno potrebujejo za nemoteno kulturno delovanje in razvedrilo v vasi. Smelo korakajo proti domu in se živahno menijo o nadaljnjem delu, da čim prej izpolnijo obvezo, ki so si jo zadali.

OPČINE

Naše zavedno ljudstvo se odločno bori proti vsem poskusom poitalijančevanja in zapostavljanja. Italijanski šovinisti so si že zdavnaj postavili za cilj, da dajo Opčinam čisto italijansko lice, kljub vsem spletkam pa jim to ni uspelo. Na Opčinah pa so poleg zavednih ljudi tudi nekateri ljudje, ki jih pritisk italijanskih šovinistov prav nič ne briga. Na vsa usta sicer kričijo, da so dobri Slovenci, vendarle pa opažamo zlasti v tramvaju, da pridno berejo vsak dan šovinistični «Giornale di Trieste», ki vedno blati Slovence. To delajo seveda iz sovraštva do naprednega tiska.

Pri tem naj omenimo še eno žalostno dejstvo, ki ga ugotavljamo ravno med mladino. V tramvaju se nekateri mladinci in mladinke sramujejo govoriti slovenski in govore italijanski. Šele ko se tramvaj bliža obelisku, tedaj se začnejo nekam sramežljivo pogovarjati po slovensko, čemu se ta mladina sramuje svojega materinega jezika? Čas bi že bil, da se otresemo hlapčevske miselnosti, saj smo vendar na domačih tleh. Če bo naša beseda v tramvaju prizadela tenkočutne bobenčke kakšnega tržaškega gospoda ali gospe, nič zato. Tudi temu se bodo morali privaditi. Zato več samozavesti in narodnostnega ponosa.

ODLOČNA OBRAMBA NASIH PRAVIC JE TUDI TEM KRISKIM UCENECM OMOGOCILA, DA OBISKUJEJO STROKOVNO SOLO V SVOJI VASI

Živite
Ljudski tednik

Kronika

V začetku decembra se bo sestala Ljudska skupščina LR Slovenije, ki bo razpravljala o nekaterih zakonih, ki utrjujejo demokracijo v Jugoslaviji.

20 grških otrok je ponovno izročil jugoslovanski Rdeči križ grškimi oblastem. Otroci so med državljansko vojno pribežali v FLRJ.

Zveza književnikov FLRJ je imela sestanek v Ljubljani, na katerem so sprejeli sklep o ustanovitvi posebnega organa za zveze z inozemstvom, ker obstaja zlasti na zapadu veliko zanimanje za jugoslovansko književnost.

Spomenice bodo dobile družine v osvobodilni vojni padli borci in žrtve fašističnega terorja kot znak priznanja in zahvale vseh jugoslovanskih narodov. Takih spomenic bo čez sto tisoč in bodo razdeljene v prvi potovici prihodnjega leta.

Iz starega mesta na Savi pri Zagrebu so dobili 80 vagonov železa.

Nekatere derivate nafte so začele izvažati jugoslovanske rafinerije na tržišča v Zahodni Evropi, Italiji, Zahodni Nemčiji in Avstriji.

Veleposlanik v Londonu dr. Jože Brilej je priredil sprejem na čast jugoslovanske nogometne reprezentance.

Nad 70.000 ha zemlje so doslej pogozdili na Hrvaškem, do kraja leta pa nameravajo še 10.000 ha. Zboljali pa so 100.000 ha gozdne površine.

Maribor je dobil 7 rajonov po odloku Prezidija Ljudske skupščine LR Slovenije.

Pri graditvi študentskega naselja pri Zagrebu so se pogledali stiki med inozemsko in jugoslovansko mladino. V Franciji so brigadni ustanovili svojo organizacijo, v Avstriji mladinsko sekcijo pri Društvu za kulturno sodelovanje Avstrije in Jugoslavije, v Angliji pa so mladinci, ki so obiskali Jugoslavijo, aktivni člani Društva Anglija-Jugoslavija.

Tudi v Rimu in Milanu se organizirajo mladinske organizacije, ki so v stalnih stikih z mladino na Reki. Organizacija Mednarodna študentska služba je postala na 70 kg farmacevtskih proizvodov kot čarilo jugoslovanski organizaciji.

Posvetovanje so imeli arhitekti v Dubrovniku. Udeležilo se ga je 300 delegatov in 150 gostov.

Na dan Republike je bilo v Zagrebu odprto peto gledališče «Co. media».

Večje število paketov z živili, tekstilijami in drugim je poslala v Jugoslavijo dobrodelna organizacija CARE iz New Yorka.

Razstavo o ljudskih odborih bodo odprli v Ljubljani. Prkazovala bo nastanek, razvoj in delavnost ljudskih odborov.

Na smrt z usrešljivo sta bila obsojena špekulant, ki sta zakrivila težke poverbe v gostinstvu.

Slavko Cvelbar šef komercialnega oddelka pri podjetju za nabavo in razdeljevanje blaga za potrebe gostinstva LRS in Božidar Cibelj, vodja skladišča. Ostali obtoženci so bili obsojeni na prisilno delo.

Sindikati obrtnih delavcev je bil ustanovljen.

Savo bodo regulirali pri Zagrebu.

Novo tovarno za predelavo mesa so zgradili na državnem posestvu «Drenovica» pri Danilovgradu v Crni gori.

Do sporazuma je prišlo med Jugoslavijo in Grčijo za vzpostavitve diplomatskih odnosov. Jugoslovanski poslanik v Atenah bo Serif Schovič.

Posebna komisija za nadzorstvo uvoza živil je ustanovila vlada FLRJ.

Monterji tovarne «Djuro Džakovič» so postavili v Zenici velikansko kovačnico, ki bo največja v državi. Pred kratkim so montirali zadnjo, t.j. četrto dvorano.

Republiške kongrese Zveze borcev pripravljajo v Sloveniji, Hrvaški, Bosni in Hercegovini.

Ministrica sta ubili dve neznanici, ki sta streljali pred egiptovskim poslanštvom v Beogradu.

Velika železarna Sisak je 33 dni pred rokom izpolnila letni tan po vrednosti in količini.

Novo železniško progo grade od Skoplja do Raduše v Makedoniji.

V Tuzli so postavili novo avtomatsko telefonsko centralo.

Prijatelji nove Jugoslavije iz Francije so poslali v Jugoslavijo večjo množino streptomicina.

Veličastne proslave AVNOJ-a po vsej državi

Jugoslovanski narodi izpolnjujejo častno svojo zgodovinsko nalogo

Po vsej Jugoslaviji so slovesno proslavili obletnico AVNOJ-a. Na slavnostni akademiji v Beogradu je govoril Boris Kidrič, član Politbiroja CK KP, ki je dejal:

Zgodovinsko dejanje 29. novembra postaja čedalje bolj pomembno predvsem zato, ker je njegovo objektivno vsebino lahko izpolnil šele poznejši, prav za prav sedanji internacionalni in notranji razvoj. Danes je jasno, da pred sedmimi leti niso bili postavljeni temelji samo novi, med drugim samo relativno majhni socialistični državi. Ni šlo sicer samo za zelo pomemben, toda v obsegu svetovnega dogajanja vendarle podrejen dogodek.

Pred sedmimi leti so bili pod vodstvom naše revolucionarne Partije in tovarisa Tita postavljeni temelji prav tisti socialistični državi, ki ji je zgodovina določila ne le da sodeluje v splošnem človeškem progressu, temveč tudi, da edina na svetu dvigne visoko zastavo marksizma-leninizma, ki so jo v Sovjetski zvezi sneli kontrarevolucionarne sile birokracije.

Vlogo nove Jugoslavije so vsebovali družbeno-politični pogoji

že leta 1943. Nasprotovanje sovjetskih voditeljev zgodovinskim sklepom 29. nov. se je dalo takrat pojasnjevati, vendar da je CK KPJ, čeprav pravega bistva stališča SZ niti slutil ni, vendarle razumel, da gre za usodo jugoslovanske revolucije ter smelo korakal po svoji revolucionarni poti.

Maršal Tito

Da je bil vzrok temu odnosu v objektivnem nasprotju med jugoslovansko socialistično revolucijo in kontrarevolucionarno birokracijo ZSSR, so pokazali poznejši dogodki, posebno leto 1948 in pozneje.

V tem najdemo odgovor tudi na vprašanje, zakaj ostale partije vzhodnih držav niso izvedle revolucije: ker so bila vodstva diktirana od vodilnih vrhov Sovjetske zveze in so bila dejansko in miselno podrejena sovjetski partiji. Prav revolucionarna čistost jugoslovanske Partije in doledna uporaba marksizma-leninizma je jugoslovansko revolucijo rešila pred diktati iz Moskve, ki bi revolucijo uničili.

Težka je bila pot borbe delavskega razreda. In čeprav si je v revolucijah tudi osvojil oblast, jo je moral ponovno prepustiti buržoaziji. V Sovjetski zvezi, kjer pa je bila buržoazija uničena, ga je osleperila njegova lastna birokracija kot zadnji objektivni ostanek kapitalizma, in sicer v času, ko so že dozoreli splošni pogoji za velikanske zmage socializma v svetu.

Delavski razred in delovno ljudstvo Jugoslavije imata zgodovinsko čast, da je revolucija jugoslovanskih narodov ne le razbila oblast izkoriščevalskih razredov na jugoslovanskih tleh in jim odvzela osnovne ekonomske pozicije, marveč je hkrati dvignila svojo revolucionarno zastavo za borbo proti zadnjim možnim izkoriščevalcem proletariata, proti birokraciji ZSSR, pa tudi proti začetkom lastne birokracije, ki se neogibno povaja v prehodni dobi.

Da bo ta čast pripadala prav jugoslovanskim narodom je pokazal spor 1943. leta.

Logično nadaljevanje narodno-osvobodilnega boja je bil začetek graditve socializma v državi. Kot osnovo socializacije je Partija na pobudo maršala Tita postavila petletni plan, industrializacijo države. Hkrati pa se je Partija borila proti šablonarnemu posnemanju tujih metod. Zaradi teh dveh osnovnih postavk partije je prišlo do odkritega spora z voditelji in vlado SZ. Jasno se je pokazalo, da jugoslovansko revolucijo napada kontrarevolucija vladajoče birokracije ZSSR.

Jugoslavija je s svojo borbo po letu 1948 pokazala, da je ni mogoče zlomiti in utrjena na svojih notranjih in mednarodnih postojankah gleda s še večjim samozaupanjem v svojo bodočnost.

Trebča - velikan metalurgije

29. novembra na dan republike je jugoslovanska industrija dosegla novo zmago. V Trebči, velikem svinčenem rudniku, je začela obratovati nova visoka peč.

Predvojno podjetje Trebče, ki je bilo v rokah inozemskih kapitalistov, je proizvajalo v najboljših letih največ 25.000 ton svinca, ostalo rudo so izvažali, kar je dajalo kapitalistom večje dobičke.

Samo nova visoka peč bo proizvajala letno 30.000 ton rude. Zgradili so jo poleg monterjev, gradbenih delavcev in drugih delavcev tudi delovni kolektiv «Tretji maja», «Jesenice» in nekateri drugi. Za naprave, uvožene iz inozemstva, so plačali okrog 40 milijonov deviznih dinarjev. Nova visoka peč pa bo dajala, če računamo po današnjih cenah svinca na svetovnih tržiščih, v enem letu pol milijarde deviznih dinarjev. Tako bodo stroški zanjo izplačani že v enem mesecu.

Zivjenjska doba rudnika danes je zdaleč ni tako dolga, kot je bila nekaj. Če bi na pr. stari Rimljani in drugi poznejši rodovi s svojimi dletmi in kladivi lomili rudo

tudi tisočletja, bi se Trebči niti ne poznalo. Drugače pa je v novejši dobi, ki je stoletje strojev in elektrike. Samo v 20 letih med obema svetovnjima vojnama so izkopal v Trebči svinca za okrog 15 milijard dinarjev. Danes je tempo proizvodnje še hitrejši, toda rezerve so ostale še nedotaknjene. Samo Trebča in Zletovo imajo še 12 milijonov ton rude, a odpirajo pa še nove rudnike Kopaonik, Avala in Janjevo, a naslednje, leto bodo pridobivali svinca v Rudniku, Novem Brdu, Ajvaliji in Majdanštu.

Vse to rudo bodo predelovali v Trebči, ki je zdaj z novimi napravami sposobna, da predela letno do milijon ton rude. Talilnica je imela prej 6 peči, zdaj jih ima 12. Skupna bodo iz svinčene rude pridobili okrog 100.000 ton svinca.

Trebče daje v celokupni svetovni proizvodnji 2 odst. svinca. Z novo pečjo je postala ena izmed največjih svinčnih kombinatov v svetu in največja talilnica in rafinerija v Evropi. Z novimi napravami v Trebči je stopila Jugoslavija na četrto mesto v svetu v pridobivanju svinca.

Prve pošiljke hrane prispele v Jugoslavijo

20. oktobra je vlada FLRJ po svojem poslaniku v Washingtonu izročila ministru za zunanje zadeve ZDA Dearu Achesonu noto, v kateri prosí, da bi ZDA dale pomoč Jugoslaviji v znesku 105 milijonov dolarjev. S hrano v tej vrednosti bi Jugoslavija krila vsaj del škode, ki je nastala zaradi suše.

Vlada ZDA je pristala, vendar je bila potrebna še soglasnost ameriškega Kongresa. Predstavniki ameriške vlade je izjavil, da morajo vsaj prve pošiljke priti v Jugoslavijo, preden slabo vrane onemogoči prevoz v notranjost dežele. To bodo prve pošiljke moke v vrednosti 11.500.000 dolarjev. Poslane bodo iz Nemčije in Italije, katerima bodo potem ZDA vrnilo odgovarjajočo količino.

28. novembra je prišlo iz Nemčije na račun ZDA prvih 1725 ton moke. To je prvi kontingent od 36.000, ki jih bodo uvozili iz Nemčije.

27. novembra se je sestel ameriški Kongres, ki je razpravljal o pošiljanju pomoči Jugoslaviji v smislu prvotnih izjav ameriškega zunanjega ministra,

Nova kraška jama pod istrsko goro Učko

Pri gradnji istrske proge Lugalav-Staliže vrtajo pod Učko predor pri Mandiču. Ko so se izgubili odmevi eksplozije med grebeni Učke, so se minerji in ostali brigadirji približali mestu, kjer je eksplozivo razstrelil trdi kamen. Treba je bilo zdaj z vagoneti odpeljati nakopičen material nekaj sto metrov dalje, kjer grade velik nasip.

Na mestu, kjer je bilo žarišče eksplozije so brigadirji obstali. Elipsna jama je pritegnila pozornost vseh prisotnih. Tam, kjer so mislili, da bo trdna stena, je bilo mračno žrelo, ki je vodilo nekam v globino. Prišli so bliže, od nekod so prinesli tudi karbidno svetilko. Najpogumnejši so hoteli videti, kam vodi odprtina, ki se je pokazala po eksploziji. Drug za drugim so se plazili skozi odprtino. Vhod v jama je bil težak; kamenje in zemlja, ki jo je eksplozija nakopila pred odprtino, so ovirali vhod. Vsak korak, vsak meter globlje je pome-

nil oddaljevanje od elipsne svetlobe, od zemeljske površine, oddaljevanje v negotovost.

Slaba svetloba karbidovke je osvetljevala stene. Kmalu je prvi izmed njih zaklical: «Tu je že razsežnejši prostor!» Ko je tovariš s svetilko stopil do njega in osvetlil malo večji prostor, sta oba presenečena obstala. Na desetine stalagmitov in stalaktitov je zapiralo pot dalje v notranjost tistim, ki so prvi prišli v ta prostor in vznemirili tišino in bajnost prirodnih lepot podzemne jame. Prijeli so ledenmrzle sige, ki so se pri najmanjšem dotiku lomile. Težko so si krčili pot naprej v globino jame. Obstajali so pri vseh večjih kapnikih, jih osvetljevali s karbidovko in občudovali prelepe prirodne oblike. Naprej niso mogli, ker gosta zavesa kapnikov zapira pot in bi jih morali lomiti, če bi hoteli dalje prodirati. Za jama je bilo uničevati čudovite prirodne umetnine. Našli so drug vhod in prišli ponovno v večji prostor, ki je bil

V BORBI za pelletko

29. novembra je začela obratovati tovarna Samofaht izdelkov v Arad-djelovcu, okrog katerega so bogata železišča izvrstne gline. Gradbena dela so bila zelo obsejna. Zgradili so tri tovarniške dvorane dolge po 180 metrov. Samotne izdelke bodo izšli s pomočjo plinskih generatorjev, ki bodo dajali plin za peči. Generatorje je izdelala tovarna ajro-Lola Ribars v Železniku. Tudi naprave za čiščenje plina z zrakom je izdelala ta tovarna. Preizkusili so jih že z velikim uspehom v zeniški in smedrevski železarni.

Pri kopanju rude v Boru so na čast 29. novembra dosegli rudarji nov rekord. V eni izmeni je brigada 3 rudarjev in njihovih pomočnikov nakopala 1280 ton rude in s tem presegla vse rekorde pri kopanju rude v boskem rudniku.

12 delovnih kolektivov osješke oblasti je izpolnilo letni plan.

Industrija Iana in Konopije v LR Hrvatski je izpolnila letni plan. Delovni kolektivi so letos kvaliteto mnogo dvignili. Za proizvode se zanimajo na inozemskih tržiščih, posebno v Nemčiji, Avstriji, Avstraliji in Argentini.

25. novembra so tri vojvodinske tovarne začele z delom za zadnje leto pelletke: konopljarna «Sloga» v Baški Palanki, kovinska tovarna «Metalas» v Subotici in tovarna pohištva «Srems» v Indiji.

Kolektivni Generalne direkcije metalne in radio industrije LR Srbije so začeli z delom za peto leto pelletke. Uspeh je toliko večji, če pomislimo, da so podjetja od 1947. leta dalje stalno povečevala svojo proizvodnjo. Tako je v podjetju «Skra», ki izdeluje parne in vodovodne varovalne naprave obseg proizvodnje narasel za 394 odst. v primeri z letom 1947, v Tovarni kotlov za 500 odst., v podjetju «Bane Sekulića», ki je začelo obratovati 1948. leta za 250 odst., a za 392 odst. v podjetju «Petar Drapšin».

Posebno mesto v borbi za povečanje proizvodnje zavzema kolektiv tovarne «Proleters» iz Beograda, ki proizvaja 800 odst. več vrčev za transport mleka kot prej, 1438 odst. več aluminijastih skafel za konzerve. Kolektiv izdeluje dalje 2,7 krat več priprav za mlekarne, ki jih je Jugoslavija morala do sedaj uvažati, kot aparate za pastiliziranje, za merjenje maščob v mleku, razne kotle in bazene za sir in mleko, itd.

Železniška direkcija Skoptje je letni plan izpolnila 1. novembra.

Tovarna umetnih brusov «Svrat» v Mariboru, edina te vrste na Balkanu, je letni plan izpolnila in trikrat prekoračila proizvodnjo iz leta 1939.

Pavel Fajd, delavec omladinske tovarne «Jedinstvo» iz Zagreba je izpolnil svojo pelletko. Obvezal se je, da bo do 1. maja 1935. praznika delavskega razreda izpolnil še drugi petletni načrt.

Strojno mizarstvo podjetje «28. oktobra» iz Beograda je izpolnilo svojo letno obvezo.

Delovni kolektivni solni na Pagu in Stonu so v medsebojnem tekmovanju izpolnili svoje planske naloge.

lepši od ostalih. Tanke, prozorne cevi spajajo strop s tlemi, kakor da bi jih praher prinesli iz tovarne stekla. Priroda je res čudovit mojster.

Dolgo se brigadirji niso mogli ločiti od divne jame. Metalji so odlomljene mlade kapnike v globino, njihovo kotrljanje pa se je izgubljalo. Niso mogli ugotoviti dna. Povratek je bil naporen in po dolgem času, plezanju in plazenju so zagledali dnevno svetlobo.

Od oktobra, ko so podzemsko jama odkrili, so se mnogi spuščali v njene globine, toda nikomur se ni posrečilo, da bi prišel do dna. Graditelji proge pa so nadaljevali z delom. Izpolniti hočejo svojo obvezo, ki so si jo postavili: proga mora biti končana do 29. novembra!

Pred vhomom v jama se kopiči material, tako da je za sedaj nemogoče v globino. V kraljevem podzemlja je zopet zavladala tišina. Za koliko časa? Za dolgo bodo gotovo ne, ker bodo prišli učenjaki, da pri Mandiču, v podnožju Učke poiščejo nov vhod v jama, jo raziščejo in ugotove, je li ona po svoji veličini, prostornosti in lepota sorodna Postojnski jami, slatni po vsem svetu.

Bivši kominformist Sreten Žujević na svobodi skesano priznava svojo izdajalsko vlogo

Javno tožilstvo FLRJ je izdalo odlok, da se Sreten Žujević, proti kateremu je bil uveden kazenski postopek zaradi kaznivih dejanj zoper ljudstvo in državo, postavi na svobodo.

Osumljenec je bila med preiskavo dana možnost, da se iz dnevnega tiska in publicacij seznanja z dogodki in z borbo Jugoslavije za njeno neodvisnost. V takih okoliščinah je osumljenec priznal svoje sovražno delovanje in ga obsodil. Ker je jugoslovanska zakonodaja preusmerjena na prevzgojo državljanov socialistične države, se je nadaljnji kazenski postopek pokazal za odvečnega in tako je bil Žujević izpuščen na svobodo.

Sreten Žujević, ki je bil že pred narodnoosvobodilno vojno in med njo eden najbližjih sodelavcev maršala Tita, je postal svojo izjavo »Borba«, v kateri pravi med drugim:

Po resoluciji Informbiroja sem bil prepričan, da je vse to prehodnega značaja in da se bo stvar pogajala med našim vodstvom in CK VKP (b). Bil sem prepričan, da bomo prišli do pravilnega pojasnila in rešitve. Nisem imel pojma o globokih spremembah, ki so se izvršile pri voditeljih VKP (b) in v Sovjetski zvezi, in sicer spremembe tako načelnega značaja (v ideologiji) kakor tudi konkretno v sami praksi Sovjetske zveze in glede notranjega življenja države, se pravi graditve socializma, kakor tudi v pogledu zunanje politike, taktike, namenov in smotrov.

Sedaj mi je jasno: z njihove strani sploh ni šlo za pojasnjevanje, razumevanje, pomoč, ki naj jo Partija (za kakršno sem jo imel) in edini dosledni tolmač, rosilec in nadaljevalec, nauka marksizma in leninizma itd. izkazuje bratski Kompartiji. Dejansko so delali proti neodvisnosti Jugoslavije in za njeno gospodarsko podrejenost. To je spoznal CK na čelu s tovarišem Titom. Jasno je, da se je CK moral, da se

je bil dolžan upreti temu obračunu in pripraviti ter oborožiti Partijo za samoobrambo.

Jugoslovanska Partija je med vojno in po njej izvedla velikanski preobrat zgodovinskega pomena s tem, da je zagotovila zmago revolucije kakor tudi pogoje za graditev socializma. Tega sem se zavedal. Prav tako sem se zavedal, da sta vsa bogata praksa iz dela Partije v vojni in po vojni prinesla mnogo novega. Toda nekaj je ostalo v meni nespremenjeno: VKP (b) in Sovjetska zveza na vsa in vsak način razsodnik. Moje pojmovanje se ni moglo znebiti teh okovov celo tedaj ne, ko je šlo za očitne nepravilnosti ali odnose, ki so bili za nas škodljivi, kar ni bil, kot je danes jasno, slučajni pojav, temveč določeno stališče in zavestno vodena

politika proti Jugoslaviji po voditeljih VKP (b) in Sovjetski zvezi, in kar je izhajalo iz njihovega revizionizma. Tudi v teh primerih sem sodil, da mora biti tako, kakor oni postavljajo in pravijo, čeprav sem bil prepričan, da trpimo in prenašamo žrtve.

Nesposoben sem bil sploh dvomiti, da gre tukaj za nepravilen, najmanj pa zavestno nepravilen odnos niti nisem mogel dvomiti, da bi lahko imeli tak odnos marksisti-leninisti, ljudje Sovjetske zveze.

Ta dogma mi je onemogočila nadaljnji miselni razvoj in je napravila iz mene avtomat in človeka, primernega, da postane njihovo slepo orodje.

To pa, kar se je posej dogajalo, to morje in poplava obrekovanj in laži, nesramna gonja proti vsemu,

kar je jugoslovanskega, oborožene provokacije, zanikanje borbe jugoslovanskih narodov in ljudske revolucije, je odkrila vsa idejno golota teh lažnivih ideologov socializma in pokazalo tudi njihov pravi obraz in njihove namene ter razbilo dogmo, ki me je oklepala.

Tega nisem pričakoval niti se ne strajam s takimi metodami pri reševanju odnosov med bratskimi kompartijami, med socialističnimi državami, jih obojam in imam za nezdružljive s komunistično moralno.

Svojo razlago zaključuje Žujević z besedami iz izjave CK KPJ, »Danes sem prost teh svojih zablod po vaši zaslugi, tovariši, ker sem se znašel, zavedajoč se svojih napak, iz oči v oči pred Partijo, toda izključen iz nje. Po 25 letih dela v Partiji, v 52 letu svojega življenja sem prišel do tega rezultata in do te rešitve: kriv sem in izključen iz Partije, medtem ko okrog mene vre življenje Partije pri graditvi socializma. Samo to lahko rečem: Hvala vam, tovariši, da ste me rešili, znova vidim Partijo in jo čutim v sebi.

KOMINFORMIADI

DA BI ČLANI CK KP FRANCIJE LE NEKAJ MINUT DNEVNO ČITALI

Ker je generalni sekretar KP Francije Maurice Thorez nevarno obolel in v Parizu, slavcem središču medicinske znanosti ga niso mogli ozdraviti, so ga s sovjetskimi letalom odpeljali v Moskvo. Madamešča ga Jacques Duclos v najtesnejšem sodelovanju z A. Lecocur, sekretarjem partije.

Lecocur je imel 20. oktobra na plenarnem zasedanju CK referat, ki odkriva zanimive razmere v vodstvu francoske partije. Lecocur je člane CK označil kot neaktivne, nesamoostojne ljudi, ki ovirajo partijo v njenem razvoju in jo napravljajo nepopularno med delavskim razredom. Vodilnim članom partije je očitno, da so teoretsko slabo podkovani in jih je pozval, anaj vsaj samo nekoliko minut dnevno nekaj čitajo.

»Mnogo tovarišev prihaja na seje, je nadaljeval Lecocur brez vsakršne priprave, tako da je videti, da sploh niso razmišljali o sodelovanju v diskusiji. Se več, mnogi že vnaprej vedo, da ne bodo spregovorili nobene besede, brez ozira na to, kakšni problemi se bodo obravnavali. So nekateri člani komiteja, ki niso še nikoli stopili na govorniški oder, so tudi taki, ki prav redko govorijo na zasedanjih. Zelo malo je takih, ki uspešno sodelujejo v delu direktije. Dodati je treba, da se vsi, nekdo bolj drugi manj naslanjajo preveč na Thoreza, mi preveč počivamo v prepričanju, da generalni sekretar vse vidi in vse ve, in da bo itak on postavil zaključke.

V uvodu je Lecocur govoril, da teži francoska partija za tem, da sledi boljševiški partiji in Stalinu; očitno je, da sledi sovjetski partiji tudi po tem, kar je v nadaljevanju svojega referata iznesel: v centralnem komiteju vlada avtomatizem: Thorezi diktirajo, mislijo za vse in odločajo, a drugi le kimajo z glavami. Tako se partije kaže pokoravajo moskovski centrali.

Lecocur je v svojem referatu govoril tudi o delu na vaseh. »Vzpostaviti je treba stike s poljedelskimi delavci, povezati se z njimi ter razmišljati o njihovi organizaciji. Treba je organizirati Sirjenje tiska, lista »Terre«, ki šteje le 266 bralcev...»

Res ugodne konstatacije za francosko partijo!

REAKCIONARNA PROPAGANDA — CE PISES HESNICO

Jiri Sila, urednik češkega sindikalnega glasila »Prace« je odpuščen, ker je njegov list začel objavljati dnevno kritične sestavke iz češkoslovaške stvarnosti. Pa ne samo zaradi tega. Sila je dovolil, da je izšla knjiga s področja fizike, v kateri ni trditve, da so Rusi inspiratorji in največji ljudje moderne fizike, temveč nasprotno, v knjigi je iznesena taka reakcionarna propaganda, ki trdi, da tvorec enote za merjenje odpora v elektriciteti ni bil Rus, temveč nemški fizik Ohm. Kulturni tednik »Tvorba« je Silo napadel zaradi njegovega reakcionarnega stališča.

In tako je Sila aretiran, kritična rubrika v sindikalnem glasilu »Prace« pa ukinjena.

POLMESEČNIK »LJUDSKA KITAJSKA« V PEKINGU NA RUSKEM JEZIKU

V svobodnem Pekingu je izšla prva številka polmesečnika »Ljudska Kitajska«. Ta vest bi ne bila nič posebnega, če bi ta revija ne izhajala na ruskem jeziku.

Nastaja vprašanje, ali se je toliko Kitajcev v tako kratkem času naučilo ruskega jezika in jim je potrebna revija na tem jeziku, ali pa je na Kitajskem v Pekingu toliko pristnih ruskih čitateljev (delegatov, instruktorjev, prijateljev nove Kitajske itd.).

Zanimivo bi bilo vedeti, če bo tudi v Moskvi v znamenju prijateljstva in medsebojnega spoznavanja izhajala podobna revija v kitajskem jeziku. Sicer pa si na to vprašanje lahko že odgovorimo, ker poznamo že druge take in podobne primere, tako a. pr. smo prepričani, da se v Sovjetski zvezi ne uči 350.000 prebivalcev češčine, kakor se v CSR uči 350.000 Čehov ruščine.

3600 km po Jugoslaviji

Skozi jugoslovansko »Porurje« - Bosno - Zadnja etapa s poti skupine tržaških novinarjev

Ko smo zapustili Jablanico, kjer gradje velikansko elektrarno, (o kateri sem pisal zadnjikrat), smo bili že v Bosni. Prav tu nekako namreč poteka meja med Hercegovino in Bosno. Toda tudi če tega ne bi vedel, je ta prehod opazen v zunanosti pokrajine. Do Jablanice skoraj popolnoma golo skalovje z redkimi polji tobaka ter ozkimi, toda gladkimi belimi cestami. Do Jablanice se malo obrusilo skalovje polagoma umika manjšim in večjim gozdom, polja so številnejša, toda ceste, te nesrečne ceste, postanejo na bosnuskem terenu kar neprijetne za vožnjo. Toda kljub temu smo po dobrih treh urah prišli v Sarajevo, ki ga že od daleč naznanjajo tovarniški dimniki in minareti.

Praden povem nekaj besed o Sarajevu, pa je nujno, da čitatelji zvedo še tole: Bosna je bila med vojno v vsej Jugoslaviji najbolj uničen predel. Porušenihi je bilo 130 večjih industrijskih objektov, 24 rudnikov, uničene so bile vse naprave lesne industrije, požganih je bilo 172.000 stanovanjskih zgradb, 210.000 gospodarskih poslopij, 1173 šol, 498 javnih zgradb, skoraj vsi cestni in železniški mostovi ter cela vrsta mest v celoti.

Onkano, ki bi pričali o tem velikanskem rušenju, skorajda ni več videti. Neprepredno število novih zgradb bodisi industrijskih, stanovanjskih itd. dokazuje le, da je svobodna država nastopila novo pot, ki bo ljudstvo Bosne dovela v človeka vredno življenje.

Sarajevo. Človek ne bi verjel, da bo sredi Balkana naletel na mesto tako izrazito evropskega velemestne ga izgleda. Mislim na središče mesta z velikimi, delno modernimi

zgradbami, izrednim prometom, okusno opremljenimi izložbami itd. Vse to velemestni ton skorajda popolnoma izrine elemente starega »Balkana«, ki pa zato prevladujejo v starem delu mesta in seveda v vsej njegovi neposredni okolici. Kaj predstavljajo ti elementi? Predvsem vrsto večjih in manjših džamij, med katerimi zgodovinsko znani Gazi Husrev begova džamija in Careva džamija (gazija — curaci poslanik), Sahat kulo t. j. stolp, ki kaže turški čas (kadar je po naše na pr. uru 9, je po turškem času 3 in 10 minut, majhne, pegaste in zanemarjene hišice v starem mestu, kjer bivajo razni turški obrtniki in končno do takrat (septembra 1950) še dokaj številne značilne muslimanske ženske noše.

Pravim do takrat. Pozneje je namreč ljudska skupščina republike BiH izglasovala zakon o prepovedi nošenja zana in vala, kakor se imenujejo deli te muslimanske ženske noše. Ta zakon je že stopil v veljavo in predstavlja realizacijo volje predvsem mlajših in naprednejših muslimanov in muslimank, ki so si že pred zakonom, v času narodnoosvobodilne vojne in potem, sami sneli nehigienična in nepraktična oblačila.

V Sarajevu je videti marsikaj zanimivega, toda zato je potrebno mnogo časa, ki pa ga mi nismo imeli. Ogledali smo si zato najzanimivejše in še to površno. Omeniti moram predvsem sarajevski muzej evropskega slovca, ki je zelo bogat na številnih kulturnih spomenikih iz predturške dobe slovanskega žitja v Bosni. Naj tolnač, nekaj profesor, majhen in simpatičen ter zelo izobražen človek, nam je z navdušenjem pripovedoval o prastari kulturi južnoslovanskih narodov in večkrat poudarjal, da bi danes narodi Balkana bili na vse višji kulturni stopnji, če bi ne bilo turške dobe.

Sarajevo ima univerzo s številnimi novimi fakultetami, visoke, srednje in strokovne šole, gledališče z dramo in opero ter simfoničnim orkestrom. Priostvovali smo koncertu, ki ga je dirigiral ameriški črnc, ki gostuje po Evropi. Posebna zanimivost v mestu je »vječnica«, ki so jo zgradili za časa avstro-ogrške kolonialne okupacije v turškem slogu. Zanimiva v mestu je še industrija preprog in kavnih ter čajnih servisov v narodni ornamentiki.

Tudi v bližini Sarajeva je več zanimivosti, od katerih smo si ogledali dve: žveplene toplice v Ilidži. Te toplice imajo svetovni sloves in so temu primerno tudi urejene. Tam je sanatorij ter vrsta modernih hotelov. Toda bolj kot toplice zame nas je zanimala neobičajna živahnost v parku in raznobarna pestrost narodnih noš mladih in starih. Zvedeli smo, da smo naleteli na cerkevno slavje bosanskih Srbov iz vasj Blažuj. Praznovali so namreč »Krama«, ki ga ena ali več basj skupaj praznujejo vsako leto na določen dan. Ta praznik je prava naša ljudska peselica, le da

je vse bolj svečano. Starti zasedajo mize in pri rakiji in vina, modrujejo, matere stikajo glave in z zadovoljstvom opazujejo svoje sinove in hčere, ki plešejo narodna kola, ali pa se v parih sprehajajo po parku. Veselje je vstopovod in smeh na obrzih mladine in starih ustvarja prekrasno harmonijo s pestrostjo narodnih noš, od katerih številne

BOSANSKI OKOLICANSKI KMETJE V SVOJIH NOSAH.

niso samo lepe, temveč tudi dragocene. Ko je padel mrak, so se začeli razhajati in le komaj smo prednji vrsto okrašenih voz, ki so napolnili cesto in odvažali na domove vesele ljudi.

Zavedam se, da bi moral govoriti tudi o industriji Bosne, saj pravijo Bosni tudi »jugoslovansko Porurje«. Toda o njej pišemo v našem tedniku sproti in toliko, da je našim čitateljem že dokaj poznana. Zato pojdimo naprej.

Služi Travniki, kjer nas je v posebno dobro voljo spravil originalni Raman Ramazilović, ki je na svojo prodajalno zapisal: »Oriental-ska slaščičarna TRST«, smo prišli v zgodovinsko Jajce. Prav v teh dneh smo oživljali zgodovinsko pomembnost tega kraja, kjer so bili postavljeni 29. XI. 1943 na II. zasedanju AVNOJ-a temelji nove Jugoslavije. Kakor smo z občutkom spoštovanja polovili slehri tvo Bžano, ki je v narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov odigrala tako veliko vlogo, tako smo s posebnim občutkom spoštovanja in pomno obnemom stali pred poslopjem v Jajcu, v katerem je bila sprejeta zgodovinska odločitev in makazana pot, po kateri hodijo danes jugoslovanski narodi kljub odtrganosti in težavam.

Mi smo prepričani o končni zmagi te poti, saj smo na 20 dnevnem potovanju pa Jugoslaviji videli ne samo njene obrise, temveč trdne, nerazrušljive temelje.

(Se nadaljuje)

ROGGE še kritizira varšavski kongres „pristašev miru“

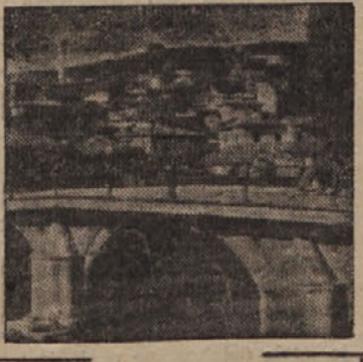
Po končanem svetovnem kongresu »pristašev miru« v Varšavi je John Rogge imel v Londonu tiskovno konferenco, na kateri je izjavil, da je glede na način, kako je kongres potekal in po govornih in razpravah na njem prišel do prepričanja, da želi svetovni kongres pristašev miru izvajati mir s silo. Zaradi načina, kako je bil kongres organiziran, in zaradi enostranskega delegatov mu je bilo zelo težko dati predloge za obranitev miru.

Poleg tega je J. Rogge poudaril, da je varšavski tisk popačil njegov govor, vendar pa je mnogo Poljakov zvedelo pravo vsebino in je odobravalo.

Po njegovem mnenju bi morali svetovno gibanje za mir voditi v zahodnih državah napredni ljudje, ki bi imeli možnost grajati napake Sovjetske zveze in napake ZDA. Skušal je dati spodbude za novo svetovno gibanje miru na osnovah prizadevanj držav, katerih sta Jugoslavija in Indija, ki nista v nobenem bloku.

Na tiskovni konferenci je J. Rogge tudi izjavil, da je na sestanku Svetla mednarodnih demokratičnih pravnikov predložil resolucijo, ki obsoja izključitev jugoslovanskih pravnikov iz te organizacije ter kritizira Italov proces.

NOVI DEL SARAJEVA Z MILJACKO

POGLAD NA STARO SARAJEVO PREKO MILJACKE

Ali ste že naročeni na

LJUDSKI TEDNIK

?

NAŠA NOVELA KNJIGA IVO ANDRIČ

Kaj vse je šlo skozi deško glavo v teh jesenskih nočeh! Koliko možnosti je pretuhala ta glava, koliko stranskih sanj se je plašilo!

Noč je minevala, on pa je razmišljal, Morda bi komu zaspal, kaj se je zgodilo? Za svet bi vprašal, kako naj reši to zadevo in se sprosti skrbi. Če je je pomislil na to, ga je mečjal pogrelo od znotraj, vse je postalo za hip jasno, lahko in preprosto. Pred njim so se vrstili obrabi njegovih tovaršev. Razpredal je nadrobno cele razgovore, svojo spoved in njihove odgovore in izraze obrazov, na korcu pa je prišel do prepričanja, da bi to bilo zaman, in kar je še slabše, da je nemogoče. Pomislil je, da bi stvar povedal gospodinjici, toda še sam izraz njegove zasrbljenega vдовskega obraza ga je odvračal od tega. Nameraval je pisati očetu vse natanko in ga vprašati za svet in pomoč. Pomislil je tudi, da počde nekoga dne pred knjižnico, počaka tam profesorja in mu na samem praznu zadevo. Ko pa je v sebi na dolgo in široko preživljal svoje besede in odgovore do najmanjših kretenj in izrazov obrazov, je uvidel, da to presega njegove moči. Spet je ostal sam s svojo skrivnostjo, ki je bila po vsakem takim razmišljanju težja.

Prišlo mu je na misel, da bi se s molitvijo vsega odročil. In v resnici, začel je moliti z neslišnim šepetom vse znane molitvice, dolgo in gorečo, z dljavo na ustih, da ga ne bi slišali tovarši, ki je spal v isti sobi, je pošiljal vroče besede naravnost k bogu in njegovim svetnikom, o katerih je rečeno, da morejo delati in delajo še večje čudeže. Prosil je, da bi se platnice prilepile na knjigo ter bi jo mogli mirno in brez skrbi vrniti onemu človeku. Tako bi se izognil kodi ve knjižni strogotosti, poražanjem in kaznim. Pri tem ga je lastno šepetanje zazibalo in sen. Pred svobilo pa se je zadržal s pšajnim, toda čudovitim upanjem. Sel je v h kovčegu in našel svojo nesrečno knjigo brezupno na dvoje razklano, takšno, kakršna je bila pred njegovimi upi in molitvami, samo še bolj revno in brezupno, tako se mu je zdelo. In poir se je vrnil v posteljo.

Umril bi, je pomislil tedaj deček v postelji s stisnjenimi željstmi, ves skrčen, takoj zdaj bi umrl! Umreti bi pomenilo, da se mu ni treba nikomur razodeti, da mu ne bo treba nikoli več stopiti pred rdečelasega, porogljivega človeka. To bi pomenilo, da je izginila muka, toda z muko bi izgubila i knjige, poškodovane in popravljene, i knjižnice i knjižničarji i odgovornost in strah pred njimi.

«O bog, daj da umrem pred koncem semestra in tistim neizbežnim trenutkom, ko bom moral stopiti pred knjižničarja in odgovarjati za poškodovano knjigo!»

Potem je pomislil, kako bi bilo, ko bi gimnazijsko poslopje pogorelo s knjižnico in seznamom izposojenih knjig vred. Kdo ve, če bi bilo treba tudi tedaj vračati ostale knjige? Toda ne, rajši naj zgori ta hiša, v kateri stanuje, z vsemi rečmi in tudi z njegovo knjigo v kovčegu. Kako lahko bi bilo tedaj odgovarjati.

Ne, najbolje in najbolj gotovo bi bilo: umreti. Toda namesto, da bi umrl, je vselej zaspal s svojo željo. Potem se mu je v sanjah spet prikazala poškodovana knjiga v najbolj fantastičnih oblikah, in obhajal ga je strah pred težko, krivično in nejasno odgovornostjo, s to pa spet v snu — želja, da bi umrl, izgiral iz življenja, sanjanega in stvarnega, popolnoma in za večno.

Polagoma je deček postal vedno bolj osamljen in zaprt vase. Shušal je, ker je malo jedel ter žvečil nejevoljno in slabo. Tega ni nihče opazil. Pač pa so profesorji opazili, da je v šoli popustil. Dva meseca zapored je dobil iz grščne in matematike nezadostno oceno.

Profesor grščne, molčec, jezljiv človek, se ni mnogo ukvarjal z njim. Dal mu je dve vprašanji in ker so bili odgovori negotovi, je sikal in izpregovoril z nerazumljivim sovrastvom:

«Na mestol»
Slabe ocene so se ponavljale zapovrstjo.

Veliko težje je bilo dečku s profesorjem matematike, suhim in dobrodušnim starecom, ki ga je zasrbljeno gledal iznad zlatega okvira svojih bistrin in nekam dobrih, veselih naočnikov.

«Kaj je s teboj? Latkovič? Od tebe sem vajen slišati drugačnih odgovorov. Zdrani se, človek!»

Deček pa je migal z očmi, sram ga je bilo in je molčal. In tako so vsi zahtevali od njega zgolj napor in ga vprašali za sadove tega napora, a nikogar ni bilo, da bi se mu razodel, ga vprašal za svet in izhod.

S praznovernim strahom je obšel izložbe knjigar, kjer so bile razvrščene nove in lepo vezane knjige. Kadar pa je med tovariši beseda nanesla na knjižnice ali katero koli knjigo, je nenadoma zardel, zmeden, umolknil ali nekaj mečkal ter obrnil pogovor na druge stvari, medtem ko se mu je je pripetila, za katero se ni nihče ne, za za katero bo moral odgovarjati, in ta občutek je bil toliko težji, kolikor si je prizadeval, da bi ga skrli. Večkrat se mu je dozevala da se tovariši namenoma izprašujejo o knjižnici, knjigah in rjilovih vezavah. Na vsako tako vprašanje je molčal, povsoli oči in čakal, kdaj mu bo kdo odkrito povedal, da ve za razrgano knjigo v njegovem kovčegu.

Vsi dnevi so bili težki, posebno mučen pa je bil torek. Tisti dan ni mogel misliti na nič drugega ko na svojo knjigo. Ob torkih popoldne so tovariši vračali prebrane knjige in jemali nove. On ni mogel misliti na to. Ne bi se bal stopiti, če bi bilo treba, pred ravnatelja in pred vsako sodišče tega sveta, toda nima moči ne poguma, da bi stopil pred tega močnega in rjavolasega človeka, ki zahteva suho in kratko od vsakogar, naj jasno in določeno pove, kaj želi. In še s poškodovano knjigo! Ne, za to nima poguma. Njega se boji ko vsega na svetu.

Nekoga torka, ko so se v odmoru pogovarjali o knjigah, je nekdo vprašal dečka, zakaj ne hodi več po knjige v knjižnico. Odgovoril je, da še ni prebral prve. Nekaj možan in porogljiv tovariš se je vmešal in pogovor.

«Ni prav, da držiš po cele mesece isto knjigo. Če jo bo kdo zahteval, jo boš moral vrniti. Saj se je ne ušis na pamet!»

Deček ga je boječe in sumljivo pogledal, da bi dognal, če oni tako govori, ker ve, za kaj gre, ali kar tako, iz priročne zlobe. Njegov pogled se je srčal s smečnimi se in nesumljenimi očmi drugega človeka, iz katerih ni bilo mogoče razbrati drugega razen njihove prirojene nasilnosti in krutosti.

Toda ta misel je zdaj ostala v dečku. Rea je, da je imel pravico držati knjigo do konca prvega semestra, toda zdaj se je vprašal za novim strahom, kaj bo, če bo kdo po naključju zahteval prav to knjigo, ki jo drži že dva meseca, in če ga pokličejo, naj jo vrne? Tedaj bi prišlo vse na dan. S tem se je nevarnost približala in strah povečal.

To ga je spodbodo, da je začel hitreje in odločneje razmišljati o neki rešitvi. Ščasoma je stvar postala tako povezana z njegovimi najbolj osebnimi, notranjimi bojaznami in pomisleki, da ni moglo biti več govora, da bi se s komur koli posvetoval.

Naslednjega prvega v mesecu je zbral ves denar, kar ga je imel, poslal reko zavrženo ulico in kupil pri nekem židu nizarskega kleja v tablicah. Nato je prežal na neki popoldne, ko je lahko ostal sam doma. Našel je neki star lonec in raztopil v njem klej. Prilival je vode, jo spet odvil, mešal, prikal k ognju in spet odmikal. Zmešan in v strahu, ko da dela najbolj skrivnostno in najslabšo stvar raz svetu, se opazil ni, da si je že pomazal roke in opekel prste. Dekletu, ki je delalo v kuhinji, je skušal pojasniti, da gre za nekaj nepomembnega in nedolžnega.

Ko se je klej raztopil, ga je odnesel v sobo, vzel krjigo iz kovčega in s koščkom lesa, ki ga je bil nalašč za to pri-ostri, začel mazati vezavo knjige. Klej se je oprjelam prstov, se lepil in raztezal in kapal tudi na platnice. Deček je bil vedno bolj zmešan, čim bolj si je prizadeval biti pazljiv in previden. Nazadnje je pritril knjigo v platnice in jo močno obtežil z drugimi knjigami in težkimi predmeti. Nato je spravlil proč vse sledove svojega dela in si umil roke.

To noč je spal posebno nemirno. Vasko uro se je prebudil z mislijo, da je morda vse nepopravljivo pokvaril. Nekaj ga je poganjalo, da bi vstal in videl, če se je klej že posušil in kako je uspelo dlujem. A se je bal, da ne bi prebudil tovarisa, ki je spal v drugem kotu sobe. Tako je komaj dočaka zimski svet, tedaj je vstal, odrgnil nekoliko zavoso in pri sivi jutranji svetlobi vzel ven knjigo, ki je bila trda od kleja in se težko odpirala. Previdno jo je odprl in v strahu, da mu je zastajal dih, poslušal, kako knjiga poka. Platnice so se prilepile na hrbet knjige, toda na prvi in zadnji strani so se videli sledovi kleja in njegovega nevednega lepljenja.

Deček je del knjigo spet v kovčeg in se diktal od mraza splazil po starih v posteljo v mučnem dvomu, če je stvar dobro rešil ali jo dočela in do konca pokvari.

Nadaljevanje prihodnjij

PREŠERNO UMETNIŠKO GIMNOTNI POLOŽAJ

Pevcu vedno sreča laže, on živi, umrje brez d'narja. (Prešeren)

France Prešeren je bil doma iz hiše imovitega kmetiškega veljaka, ki je bil po obsegu zemljišča v vasi sičar na tretjem mestu, a si je mogel zaradi podpor številnih sorodnikov — duhovnikov privoščiti marsikaj več od ostalih vaščanov. Vse kaže, da se je za tlako odkupoval z denarjem in da ni tako močno občutil teže fevdalnega družbenega reda, da bi to učinkovalo na zavest njegovih otrok. Ker je bil France prvi sin in ljubljenec starešev, so ga starši razvajali in kot otroku mu ni bilo nikoli potreba prijeli za kmetiško delo. Razumljivo je tedaj, da mu je še kot možu kmetiški stan ostal v svetlem spominu («O Vrban srečna draga vaa domačca»), da da ga ni kajljo sovraštvo do fevdalnega gospode. Doma kruha nikoli ni stradal, hrano je imel vselej dobro pa tudi v ljubljanskih študijskih letih ni trpel pomanjkanja. Poleg podpor, ki jih je prejemal od stricev duhovnikov se mu je kot odličnjaku posrečilo dobiti tudi stipendijo in, ker je bil znan kot izvrstni inštruktor, je v višjih solah živel naravnost v izobilju.

Slabše se mu je godilo le prvo leto na Dunaju: ker sorodstvu ni izpolnil nad, da bi bil postal duhovnik, mu je to sprva podpora odkleto. Toda že z drugim solskim letom je prejel poleg Knaflejeve stipendije še mesto inštruktorja v Klin-kowstroemnem zavodu, tako da je mogel dobro izhajati tudi brez prispevkov od stricov. Ko je mesto inštruktorja zaradi svoje svobodomnosti izgubil, ma je šla sprva sicer bolj trda, ker se je mu je spet posrečilo dobiti inštrukcije in podpore pri dobrih prijateljih, ma je bil lahko prva dobro živel, če bi bil znal bolje ravnanj z denarjem. Njegov največji podpornik stric Jožef mu je tudi omogočil, da se je pri njem na jezeli lahko nemoteno pripravljaj na zizoreze.

Ko se je 28-letni pesnik in doktor prava i, 1828 spet nastanil v Ljubljani ter postal najprej advokatski praktikant in v pisarni dr. Baumgartna, nato brezplačni uradniški praktikant pri kamerni prokuraturi koncipient, se mu je gmotno godilo slabše kot v študijskih letih. Ker ni prejel nikakršne državne podpore, za katero je ponovno prošel (pač pa je to podpora dobil sin njegovega šefa, bogati Anton pl. Scheuchstueli), je bil v času, ko je brezplačno praktical pri kamerni prokuraturi, prisiljen v Brostih urah delati v Baumgartnovi pisarni, da si je kaj prislužil.

Ta zaprelososten je bila tudi eden od vzrokov, da se ni mogel dovolj pripravljati na odvelniški izpit, ki ga je poprednji odličnjak 1832 napravil v Celovcu samo z oceno «zavodno», torej z najnižjim se pozitivnim redom. Ta nesreča je imela dalekosežne posledice: bila je sprva eden glavnih

prvem našemu pesniku, ki mu je kumoval baron Galov. Vendar so ti epigrami brez vrednosti; celo tam, kjer se navode, je prevajalec izvirnik s tem, da ga ni hotel ter mu obrusil ost. Vse Vodnikovi napisi (na n. pr. v zbirki) so zanesljivo na sodokaj prepisani v Kranjski rokopisni listi.

Po prešerjanju dr. Miha Ruple

ski Cbelci in Zupan, Kastelic in Pofezjah, v obliki letni niso ustvarili pesnik sam, ma je pomogel delo umetniške veljave. Prešeren, ki je imel vsako šepetno kulturo in zlasti v svojo posebno vodo Cbelci navduševati so jih v prvih dveh letih Zupana, Kastelice in Pofezjaha, v obliki letni niso ustvarili pesnik sam, ma je pomogel delo umetniške veljave.

Prve slovenske epigrame je našel Prešeren v Pisanicah, v tem

čarjev. Iz prirojene hudomušnosti in nagnjenja k zbadljivosti so se mu tedaj rodili v nepriljubljeni zapovrstnosti napisi, ki so se obrčali splošno in osebno proti raznim slovnim delavcem. Te napise je Prešeren nazval sršene. Preidimo k razlagi nekaterih najznačilnejših sršenov. Ker se hočemo ravnati po Kastelečevih razvrstitvi in po času nastanka, bode pri Cbelice puščicjarjem. Glasi se:

Cbelice puščicjarjem
Kot vsaki ni živaj lilsica,
tak vsaki ni napis puščica.
Ohranjen je v obeh Kastelečevih rokopisih, v Cbelici in v Pofezjah. V Cbelici se je glasil nekoliko drugače:

Ni, bratec, vsaka žval lilsica,
in epigram ne vsak puščica.
S tem sršenom je Prešeren pričel Jakobu Zupanu in Miho Kastelecu, Zupan je nekatere svoje epigrame izrečno imenoval puščice: 20 jih je v prvem, 10 v drugem, zvezku Cbelice. Po večini zares zaslužijo Prešernovo grajo. Tudi Zupanovi zgodovinski napisi

Prešeren, ki je imel vsako šepetno kulturo in zlasti v svojo posebno vodo Cbelci navduševati so jih v prvih dveh letih Zupana, Kastelice in Pofezjaha, v obliki letni niso ustvarili pesnik sam, ma je pomogel delo umetniške veljave.

Marja Boršnik

Ana tretji dan po rojstvu dečka Ernestina domneva, da Prešeren ni bil prišel blizu, ker ni imel denarja.

Denar za otroka je pošiljal po Mihi Kastelecu. Ko pa je končno poleti 1846 je prejel advokatsko mesto v Kranju, se je tudi z Ana pobotal. Prepričan, da bo zdaj kmalu vse dobro, ji je v veliki, naj gre po dečka, da se je privadi. «Kaj ne, da bi ti ne mogel gostiti večjeje veselja?» — že tedaj —

«Ovidijeno je bilo je prepozno v Kranju mu je sprva šlo toliko dobro, da je poplačal več sto goldinarjev dolga in da je tudi Ani včasih še kaj postal posebej. L. 1848 pa jo je obdaril samo enkrat, poslednjik. Denar za otroka si je moral sposoditi. Na Anin očitek, kakaj da tako redko prihaja, kakor da bi jih bil vse pozabil, je žalosten odgovoril: «Nisem vse pozabil ne, toda bolj je, da se ne prihajam prepogosta. Ne veš, kako osamljen sem tam gori; ti imaš vsaj otroke, jaz pa — prav ničesar...»

Menda konec oktobra se je skušal obseliti v sobi Mariejeve gostine, toda gostilničarka ga

Kranjski Plutarčik, Kranjski Nestorčik in Desetka baron Galov so puščobni in dolgočasni. Precej krotki so tudi Kastelečevi napisi: Smrt in vrnosta, Šeparja, Zlati vek, Orožje nedolžnosti, Zaprodurak in Prezvetnim.

Prešeren torej prvi: Če že pišeta, Zupan in Kastelic, epigrame, ziral se, če nosijo naslov Puščice, naj bodo zares izraziti in duhovito pristroni, ne pa omele ni napisi. Njih slaba stran je v tem, da po večini ne merijo, če so satirični, na konkretno, splošno znana dejstva, temveč so naperjeni zoper tipe; zraven pa so še oblikovno sila enolični.

Naslednji epigram Puščica brez zela... je ohranjen samo v obeh Kastelečevih rokopisih, zato ga je treba iskati v Dodatku poezijam (Kidričeva izdaja str. 203, Miniat, izdaja str. 219). Glasi se:

Puščica brez zela
že debelega pride zela.
Beseda zelo nam, knjiž. želo je gorenjska, beremo jo n. pr. pri Japlju.

UMETNIŠKO GIMNOTNI POLOŽAJ

Po tem dogodku ga ni bilo dolgo, kajti že celo po denar je morala hoditi moja dojkica. (Istotam).

Takrat je bil sklenil, da matere in hčerke sploh več ne obišče, da se ju prepoveč ne navadi. Toda očitnost ga je znova prignala k njima.

L. 1845 mu je Ana rodila tretjega otroka — fantka, ki ga Prešeren niil pogledat ni prišel. Globoko užaljena je dala

Je še o pravem času rešila. Odletel ni šel več iz hiše. Bil je bolan na smrt.

V skrb, da otroka pripozna, je nekoga dne pripeljala Ana otroka k Prešernu. «Moj štiriletni bratec se je zelo temeljito zanimal za omaro, jaz pa sem stopila k vratom nasproti postelje, da sem mogla zreti očetu v obraz, ter jokala...

«Tinka, le jokaj za svojega dobrega papja, ki tako lepo skrbi zate! Te besede je izgovorila za menoj moja mati, ki je bila ravnokar vstopila. «Kdo pa skrbi za njo, če ne jaz?» je donelo s postelje nazaj...

Mati je stopila k postelji in on ji je prijazno pomolil roko. Rahlo ji je očital, da se je z neta ma prišla v takem snegu in mrazu. Kmalu ukreva in odzdravi, potem tudi uredi vse; za vse primere pa ve, kaj je njegova dolžnost.

Ravno ko mu je dejala, da naju pusti pri njem, ker naju ne more rediti, je vstopila njegova sestra Katra, ki je imela navado, da je planjla iz ene skrajnosti v drugo. Precej je bila zadovoljna s predlogom rekoč: «Le jih pustite, jaz imam otroke radas. Ko pa jo je kmalu potem mati spomnila, naj odreže vsakemu kosce kruha; je dejala: «Ga nimamo sami niti!»

Moj oče je globoko vzdihnil, in tako smo se poslovila. Pred smrtjo je Prešeren otroka priznal in jima v opovoki zavedajoč se da itak nima premoženja, zapustil, če bi vendarle kaj preostalo.

Ko je prišel pravni zastopnik Prešerovih otrok v Kranj, je našel poleg mize samo še sledečo pesnikovo zapuščino: par navadnih stolov, že zelo ponosene hlače in par shojenih ter blatnih čevljev. Drazbe pa pč dr. Prešernu ni nikdar bilo.

L. 1845 ko je Ana nekoč obiskala bolnega Prešerna, ji je ta dejal: «Ne jokaj! Saj se živim;»

Preprostem stavku, ki iz njega sestoji epigram, daje satirični poudarek nasprotje (ostra puščica — debele čelo) in metonimija (debele čelo — topoglavost).

Zakaj ta epigram ni izšel v tisku, ni znano. Mar je Kastelic sodelil, da zadošča ena sama zabavljica na puščicjarje? Ozir na Zupana? Ker so še trije sršeni, ki so pikali Zupana, v tisku izostali, je najbolj odtioal ozir na tega vnetega čbeličarja. ...

Cbelice praviljarjem. Zapisal ga je obiskat Kastelic, izšel je v Cbelici in v Pofezjah. Glasi se:

Cbelice praviljarjem
Pravljica po Ezop' od vas zapeta
več nima slasti, kakor jed pogreta.

Ezop je bil znamenit grški basnikar iz 6. stoletja pr. n. št.; njegove zgodbe so pozneje vedno in vedno predelevali ter jim dajali obliko po okusu časa. Posebno razsvetljenjenci so gollili basen zaradi njegove pouka.

Pesnik ogovarja naslovljenca in uporablja primero. Ost je obrnjen predvsem proti Ciglerju. Leta je objavil v drugih bukvicah Cbelice dve basni in «Pajk z muhos». Prva je Ezopova in zelo znana tudi v drugih slovstvih. «Pajk z muhos» ni Ezopov, je pa precej šibak. Če je Prešeren v tistem času poznal gradivo za tretje bukvice Cbelice, potem meri njegov epigram tudi na Ciglerjevo basni «Lesica s kužetom» in «Porvražilo». Ezopova je samo druga, znana navadno pod imenom «Mraylja in goloba». Poleti Cigler ni več sodeloval pri Cbelici in zd se, da je to povzročil prav Prešeren, aršen. Kakor je pozneje Levstikova pohvala «Sreča v nesreči» vzbudila Ciglerja, da je pisal še več povsli, tako ga je Prešernova zbadljivost odvrnila od nadaljnjega sodelovanja pri Kranjski Cbelici.

V KC i je objavil basne tudi vsestranski Zupan; gre za pesem «Kopava in kurnjeka, eden debel, eden droben». Ta basen ni Ezopova, je pustil in brez cene.

Ce jemljemo Prešernov epigram dobesedno, t. j. če mislimo na basen kot pesnetek po Ezopu, ni več sodeloval pri Cbelici in zd se, da je to povzročil prav Prešeren, aršen. Kakor je pozneje Levstikova pohvala «Sreča v nesreči» vzbudila Ciglerja, da je pisal še več povsli, tako ga je Prešernova zbadljivost odvrnila od nadaljnjega sodelovanja pri Kranjski Cbelici.

«Ta epigram nam tudi osvetljuje pesnikov odnos do antike, posebej do basni. Prešeren je dobro poznal Ezopa še iz šole in gotovo je njegove basni cenil. Grajal je le pesnike, ki so pobirali stopinjice po grškem basničarju, tem bolj, ker je šla ta panoga v dobi razsvetljenstva kar preveč v cvet, pa je veljala romantičkom za preživel. Pač zato tudi Prešeren sam ni zložil nobene basni.

Prekop sam ni dal zaželenega uspeha. Zato so za kongresa 1821 vprašanje na novo sprožili ter dosegli od cesarja Franca I. nekaj denarja in obljub. Dela se je lotil župan Hradskec in 1825 so začeli v Gruberjevega prekopa; najvrednejše pa je bilo, da se se zdaj lotili osuševalnih del na barju samed: izkopali so veliko jarkov in zgradili ceste, med njimi cesto Ljubljana-Ig. Ko so 1829 končali glavna dela, so ob Gruberjevem prekopu na Prulah postavili obelisk v spomin, da je od onod cesar naročil osuševalna dela.

To osuševanje je vzbujalo v javnosti velike zanimanje. Ni čuda, če so ga opevali tudi pesniki, zlasti Zupan in Kastelic, priznana prigodničarja. Zupan je v prvem zvezku Cbelice zapel med svojimi Pšicami takole:

Iblana
Se lepša Iblana,
močvino suši,
bolj vedno poznano,
bič vedno slovli.

Pa to še ni bilo vse. Zupan in Kastelic sta 1829 celo skupno skopala prigodnico za cesarjev rojstni dan, ki sta v njej spet zgodila o osuševanju in o Prulah. Nie čudnega torej, če je Prešeren nastopil proti takim poplavi vodenih pesmi o močvirju.

Vzrok nezlatega veka. Ta epigram je ohranjen v obeh Kastelečevih zapiski; izšel je v Cbelici in Pofezjah. Glasi se:

Vzrok nezlatega veka
Prišli bi že bili Slovencem
zlati čas,
ak klasik bil bi vsak pisar,
kdo nam kaj kvasi.

V Cbelici se je glasil nekoliko drugače, namreč:

Zakaj ni naši pisarji prišli
zlati čas
Prišli za nas bi bili že zlati čas,
ko bi vsak klasik bil, kdor
Krajncam kvasi.

Značilno je, da je Prešeren v redakciji za Poezije opustil stari naziv Kranjec in uvel novega — Slovenci.

Epigram meri splošno na čbeličarje. Ko bi beseda klasik bila ljudska, bi se v nekaterih slovenskih narečjih, zlasti v gorenjskem, izgovarjala kakšvijo. Zato spravlja pesnik v šaljivo zvezo besedi «klasika» — «kvastila». Bistvo tega sršena je torej v besedni igri.

Vodnik. Najdemo ga v obeh Kastelečevih rokopisih, v Cbelici (z naslovom: Mojstru pevcev) in v Pofezjah. Glasi se:

Vodnik
Preblečen sem meniški Eli,
in rad sem pel, še rajši pil.
Učinek sršena je v besedni igri (pel - pil) in v naslovnem četvem govoru.

Povod je dal Blaž Potocnik, ko je v i. zvezku Cbelice odklikoval Vodnika z naslovom «mojster pevcev». Potocnik je tako zakrožil: Vodniku pri Savici 1829. Mojstra pevcev si učila — v grobu glava njegov molči — ga, Savica, boš slavila, njemu naj tvoj grom donil. Prešernov napis ni prav nič zločen, pač pa duhovito napajlj. Pesnik gotovo pretirava, ko trdi, da je bilo Vodniku dobrovoljico več do dobre kapljice ko do pesniškega ustvarjanja. Prvotni naslov (Mojstru pevcev) pa kaže, da se je zdelo Prešernu Potocnikovo precejanje Vodnikove umetnosti pretirano.

Nadaljevanje prihodnjij

V isti Cbelici, v posvetilu deželnemu glavarju, ni pozabili omeniti očeuvanih Prula. In še tretji je prav tam spregovoril o osuševanju močvirja pod naslovom Krim o pruski obeltnici. Med drugim poje,

Prekopajo vodotoče,
močevine sahnejo:
nič ni pridnim nemogoče,
zemljo preobrazijo.

Tudi Kastelic je v Ilirskem listu (1829) objavil pesem, ki so jo peli ob odkritju spomenika na Prulah. V njej slavil cesarja, ker je oznanil, da bo iz močvirja nastalo polje.

Ta beseda Kranjce vname,
nove struge kopoljo,
posuše globoke jame,
kreni Iblanci tek dajo.
Preden leto štirkrat mine,
po močvirju pelje pot,
žito rase, voda zgine,
hiše vstajajo povsod.

Pa to še ni bilo vse. Zupan in Kastelic sta 1829 celo skupno skopala prigodnico za cesarjev rojstni dan, ki sta v njej spet zgodila o osuševanju in o Prulah. Nie čudnega torej, če je Prešeren nastopil proti takim poplavi vodenih pesmi o močvirju.

Vzrok nezlatega veka. Ta epigram je ohranjen v obeh Kastelečevih zapiski; izšel je v Cbelici in Pofezjah. Glasi se:

Vzrok nezlatega veka
Prišli bi že bili Slovencem
zlati čas,
ak klasik bil bi vsak pisar,
kdo nam kaj kvasi.

V Cbelici se je glasil nekoliko drugače, namreč:

Zakaj ni naši pisarji prišli
zlati čas
Prišli za nas bi bili že zlati čas,
ko bi vsak klasik bil, kdor
Krajncam kvasi.

Značilno je, da je Prešeren v redakciji za Poezije opustil stari naziv Kranjec in uvel novega — Slovenci.

Epigram meri splošno na čbeličarje. Ko bi beseda klasik bila ljudska, bi se v nekaterih slovenskih narečjih, zlasti v gorenjskem, izgovarjala kakšvijo. Zato spravlja pesnik v šaljivo zvezo besedi «klasika» — «kvastila». Bistvo tega sršena je torej v besedni igri.

Vodnik. Najdemo ga v obeh Kastelečevih rokopisih, v Cbelici (z naslovom: Mojstru pevcev) in v Pofezjah. Glasi se:

Vodnik
Preblečen sem meniški Eli,
in rad sem pel, še rajši pil.
Učinek sršena je v besedni igri (pel - pil) in v naslovnem četvem govoru.

Nadaljevanje prihodnjij

**PRIMORSKI
LJUDSKI
NAPISI**
45. napis
97. napis
Okoli starinarske cerkvice sv Britove — tam je bilo nekdanje tomarkske pokopališče — je več nagrobnih plošč, med njimi tale z napisom:

**TUKAJ POZHIVA
GJERNI PEGAN
BIVŠI POLIČIJSKI
KOMISAR BENETKAR
ONJE UMMERI
NA 24. OKTOBRA
1848.**

POMEN PRAVILNE PREHRANE ZA TELO

Za človeka ni važna le količina in kakovost hrane, temveč tudi organska ubranost v sorazmerju med hranilnimi in biološkimi katalizatorji.

Če so mu dodani v zadostni količini nekateri važni katalizatorji, tako vitamin B, apnenec in fosfor. Za škrob velja v glavnem isto kot za sladkor.

terih poznamo okrog dvoješt vrst in ki so izredne važnosti za organizem. Bogač vir aminokislin so tudi soja, riž, pšenica, riž, oves, mandeljni, orehi in razne vrste sočiva.

LEPA IN TOPLA JOPICA ZA SMUCANJE, KI JO LAHKO NOSIS TUDI V MRZLIH DNEH V MESTU K SPORTNO UKROJENEMU KRILU ZA JOPIČO POTREBUJES 370 GR ZELO DEBELE VOLNE SINJE BARVE. PLETHKE ST. 2 1/2 IN ST. 3: VZOREC JE PREPROST: 1 LEVA, 1 DESNA, KI JO ZAPLETES OD ZADAJ.

Zdravilne rastline

H R A S T

Da, tudi hrast ima v sebi snovi, ki zelo dobro učinkujejo na človeško telo. Ne samo hrast, mnogo rastlin; najbrže celo vse rastline, samo, da ne vemo, kaj katera rastlina krije v sebi in v katerem primeru kaj čemu služi.

po boleznih poginule živali, ki jih tudi izkopljejo iz zemlje. Ljudje se čudijo: »Kaj železa so ti ljudje; če bi mi kaj takega jedli, kaj bi bilo z nami. Tem pa ni nič, zdravi so kot rbe v vodila šepeta se, da so cigani posebni častilci hrastove skorje in da je to eno njih prvih zdravil, ki jim ohranja in utrjuje prebavila.

Človeštvo je že davno spoznalo, da ima hrastova skorja v sebi moč, ki čudovito vpliva na prebavila in na kri. Če ni bilo kaj v želodcu in črevesju v redu, predvsem pri izpraznjevanju črevesa, potem se pili čaj iz hrastove skorje. Menih so in doznali, da ta koščeno nekako stisne želodec in prebavila in razdravi te neviščnosti. Cigani pojedjo vse, celo

Pa ne samo prebavila. Tudi krvavitve, zunanje in notranje, ustavi ta skorja. Stisne in skrči jim žile. Hrastove skorje so s pridom uporabljali pri prav narodnih krvavenjih. Včasih prične maternica krvaveti ob času, ko ne bi nobeden pričakoval. Hemeroidi so znana sitnost, bolijo in krvavijo. Tudi prav na koncu zadnjega črevesa pride tu pa tam do krvavitve. Radi so se ljudje zatekali v teh težavah k hrastovi skorji.

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

Tržačan: Pri padcu sem si natrgal notranje križne vezi v kolenu. Dali so mi koleno v mavco; ko so mi ga odstranili, se mi je nabrala v kolenu voda, ki mi sicer ne povzroča nikakih bolečin se pa bojim morebitnih posledic. Rad bi vedel, če se voda nikdar več ne nabere, če jo odstranijo s punktacijo ali operacijo?

Včasih se kdo zastrupi; kdo po neumnosti, kdo po nesreči. Treba je nekaj proti temu strupu in kot močnega zaščitnika proti strupu, ki je prišel v telo cenijo ponekod hrastovo skorjo.

Odgovor: S punktacijo lahko odstranijo vodo iz kolena, vendar pa se običajno tudi povrne. Zaupajte se svojemu zdravniku, ki vam bo tudi najbolje vedel svetovati.

Toda ne samo skorja, tudi želodi imajo svojo vrednost. Kako se pravičji po njih odebele, je znano. Imajo pač mnogo hranilnega in redilnega v sebi. Vendar pa za naša usta surov želod ni, ker je precej grenak. Toda če ga pečemo nad ognjem kot kavo, precej njegove krenkobe izgine, razne snovi v želodcu se izpremenijo in dobijo vse boljše okus. Tak žgan ali pržen želod zelo priporočajo, da se dela iz njega kavi podobno pijačo. Pravijo, da je taka pijača, ki ni nič slabšega okusa kot prava kava, zlasti vredna za slabokrvne ljudi. Pa tudi vsem onim jo priporočajo, ki nimajo v redu prebave. Taka kava baje, če je le mogoče, napravi red v prebavilih. Otroci so čisto gršavi. Vse mogoče stvari priporočajo, mnogi so pa tudi že poizkušali s to želodovo kavo, ki se je, kot se čuje, zelo obnesla.

A. J. iz Sv. Križa: Mojemu dojenčku se nabira nekaj sluz v obeh, ki jih ima zjutraj zse zakopljene s katarjem. Veke so nabrekle in rdeče. Izpiram mu jih z mlačnim kamiličnim čajem, a nič ne pomaga. Imel je nekoliko nahaoda, ki pa je kmalu prešel. Kaj naj storim?

Za zdravilo je najboljša mlada skorja, če je starejša od dveh let je preveč. Najboljše so mladitke. Obirajo jo spomladi in jeseni. Pa se čuje, da je ona spomladi ohrana več vredna kot jesenska. Nasčejo jo v ozke paske in suše na soncu in zraku. Zunaj je ta skorja sivkasta, svetla, notri pa rumeno-rdeča. Okusa je grenkega. Diši tako kot strojilo in če jo grizemo, vleče usta. Čisto umljivo; v tej skorji je od vseh snovi največ tanina, ki vleče usta in ki diši po strojilu. Seveda ni sam tanin v skorji. Koliko raznih snovi so vse kemiki učenjaki našli v tej skorji in vse te snovi skupaj ugodno vplivajo in zdravijo razne človeške težave in nadloge.

Odgovor: Vaš otrok ima vnetje veznice in kamilični čaj mu zato ne more dosti pomagati. Potrebno bi bilo kaniči v oči kapljice, ki pa jih lahko zapiše samo zdravnik. Bolezen ne smete zanemarjati, ker ima lahko zelo hude posledice za otrokov vid.

Hrastova skorja je dober znanec ljudem. Koliko človeških težav je že omilila in prav dobro je imeti jo vedno v domači hiši pri rokah.

S. C. iz Trsta: Na jeziku in notranjem delu spodnje ustnice se mi spuščajo rumenkaste bele pege, meso okoli njih je vneto, rdeče in boleče. Spikujem si s hipermanganom in kamilicami, a mi ne pomaga dosti. Pravijo, da je temu vzrok premočno kajenje, jaz namreč mnogo kadim.

Dr. S. S.

Odgovor: Res, vzrok te bolezni je običajno močno kajenje. Svetujem pa vam vseeno, da si daste pregledati kri po R. Wassermannu. Zdravite se zaenkrat tako, da pazite na strogo čistočo ust, opustite kajenje in si izmivajte pege z močno slano vodo.

Izkušnja uči, da na primer bolniki z vročino odklanjajo beljakovinsko hrano in druga koncentrirana hranila, želijo si pa sadnih sokov, ki jim gusa žejo in jim dovajajo poleg sladkorja dragocene vitamine, fermente in rudninske snovi. Vsi ti katalizatorji služijo obrambi organizma, medtem ko beljakovinska hrana v vročini telo le obremenjuje.

Hrane ne smemo presojati samo po njeni kalorični vrednosti, temveč tudi po posebni hranilni vrednosti, njenih sestavnih delov. Poleg vitaminov in fermentov moramo predvsem omeniti toksične kisline, ki so v raznih rastlinskih oljih. Vitaminov in drugih važnih snovi ne potrebuje v posebnosti meri samo rastloč organizem, ampak tudi človek pri stalnem težkem delu ter žena v nosečnosti in ob dojenju. Izmed življenjsko važnih katalizatorjev služijo nekateri vitamini; za gradnjo telesnih fermentov, rudninske snovi, zlasti fosfor in apno, za gradnjo kosti in zobovja, železo potrebujejo za tvorjenje krvnega barvila, jod pa za prevajne hormone ali podobila.

Mnogi vitamini in rudnine so za pravilno izrabo najvažnejše hrane (ogljikovi hidrati, beljakovine, maščobe) nenadomestljivi. V pokrajinah, kjer uživajo dalje časa samo poliran riž/bel moko in sladkor brez dodatkov vitamina B, zbolijo ljudje kaj pogosto na umetju živcev, ki je včasih tako močno, da govorimo celo o beriberiju. Te obolenje preprečimo, če uživamo neluščen riž, kajti njegove luščine so bogata naravna zakladnica vitamina B.

Bistveno važno je, da so posamezne sestavine hrane v medsebojnem ravnotežju. Tako biološko najboljše izdelane uravnoteženo v materinem mleku. Če hrana dalje časa ni pravilno sestavljena, in med posameznimi hranili ni pravilnega biološkega razmerja, tedaj nastanejo razne motnje v funkciji telesa, kar se izraža v tej ali oni bolezni.

Sladkor je hranilno visoke vrednosti in predstavlja izdatno hrano.

Nasveti

Srebrnino umivaj s toplo milnico; če je porumenela, dodaj milnici nekaj amoniaka. Da se bo svetila ga zdrgni z mešanico alkohola, amoniaka in nekaj praška Vima.

Sadne madeže odstraniš z belega platna, če pomočiš zamazano mesto za nekaj ur v kislno mleko. Potem namli in dobro oplakaj.

Imej vedno pri roki kladivo, dva izvijača, ošiljene in gladke kleščice, dva pili (debelo in tanko), lesno žago, male kleščice, dietce, vijake različne velikosti in debelosti, sveder in več različnih žebeljev. Orodje spravi v poseben zabojček in hrani na suhem prostoru.

Masne madeže odstraniš z dragocenih tkanin s čistim etrom.

Barvo odstraniš z rok s terpentinom.

Kako razni narodi pripravljajo krompir

PECEN KROMPIR NA MADZARSKI NACIN

Razreži na tanjše kose telečje, kostrunovo ali ovčje meso, potolci z lesenim kladivcem, osoli, popraj in duši v 5 dkg olja ali masti, v kateri si poprej prepražila na drobno sesekljano veliko čebulo in nekoliko paprike. Napol mehko meso odstavi in hrani na toplem.

DUSEN KROMPIR NA FRANCOŠKI NACIN

Olupi 1/2 kg napol kuhane krompirja in ga razsekaj na dobelejše kose. Segrej v lončeni posodi 5 dkg masla, dodaj veliko glavico na drobno sesekljane čebule; ko ta zarameni, jo posipaj z zvrhano žlico bele moke ter mešaj, dokler moka ne zarameni. Dodaj nato polno žlico sesekljane svežega peteršilja in dodaj 1/2 žlice, mrzle juhe, premešaj, osoli in popraj. Daj nato krompir v lako pripravljene omake in kuhaj, dokler krompir ni mehak. Ponudi k mizi.

Olupi 1 kg krompirja, razreži na tanjše koščke in posoli. Namaži lončeno kozico z maslo, naloži 1 vrsto mesa, pa spet vrsto krompirja, itd. Zadrva vrsta naj bo iz krompirja. Končno polij, prilij nekoliko masne in čiste juhe, daj na vrh krompirja za oreh masti, pokrij in daj v pečico, da se dožobra prepeče. Ponudi v koci, ki jo oviješ z belim prtišem.

PECEN KROMPIR NA SVICARSKI NACIN

Olupi 1 kg kuhane krompirja, ga preliči, posoli, popopraj in dobro premešaj. Segrej v lončeni posodi 8 do 10 dkg masti ali masla, stresi vanj krompir, izoblikuj ga v nekakšno pogačo, pokrij in daj v zelo vročo pečico. Ko se je spodnja stran dobro prepekla, obrni pogačo v kozici in opecil še zgornjo stran.

Kako uporabiš star klobuk

Starih klobukov nikar ne zmetaj ker jih lahko koristno uporabiš. Prereži jih čez pol in namoči za 24 ur v vodo. Potem jih razlegni na ravni ploščici, pribij na desko in posuši. Izstriži nato vložke za domače copatke ali čevlje, da ti v zimni ne bo mrzlo v noge. Operesh jih tako, da jih potopiš v salmiak in nato posušiš. Lahko pa iz starih klobukov napraviš otrokom močne in mehke podplade za copatke.

Prezimovanje žitaric

Znano je, da nam napravi zima na žitu veliko večjo škodo, kakor si navadno mislimo. V krajih, kjer zima počasi nastopi in kjer se vsa zimo vreme le malo izpremiša, tam so za ozimne kar ugodni pogoji za prezimovanje, zlasti ako zemlja zmerno debelo pokrije sneg. Teže pa je, kadar pritiska suha mrazica, ali kadar se temperatura pozimi nevarno spreminja.

Večkrat tožimo, da je vzrok slabše žitne letine suša, a ne pomislimo, da k temu pripomore tudi zima. Zelo nas zanima, kako ozimne lahko vzdržijo takšen mraz, zakaj ga razne vrste boljše ali slabše prenašajo in kaj nam je storiti, da ozimne okrepimo in jih podpremo v njihovem boju.

Večina rastlin čez zimo odmrne. Le nekatera drevesa so zimzelena in pa ozimne, ki so prisiljene, boriti se z mrazom. V zimzelenih listih so pozimi zasedili večje količine sladkorja kakor poleti. Tudi rž vsebuje na njivi pozimi 2,3% več sladkorja kakor rž, ki raste na toplih, v rastlinjaku pri toplini 15,0 C.

Iz tega že lahko zaključimo, da je prezimovanje v tesni zvezi s prisotnostjo nekkih kemičnih tvarin v celicah, da je torej fizikalno kemični pojav. Največjo vlogo imajo pri tem ogljikovi vodani, zlasti sladkor. Sposobnost prezimovanja je v tesni zvezi s količino, s kakovostjo in dinamiko ogljikovih vodanov. Čim več jih je v celicnem soku, tem odpornejša je rastlina. Zakaj? Ker je celični sok gostejši in ker celice z gostejšim sokom težje zmrznejo.

Zimzelene rastline pridejo do sladkorja na ta način, da spreminijo škrob v sladkor. Drugače pa ozimne. Te si ga napravijo kar v listu. Neke vrste si hitreje pripravijo primerno zalogo, druge počasneje. Jasno je, da morajo ozimne za tvorbo sladkorja imeti na razpolago dovolj časa. Vemo, da njihovo delovanje, to je pripravjanje sladkorja, lahko poteka samo pri neki določeni temperaturi. Ako pade toplota prenizko, delo zastane, ako je previsoka, sladkor sproti porabijo za svoj razvoj. Torej primeren čas in prikladna toplota sta potrebna. Ozimne kopičijo sladkor v življenjsko najvažnejšem delu, v kolencu, kjer se žito razraste v razrastišče. Konec jeseni mora biti v razrastišču največ sladkorja. Žito vsa zimo diha, zaloga sladkorja se neprestano zmanjšuje, konec zime pa je žito močno izrpana. Iz tega sledi, da je tedaj rastlina najmanj odporna proti mrazu.

Kako zmrzuje rastlina? Ko pada toplota, rastline še bolj zamrejo: ponehajo vsi življenjski pogoji, dihanje, hlapenje, usvajanje hrane. Ko je toplota od 5 do 0,0 C, rast žita urno poneha, privzemajo skoraj do celice prestane, dihanje pa še naprej traja, čeprav slabotneje, daleč tja pod ničlo. Ozimne diha vse zimo, celo pod snegom in pri najhujšem mrazu.

Ko pade toplota pod ničlo, tedaj dožive rastline globoke izpremembe v svojem življenju. V brezvetrnem mrazu se lahko ohladi do -6,0 C, v vetru samo do -3,0 C, pa ne zmrznejo. Sele pri nižji toploti se pojavi v celicah led. Led nastopi v liku kristalov v celicah samih in v vrzilih med njimi. Nekateri menijo, da prej v vrzilih, kar navadno pokriva zunanjo celico jemišje vodo za svojo rast iz notranjosti celice. V celicah se sok zgostuje, plazma postaja gnetljiva, raztopine soli bolj zasitene. S tem se poveča odpornost celice proti mrazu, zmrzovanje celice se torej na nekaj časa prepreči. V celicah se napravi led — v celicnih prazninah in med mrenico in plazmo.

Pri nadaljnjem padanju toplote se ledni kristali večajo, rastejo, postanejo do tisočkrat večji kakor so celice. Razume se, da trgajo celicne mrenice in da močno prišakajo na plazmo. Kristali zunaj celice jemišje vodo za svojo rast iz notranjosti celice. V celicah se sok zgostuje, plazma postaja gnetljiva, raztopine soli bolj zasitene. S tem se poveča odpornost celice proti mrazu, zmrzovanje celice se torej na nekaj časa prepreči. V celicah se napravi led — v celicnih prazninah in med mrenico in plazmo.

Čim večji je mraz, tem več vode zmrzne v celicju. Pri mrazu -45 st. C je že 64% vode prešlo v led, pri -15 st. C celo okoli 80%. Ko se prične tudi v plazmi delati je smrtna nevarnost za celice. Plazma se sesede, nato strdi,

beljakovine začno razpadati. Smrt nastopi, rastlina odmrne.

Velike celice z močno vodenimi beljakovinami hitreje zmrznejo. Pretirana vlaga v zemlji, močno z dušikom gnojena zemlja, topli in vlažna jesen povzročajo, da žito bujno raste, to je da dela velike vodene stanice. To žito bo slabo prezimilo. Drobne, zbite celice so odpornejše.

Pod snegom dihanje ni pravilno. Sladkor se razpade do kraja, preostanejo alkoholi in organske kisline, ki se kopičijo v celicah in spravijo presnavljanje v nerad. Žito oslabi in izgubi odpornost proti mrazu.

Nenaden mraz močno škodljivi. Ako se toplota polagoma znižuje, tedaj se rastline počasi privadijo na mraz, voda počasi odhaja iz celice in celice postanejo odpornejše. Razume se, da je skokovita sprememba temperature najbolj nevarna. Kraj, kjer pozimi temperatura močno koleba, nudijo žitu težje pogoje za prezimovanje.

Nadaljevanje prihodnjic

SAJ POZNATE TE GLAVIJE KISLE ALI PA V KOZICI SO ENAKO DOBRE, POSEBNO CE JE KONCEK KLOBASE ZRAVEN. SEDAJ SE JIH LAHKO DOBI NA NASEM TRGU. ZELJA NAŠI KMETOVALCI DOKAJ PRIDELAJO, ČEPRAV NI TAKO V CASTEH, KOT V DRUGIH SLOVENSkih POKRAJINAH.

Kmetovalec v decembru

POLJEDELSTVO

Kdor se ni preoral praznih, za spomladansko setev določenih njiv, naj ne odlašaja in stori to, kadar vreme dopušča in dokler ne zmrzne zemlja v zgornji plasti. Čim bolj se zemlja okrača, več nam vrača, pravi star slovenski pregovor. Nobeno obratovanje zemlje s plugom pa toliko ne koristi kakor prav jesensko ali predzimsko. Zorana zemlja se čez zimo navzame dovolj vlage in tudi v globljih plasteh, kar je koristno posebno ob suši. Mraz zoroano zemljo pretrese, zdrobi in zrahlja kepe. Kdor zoroje svoje njive že jeseni ali pred zimo, spomladi mnogo laže obdeluje kot tisti, ki pušča svoje njive preko zime nezorane. Tu pa tam je po njivah še nekoliko zelenjave, repe, zelja ali kaj podobnega; paziti moramo, da vsa zelenjava pravočasno pobereimo, da nam ne pomrzne in ne zgubi na svoji vrednosti.

Vse poljsko orodje, ki ga čez zimo ne potrebujemo, dobro očistimo in shranimo v primeren prostor. Mokrota in vlaga škodujeta orodju (leseni deli začno gniti, železni pa

Vpliv mraza na vino

Mraz zelo ugodno vpliva na čiščenje vina. Racionalno kletarstvo danes opremija kleti s hladilnimi napravami, samo da pospešijo čiščenje. Kdor pa nima hladilne naprave — in med te spadajo vsi naši vno-gradniki, oziroma kletarji — se lahko poslužuje naravnega hladilnega stroja, to je mrzle zime. Mraz ustavi vsako vrenje, povzroči, da se pogrezne črsovina in tudi del barvil, če niso trdno združena s kislinami vina. Mraz vino strdi, tako da dobimo končno čisto in svetlo vino. S snovmi se obenem pogreznejo v vinu tudi različne glivice in mraz vpliva na vino kot neke vrste sterilizator (razkuževalno sredstvo).

Mraz pa ne vpliva na vino takoj, ko odpremo kletna vrata, ker traja dolgo, preden prodre v notranjost sodov; zato, pustimo okna ali vrata kleti dolgo časa odprta. Ni se bati, da bi dolgotrajen mraz kvarno vplival na vino.

Ali pa tudi pretakamo na huđen mrazu? S pretakanjem hočemo predvsem odstraniti drožje od vina, pa tudi vino prezračiti, to je združiti z vinom čim več zračnega kisika. Izkušnje in potkusni pa pravijo, da se mrzlo vino izdatneje združi z zračnim kisikom kot pa toplo vino. Torej lahko pretakamo na zraku.

Ali se vino ne prehladi? Prehladi se lahko samo ono vino, ki ni prej dobro prevrelo, ker mraz zadržuje delovanje vrelnih glivic. Vsak vester in skoben kletar pa bo pazil, da vino dobro prevre v prvih tednih po trgatvi in zato bo takrat skrbel za tako toploto v kleti, ki je za vrenje najbolj primerna. Pozneje bo pustil, da vpliva mraz na svoje vino in se ne bo bal, da se bo prehladilo, pač pa bo dosegel s tem čisto svetlo in stanovitno vino.

rjaveti). Pokvarjeno in polomljeno orodje popravimo.

ZIVINOREJA

Ko nastopi mraz, je treba posvetiti živini posebno pažnjo in skrb. Važno je, da so hlevi in svinjaki topli. V mrzlih prostorih potrebujejo živali več hrane in nam prinašajo manj dohodkov. Primerna hlevska gorkota za vsa živino znaša povprečno 15,0 C, prenizka je, če znaša manj kot 11,0 C, previsoka pa, če znaša nad 18,0 C. Da bomo vedeli za hlevsko toploto, imejmo v hlevu na primeren prostor toplomer. Poleg primerne toplote pa je skrbeti, da je v hlevu in svinjaku tudi zdrav in čist zrak. Tudi perutnino zavarujmo pred mrazom. Kokoši — v primerne toplini, suhem kurniku in ob primeren krmiljenju — začnejo nesti januarja, februarja. Da se prašiči hitro in dobro spita, jim privoščimo popoln mir, krmimo jih redno ob določenih urah, s primernimi in raznovrstnimi krmili, da jih ohranimo pri dobrem teku; pokladamo le nujno potrebno množino krme, dajamo jim piti čisto in svežo vodo ter skrbimo za največjo snago v svinjaku.

V zimskem času kaj radi nastopita sifonka in parkljevka; prepričimo ju tako, da ne puščamo v hlevu govoja in da preskrbimo gnojilni redni odtok, da ne gonimo živine na skupna napajališča in da ne stikamo mnogo po drugih hlevih.

TRAVNIŠTVO

Nadaljujmo z branjem in čiščenjem mahu. Iz kamenitih in zaraščenih travnikov (pašnjakov) počistimo kamenje in iztrebimo nepotrebne grmovje. Kjer opazimo po travniku mnogo gladeža, ga lahko uničimo, ako stopimo nanj, ga potlačimo in nekoliko potrosimo s kalijevo soljo.

Danes je krma precej draga, zato moramo skrbeti, da je na vsak način pridelnost toliko kolikor je potrebujemo za svojo živino. Poleg tega je pri nas bistveni del našega gospodarstva živinoreja, a kdor nima doma dovolj krme, bo imel od živinoreje le malo dobička.

Ako pa hočemo dobiti od travnikov mnogo prvovrstne krme, mora biti travnik dobro pogojen, spomladaj pa posejan z dobrimi travami.

VINOGRADNIŠTVO

V vinogradu so glavno opravilo okopavanje in gnojenje trt. Pri okopavanju pazimo, da odrežemo zgornje korenine trtam tik stebila. Sedaj imamo čas za to delo. Kot gnojilo uporabljamo domači gnoj, kateremu dodamo nekoliko superfosfata.

Že sedaj kopajmo tudi za nove nasade, tako da bomo spomladi trte kar zasipali. Pripravljamo tudi kolle, ki jih pa moramo pred uporabo namočiti v raztopini modre galice ali pa jih namazati s karbolinjem, oziroma kafranom (vsaj onj del, ki se zašakne v zemljo).

SADJARSTVO

Če nisi poskrbel in namazal dreves, da zatreš razne škodljivce, stori to čimprej čas je tudi, da nalepimo lepilne pasove proti malemu zimskemu pedicu. Ne pozabimo na gnoj, ki ga drevje tako potrebuje. Pomeni, da brez gnoja ni sadja. Starjšemu drevju gnojimo z gnojem in gnojnico. Z debel strgajmo mah in lišaje; odstranjujemo goste vrhove, žagajmo bolne in polomljene veje. Sedaj lahko kopljemo jame za nove nasade in pripravljamo potrebne kole.

KLETARSTVO

Vino prvič pretakamo. Skrbimo, da bo v kleti primerno toplo (7,0 C). Paziti moramo na barvo vina, posebno na rjavenje. Ko pokaže vino kakšno napako, je moramo odpraviti. Kdor si ne zna pomagati, naj vpraša za svet strokovnjaka, a skrbni naj, da bo vino naravno in zdravo. Zapravnimo si, da ni dobro, ako hranimo v vinski kleti kislo zelje ali kaj podobnega.

VRTNARSTVO

V tem mesecu bo največ dela s prekopavanjem. Če je zemlja primerne suha, prekopljimo in preorjamo jo. Tudi za napravo in pripravo zimskih grede, je zdaj najugodnejši čas. Vrh zimske solate napravimo streho iz slame ali sirča. Streha mora biti odprta proti jugu. Zimski radč, peteršilj in drugo zelenjavo, ki bi lahko trpela zaradi mraza in slane, pokrijmo z listjem ali pa listnatim vejevjem. Pripravimo za grede gnoj in kompost. Zelenjavo, ki jo imamo že v kleti, moramo pregledati in vsa nagnite odstraniti, posebno pa nagnite zeljnate glave.

CVETLIČARSTVO

Snažimo lepotečne grme. Pri tem pazimo posebno na to, da odstranimo star les, ki ne da cvetja. Občutljive trajnice pokrijmo s listjem, če jih še nismo. Isto velja za vrtnice, ker ne vemo, kakšno vreme bo. Lahko še posadimo čebulice hijacint in tulipanov, ako tega nismo storili še v novembru. Gomolje dalj in begonij moramo redno pregledovati in varovati pred plesnobo. Vlažne gomolje obrnimo narobe in jih potrosimo z eglijenim prahom, ki vsrkava, prebilo vlage ter zabranjuje plesen in gnilobo. Sobne rastline zalivajmo prav malo. Varujmo jih prepriha in prepogostega menjavanja toplote. Enakomerna toplota najbolj prija sobnim rastlinam.

ČEBELARSTVO

Čebele in čebeljak pustimo sedaj lepo na miru. Zaradi mraza jim ne moremo več pomagati. Nemir in razbijanje okrog čebeljaka le škoduje. Pazimo, da nam umetna satovja ne uničijo črvi.

Prišel je čas gnojenja sadnega drevja

Najprimernejši čas za gnojenje sadnega drevja je tu! To opravilo, ki bi ga nihče ne smel opustiti, je za uspeh sadjarstva zelo važno, kajti brez rednega gnojenja ni mogoče pridelati lepega sadu. Tega pa večina naših sadjarjev ne upošteva, ker le malokdo gnoji sadnemu drevju.

Namen gnojenja sadnega drevja je isti kakor pri drugih rastlinah, in sicer, da nadomestimo redilne snovi, ki jih je drevo izčrpalo iz zemlje ali ki jih v dotični zemlji primanjkuje. Glavne snovi, ki jih sadno drevo najbolj potrebuje, so dušik, fosforna kislina, kalij in apno. Katerih izmed navedenih snovi temu ali onemu drevesu najbolj primanjkuje, spoznamo lahko po naslednjih znakih:

Če primanjkuje dušika raste drevo slabo in poganja kratke in gostocelne ter malo rodovinske poganjke ter blede in drobne listje. Če pa je dušika v obilici, drevo dobro raste in ima veliko ter temnozeleno listje. Preveč dušika lahko tudi škodli, ker drevo, ki je premočno raste, malo rodi. Tudi les slabo dozori, ker tako drevo preneha rasti. Posledice temu so zmrzle mladike, rak in smolikavost.

Ako primanjkuje fosforne kisline, je listje majhno, a kljub temu lepo zeleno, sad pa je manj okusen in bolj kisel. Koščičasto drevje se začne zaradi pomanjkanja fosforne kisline sušiti in sad začne odpadati. Večkrat se posušijo cele veje in mnogokrat tudi celo drevo. Gnojenje z umetnimi gnojili, ki vsebujejo fosforno kislino v takem primeru gotovo pomaga.

Pomanjkanje kalija spoznamo po listih, ki so kodraste in nepravilne oblike in po odmiranju sicer krepkih poganjkov. Največ kalija potrebuje jablana, za tem češnja in drugo koščičasto drevje, najmanj pa hruška. Največje pomanjkanje kalija opazimo navadno v pečeni zemlji.

Pomanjkanje apna opazimo po raznih znakih; (koščičasto sadje je večkrat smolikavo).

S katerimi gnojili in kako je treba gnojiti sadnemu drevju.

1. Splošna gnojila so tista, ki vsebujejo v večji ali manjši količini vse prej navedene redilne snovi. Ta gnojila so: hlevski gnoj, gnojnica, stranišnica ter kompost ali mešanec.

2. Umetna gnojila vsebujejo po eno ali največ dve redilni snovi. Ta gnojila so:

Dušična gnojila: čilski soliter, amonijev nitrat, amonijev sulfat, apneni dušik.

Fosforna gnojila: superfosfat in Tomaževa žindra.

Kalijeva gnojila: kalijeva sol, in pa kainij.

Apnena gnojila: živo in gaseno apno, lapor in pa cestni prah.

Koliko gnojil pa potrebuje vsako drevo? Dognano je, da potrebuje sadno drevo približno vsako leto in na vsak kvadratni meter površine pod drevesom 10 gramov dušika, 15 gramov kalija, 5 gramov fosforne kisline in 15 gramov apna. Če vemo, koliko odstotno je to ali ono gnojilo in koliko merj površina, ki jo zavzema drevo, si lahko izračunamo potrebno količino gnojila, ki ga moramo potrositi, če gnojimo za več let, moramo te številke s številom let pomnožiti. S čilskim solitrom ni priporočljivo gnojiti za več let, zato potrosimo to gnojilo rajši vsako leto. Hlevski gnoj je zelo različnega sestava in kakovosti, zato je tudi količina gnojila, ki ga potrebujemo za pognojitev enega drevesa, različna.

Kako gnojimo? Gnoj podkopljemo pod drevesno krono, in sicer enakomerno po vsej površini in ne v bližini debla. V bližini debla je pač najmanj korenin, a največ jih je pod kapjo. Da jih je tam največ, je lahko umljivo, ker tam pada največ padavin. Za tekoči gnoj, to je za gnojnico in v vodi raztopljena umetna gnojila, pa napravimo na površini pod kapjo drevesa več lukenj, ki jih napolnimo s tekočim gnojem. Najboljši čas za gnojenje je jesen, zato sadjarji podvzajate se in gnojite pravočasno in v zadostni meri vsemu sadnemu drevju.

Vojni roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽINOV

VORANC

III.

Karlov teden se je bližal svojemu koncu. Sleherni vojak judenburske garnizije je znal že na pamet življenjepisa zadnjega avstrijskega monarha, namreč tisti del njegovega življenja, s katerim so takratni mame-luki smeli stopiti na svetlo. Soldatom, bi se bilo zbledlo od samih cesarskih vrlih, ako bi jih sproti ne treznila lakota, ki ni prenehala niti ta slovesni teden. Pred njimi se je od-krila osebnost ljudomile srčnosti, državniške modrosti, vi-teške hrabrosti, mirovne gorečnosti, zakonske vzornosti in neštevilnih drugih vladarskih čednosti. Pojav monarha Karola na avstroogrskem prestolu je bil vsestransko pri-kazan kot pojav najsvetlejših zvezd repatice na somrač-nem nebu obdonavske monarhije; vse druge zvezde, ki so kdaj sijale s tega prestola, so pred to zvezdo zatemnele. Marsikateri soldat se ni mogel znebiti vtisa, da je bil atentat na prestolonaslednika Ferdinanda v Sarajevu prav za prav delo same božje previdnosti, ki je s tem izprazni-la cesarski sedež za izvoljenca svoje milosti. Pri vsem tem seveda tudi cesarica Cita ni izpadla praznik rok.

Ob večerih, kadar vojaki zaradi gladi dolgo v noč niso mogli zatisniti oči, so se čule opazke:

«Zdaj se toraj borimo le še za mir...»

«Kakšen mir...?»

«Saj si vendar čul, da je cesarja sam mir...»

Namerst, sluga nadporočnika Seuniga, ki je ponoči med spanjem sploh rad mnogo besedoval, je med Karlo-vim tednom večkrat začel kričati:

«Živijo Prinčipi!»

Kadar so ga sosedi zbudili, je planil v krčevit jok; ko so ga vprašali, kaj mu je, je plašnih oči zatrjeval, da mu nič ni. Toda komaj je znova zadremal, je spet začel vzdihovati:

«Cesar Karol, naš oče, naš oče...»

Temu je Karlov teden dal, kar mu je še manjkalos, so trdili njegovi tovariši ter ga na tibem pomilovali kot žrtev nadporočnika Seuniga, ki je imel med Karlovim ted-nom glavno besedo. Namerst ni nikdar poznal svojih star-šev in je kot rejek odrasel pri tujih ljudeh; zato ga je poveljevano cesarsko očetovstvo začelo mešati.

Medtem ko je vojaška komanda moštvo ves teden iz-plakovala želodce s Karlovo duševno hrano, jih je bala-ljonska kuhinja izplakovala na svoj način. Moštvo so kr-mili s samimi smetljivimi čorbami «bodeče žice», s kopri-vami, olupki, gnilih krompirjem in smrdljivim fižolom, že itak slabega kruha pa so morali en hleb deliti štirje možje. V soboto je moštvo Karlov teden takorekō že pri ustih ven lezel in dopoldne je čisto otepele prisostvovalo končni slovesnosti, ki se je vršila na vežbališču. Vse nje-gove misli so bile pri kosilu, o katerem je fantaziralo že ves teden, kajti sporočeno mu je bilo, da se bo Karlov teden končal z izdatnejšim, nekakšnim slavnostnim kosi-lom s svinjsko pečenko in drugimi dobrotami. Po slavno-sti, ko je bataljon omahoval proti taborišču, so ga držale pokonci skoraj same skomine po pričakovanem kosilu.

Toda v taborišču jih je oster in smrdljiv duh, ki je prihajal iz kuhinje takoj prepričal, da jih je komanda ope-harila tudi za poslednje upanje. Duh, ki jih je ščegetal v nosnice, je bil neznočni duh mesnih konserv, ki se jih je moštvo bolj balo, kakor pa čorb za «bodeče žice». Iz kuhinje so takoj raznesli vest, da v zadnjem trenutku intendantca ni mogla dobiti svinj in so morali zvariti za kosilo kon-serve svinjskega mesa.

Prva je šla po menažo četrta stotnja, medtem ko so ostale tri čakale v dolgi vrsti za njo. Dolgih, poraženih obrazov so stale vrste po dvorišču in užaljeno strmele pro-

ti kuhinji, od koder so se prvi že vračali.

«Kakšna je pa ta svinjska pečenka?» so čakalci silili v mimoidoče.

«Takale! Le pogledajte jo, le ogledajte si jo...!» je zagre-njenega, skoraj užaljenega obraza zaklicaj Učakar, nagnil skodelo in izceknil na tla nekaj žlic sumljive, sivorjavka-ste žlobudre.

«To je svinjska pečenka...»

«Za Karlov teden...»

«Le počakajte, pečenka bo na Pavi...»

Moštvo je na ves glas dajalo duška razdraženosti, ki se je stopnjevalo z vsako minuto. Delili so konzerve naj-slabše vrste, najbrž kako konservirano mrhovino, ki so jo banaški veleproducenti s pomočjo svojih židovskih pre-kupčevalcev oteli propasti in jo za drag denar položili na oltar domovini in njenim branilcem. Siril se je vedno hujši smrad. Večini moštva se je poznalo, da bi jed naj-rajši izšla in kanal, toda med tem namenom in med že-locem se je takoj razvil srdit boj, v katerem je ostal zmagovalac do krvoločnosti razjarjeni želodec. Solze, ki so se zasvetile v marsikaterih očeh, so pričale o borbi med razžaljenim človeškim dostojanstvom in med telesno oblastjo. Bataljonskega inšpekcijona, nadporočnika Seuniga, ni bilo nikjer opaziti, namesto njega je bil navzoč če-tovodja Smuk, ki je imel tudi bataljonsko službo, ki pa se je delal kakor bi nič ne slišal. Četrta stotnja je bila že odpravljena in mimo kotlov je korakala tretja.

Infanterist Skobir, ki se je že vračal z menažo proti baraki tretje stotnje, je zaničljivo zaklicaj še čakajočim vrstam:

Od te godlje bi še gospodična Nora crknila, če bi ji jo zll na rep...!»

Ljubico nadporočnika Seuniga, psico Noro, je moštvo splošno imenovalo: gospodična Nora.

«Stekla bi...» so odgovarjali nekateri, nekdo se je pa zadril:

«Aufbiks, gospodična Nora!»

V tem hipu se je prikazal izza barake sam nadporo-čnik Seunig, prepasan s službeno šerpo bataljonskega in-špekcijona. Podoba je bila, da je prisluškoval za ogrom barake, ker ga je naravnost vrglo proti moštvo.

«Infanterist Skobir!»

Ustavil se je pred Skobirjem, ki je stal habtaht, pri čemer pa ni nehal moliti skodele od sebe proti nadporo-čniku; ta je zavpil v nemškem jeziku:

«Kaj si gobezdal, infanterist Skobir?»

Seunig se je posluževal jezika svojega moštva obenem jezika svojih prednikov zelo redko in le takrat, kadar je bilo treba ozmerjati koga, ki ni razumel besedice služ-benega jezika. O Skobirju pa je mislil, da mora razumeti službeni jezik. Opazke, ki jih je bil slišal na račun svoje življenjske prijateljice, psice Noro, so ga zbolele v dno srca; dobro je čutil, da itak niso bile izrečene na naslov njegove živali, temveč na njegovega osebnega. Gospodična Nora je pri bataljonu pomenila tudi: nadporočnik Seunig.

V kratkih trenutkih, ko sta si molče in negibno stala nasproti nadporočnik Seunig in infanterist Skobir, je so-vraštvo moštva in nadporočnikovo sovraštvo do njega za-delo drugo ob drugega, da je nehoti zastal počasni korak dolge vrste, korakajoče proti kuhinji. Srea stoterih so za-drhela in roke so krčeviteje zgrabile za držaje skodel. V zadnjih vrstah, kjer je stala prva stotnja, je nekdo pre-držno dejal:

«Pomoli mu pečenko pod nos...»

Zaradi razburjenosti pa nadporočnik tega ni slišal ter je že zapihal proti Skobirju:

«Ali si ne upaš priznati, kar si rekel? Figamož! To je čisto po vaše! To smrdi prav po kranjsko...!»

Strupena puščica, ki jo je spustil na ves bataljon, je vzdramila Skobirja, da se je vzravnil in s trdnim glasom odgovoril:

«Rekel sem, kar sem rekel!»

Nadporočnik Seunig je imel pripravljen cel zbornik psov-k in kletev, toda odločna Skobirjeva izjava ga je tako osupnila, da se je zmedel, nekaj hipov nedoločno strmel v vojaka, nato pa se je rešil iz zagate na ta način, da je zaklicaj proti kuhinji:

«Četovodja Smuk! Takoj aretirajte infanterista Sko-birja!» Ker se četovodja Smuk ni takoj približal, je Seunig ves togoten nadaljeval:

«Kaj je to...? Četovodja Smuk, kaj je to...? V zapor » Skobirjem!»

Naposled se je četovodja Smuk le prikazal in z malo-marnim glasom:

«Na povelje, gospod nadporočnik!» odgnal Skobirja proti stražnici.

Raztogotenemu Seunigu se je zdelo, da vidi okrog sebe en sam prezirljiv uporniški obraz, ki ga sestavljajo pre-drzni Skobir, obotavljajoči se četovodja Smuk in sumljivo se pregibajoče vrste moštva. Srd ga je tako prevzel, da je začel divje mahati okrog sebe s pasjim bičem. Pri tem se je drl:

«Sodrga, še predobra ti bo ja godlja, samo malo še počakaj...»

Moštvo je slepo prisluškovalo njegovim izbruhom in nekdo je polglasno menil: «Ta pa res prosi, da bi se ga usmilili...»

Nekdo drugi je dejal sam pri sebi:

«No, predolgo ti res ne bo treba prositi...»

Ko se je nadporočnik Seunig izpraznil, se je nolašče postavil h kotlom in nadzoroval razdelitev kosila do zad-njega moža. Potem se je lotil četovodje Smuka, ki ga je prišel vpraševati, kaj naj počno na stražnici z aretiranim Skobirjem.

«Jutri h bataljonskemu raportu. — Ali je sploh treba izpraševati? Disciplina pri bataljonu je pri kraju. Tega ste tudi vi krivi, podčastniki...!» Ta sodr-ga menda misli, da je Avstrija že na mrtvaškem odru, kaj...? Toda počakajte malo...»

Četovodja Smuk bi bil nadporočniku rad povedal, ka-ko nevarno je, igrati se z napol obupanim moštvom in si-čer ravno v trenutku pred odhodom na bojno polje. Ker pa je ta trobil svoje, ga je pustil, dokler mu ni zmanjkalo in je naposled vihrajoče zapustil taborišče.

Medtem ko je Skobir sedel na pogradu v praznem pro-storu za stražnico in je komandant straže še vedno pre-mišljeval, ali naj odpošlje Skobirja v zapor ali naj še počaka z njim na stražnici, je moštvo maršbataljona mrmra-joče zauživalo smrdljivo kosilo. Večina je s trpkimi občutki zlivala vase žlobudro, vendar so bili tudi nekateri, ki je kljub gladi niso mogli prenesti in so jo zlivali v kanal. Vse je zgal Seunigov nastop. Ali misli ta pes, da ima opravka s čredo ovac ali kaj? Kolikokrat jih je že žalil in sramotil. Kako si je neprestano prizadeval, da bi jim delal krivico, da bi jih ponižal. Pesti so se stiskale in si prise-gale, da bodo obračunale s tem trinogom prvi dan, ko pri-dejo na fronto. Vendar je večina z grenkobo slutila, da tega zadoščenja ne bo nikdar učakala, ker bo nadporočnik obrnil fronto hrbeč, čim bo zavohal smodnik...

Tedaj je v baraki prve stotnje zaklicaj Stefanič:

«Ali veste, da Skobir sedi...?»

Nadaljevanje prihodnjic

OPERNA PREDSTAVA WALKIRA V TRŽAŠKEM GLEDALIŠČU VERDI

Rihard Wagner se je rodil 1813 leta v Leipzigu. Že kot mladenič je pisal drame in tragedije. Ko je ne-koč poslušal neko Beethovnovo sim-fonijo, ga je ta tako prevzela, da se je na mah lotil študirati glasbo. Postal je strasten glasbenik, skladal je opere in pisal libretje sam. Vsa njegova dela so mistična in po-stavljena v kraljestvo bogov. Izmed njegovih znamenitih del so: Leteči Holandec, Rienzi, Tannhäuser, Trilogija Nibelunški prstan, katerega prvo delo je Walkira, drugo Sleg-rid in tretje Šomrak bogov; Tri-stan in Isolda, Mojstri pevci iz Nuernberga in Parsifal. L. 1883 je umrl v Benetkah, kjer je iskal zdravja, bil prepehan v Bayreuth, kjer so pozneje zgradili veliko gledališče in v katerem dajejo vsa-ko leto izključno njegove opere.

Rihard Wagner ima lastno glas-beno smer. On je glasbeni filozof. Vse njegove opere zahtevajo iz-redne pevce in igralce ter velike simfonične orkestre. Iz teh razlo-gov je razumljivo, da izvajajo nje-gove opere samo tam, kjer so dani pogoji za to. V Trst so prišli za-čelo opero sami nemški pevci-solisti

in jo peli v nemškem jeziku. Le nekaj krajših vlog so prevzeli tukaj-šnje pevke.

Kratka vsebina opere. Siegmund, ki je izgubil mater, očeta in sestro dvojčko, pribeži pred zasledovanjem sovražnikov na dom boga Hundin-ga. Sieglinda, ki je sama doma, ga sprejme. Ko se Hunding vrne, spoz-na v Siegmundu tekmeča in sklene boriti se z njim na smrt. Žena mu da pijače, da ga uspava, sama pa zbeži s Siegmundom, v katerega se je zaljubila, v cvetočo majsko noč.

V divjem skalovju višinskega sveta živi bog Wotan s hčerko Brun-hildo in valkirami-vilami. Kot so vražniki boga Hundinga sklencejo pomagati Siegmundu in Sieglindi. Nastopi boginja Fricka, ki govori proti tej divji ljubezni. Wotan se ukloni njenim besedam in napove obenem svoji hčerki Brunhildi ko-nec bogov. Prosi jo, naj ne poma-ga zaljubljenecema, kar pa Brun-hilda ne sprejme. Ko se prikažeta Siegmund in Sieglinda vsa izmu-čena, jima pove Brunhilda, da bo kmalu konec bogov. Nudi jima po-moč. Začuje se tedaj Hundingov rog. Hunding zasleduje Siegmunda,

ki mu je ukradel ženo. Nastane boj, v katerem je Siegmund ubit, a tudi Hunding pade pod Wotano-vim mečem. Ker Brunhilda ni ubo-gala svojega očeta, jo Wotan ka-znuje. Prežene najprej vse vile, njo pa uspava; rešena bo tedaj, ko bo preko te divjine prispel mladenič, ki jo bo prebudil in katerega žena bo postala.

Izvedba opere je bila na dostojni višini. Največ so pripomogli k temu pevci-solisti. Siegmunda je pel te-norist Ludwig Suthaus. Bil je iz-vrsten v petju, maski in igranju. Višine mu niso delale težkoč in pel je plemenito. Hundinga je pel ba-sist Max Proebsti. Mogoče je njegov bas nekoliko prelahak za to partijo, vendar je odpel ves part z lahkoto in vsebinsko dobro zajeto. Boga Wotana je pel baritonist Karl Ka-mann. Njegov glas je svetle barve. Zato se mi je zdel nekoliko pre-lahak za to partijo, ki je težka in naporna; ob koncu se mu je tudi poznalo nekoliko utrujenosti. Sieglindo je pela sopranistka Aga Joesten z zanosom. Njen sopran je lepo zaokrožen, dramatičen, a je bil za to vlogo mogoče malo pretežak. Brunhildo je pela altistka, oziroma mezzo-sopranistka Anny Konetzny, ki je nedvomno bila v pevskem oziru centralna figura. Čeprav poje stalno v visoki legi, ni bilo njeno petje kričavo; in ravno to izpričuje, koliko vrednosti vsebuje njen glas. Fricka je odpela zelo dobro altistka Getrud Seibert-Walker. To so bili glavni nosilci vlog, ki so dali pe-

čat vsej predstavi. Poleg omenjenih so nastopile kot vile še: Lilijana Hussu, Salud Rachelo, Roma Sauli, Milena Furlan, Renata Di Marghe-rita, Aurora Cattelan, Nucy Pitac-co in Nedda Pittana. Vse te vloge so krajše. Za Wagnerjeve opere je potreben velik orkester. Potrebna so tudi posebna pihala, ki jih pri dru-gih operah ni treba. S pomnožitvijo pihal pa je treba pomnožiti tudi godala, ki jih pa v tem primeru niso. Pihala so bila ponekod neu-glašena, kar se prav rado pripeti, ker godci te vrste niso stalni. V glavnem je rešil orkester svojo tež-ko vlogo prav zadovoljivo in je sledil svojemu dirigentu Herbertu Albertu na njegovo vsebinsko di-rigiranje s pohvalno vno. Režija Carla Piccinata ni imeja posebnih problemov, ker nastopajo le zgoraj omenjeni. Občinstvo je napolnilo gledališče in ni štedilo s prizna-njem.

MILAN PERTOT

Prešernov gmotni položaj

Nadaljevanje s strani 8-9
če bi se pa vendarle zgodilo, da bi umrl, predno bodo otroci preskrbljeni, pa upam, da moji otroci ne bodo zapušeni. Sele po moji smrti uvidi moj narod, kaj sem storil zanj! Kadar bom mrtev, bodeš tudi ti vedela, kdo sem bil... Moji otroci ne bodo sirote!»

Kmalu po njegovi smrti pa se je zgodilo, Ana otroko-

ma ni imela ničesar dati jesti. Ko je zaprosila za podporo pe-snikovega brata Jurija, ki je bil župnik, ji je ta po Ernestini-nem sporočilu zmerjaje odgo-voril, «da v tem oziru brata ne spoznava za svojega. In če bi moja mati prišla z otroci k njemu... požene jo kakor na-vadno vlačugo čez prag».

Pesniku so postavili na gml-jo spomenik, njegova otroka pa so uvrstili med «mestne reve-že». Sibki deček je pri slabih ne-gi že 1855 umrl za vnetjem črev, Ernestina pa je sebe in mater dolga leta na Dunaju preživljala kot šivilja. «Ko sva prišli na Dunaj, sem sprva za-služila zelo malo jedva 60 kraj-carjev na dan. In ob tem sva morali izhajati. Če sem bila pridna, to se pravi, če sem de-lala od šestih zjutraj pa do po-nooni ali ene po noči — po dnevi mi je pomagala tudi ma-ti — sem zaslužila, če je bilo delo dobro, do pet goldinarjev na teden. Leta 1869. sem dobila šivalni stroj, poslej sem tu-di več zaslužila.»

Kmalu po Anini smrti (ul 1875) se je Ernestina preselila v Maribor, 1879 pa v Ljublja-no. Ves čas se je preživljala s šivanjem, dokler ni bila prisil-jena zaradi oslabeledih oči in splošne onemoglosti živeti od podpor in končno iti v ubož-nico.

PREŠERNOVA PROSLAVA

Pomemben dogodek v našem kulturnem življenju

Ob 150 letnici rojstva največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna bodo slovenski pisatelji in pesniki France Bevk, Miško Kranjec, Matej Bor, Ciril Kosmač, Mile Klopčič in Peter Levec brali iz svojih del v Slednju v kinodvorani 2. decembra ob 20. uri, v Borštu v prosvetnem domu 4. decembra ob 20. uri, v Nabržini v kinodvorani 5. decembra ob 20. uri. O Prešernu bo govoril France Bevk.

France Bevk

Kateri tržaški Slovenec ne pozna tega aktivnega udeleženca številnih skrivnih sestankov po Trstu in Gorici v času narodnoosvobodilne borbe kdo ne kasnejšega predsednika PNOO-ja. In kje najdemo na Primorskem našega človeka, ki ne bi poznal Franceta Bevka, avtorja skoro vseh knjig, ki so v času italijanskega suženjstva našim ljudem bile dosegljive. Franceta Bevka pozna vsa Primorska, saj je bilo njegovo ime 25 let neločljivo povezano z njeno usodo.

Bevk je deloval kot novinar in urednik v Trstu in Gorici, razen tega pa je za slovenske revije, časopise in knjižne zbirke pisal povesti, potopise, novele in romane. Nešteto krat preganjan, konfiniran in zaprt je kljub temu vztrajal in dvigal duha primorskemu ljudstvu. Ko se je po osvoboditvi vrnil iz partizanov, je živel nekaj časa v Trstu, zadnji čas pa v Ljubljani. Bevkovo izvirno delo obsega 62 knjig, med katerimi so mladinske povesti, črtice, novele in romani: «Faraon», «Rablji», «Človek proti človeku», «Kresna noč», «Kaplan Martin Cedermac», itd. itd. ter nešteto spisov, ki še niso izšli v nobeni knjigi. Nobenega dvoma ni za to, da se je Bevk uveljavil kot eden najpogostejših slovenskih pripovednikov med obema vojnoma.

Miško Kranjec

Miška Kranjca gotovo poznajo Primorci prav tako dobro kot Prekmurci ali ostali Slovenci. Saj je Miško Kranjec eden najboljših in in eden najpogostejših slovenskih pripovednikov. Doma s Prekmurja se je že zgodaj pričel baviti s pisateljevanjem. Študiral je sicer tudi slavistiko, a bolj kot študij ga je mikalo pisateljevanje. Zapustil je Ljubljano ter se vrnil v svoje Prekmurje, kjer je živel sam zase in samo pisal. Tako je v nekaj letih ustvaril nešteto novel in povesti ter vrsto romanov. Kdo ne pozna «Sreča na vasi», ene njegovih prvih knjig, s katero je zaslovel. Kdo ne ve za romane «Kapitanovi», «Zalesje se prebujajo», «Os življenja», «Prostor na soncu». Saj so to velika pripovedna dela, ki jih je ustvaril Miško Kranjec kot zrel pisatelj. Vojna in okupacija sta prekinili njegovo delo. Casopisi med vojno so prinesli vesti, da so Kranjca madžarski okupatorji ubili; toda po osvoboditvi se je pojavil v Ljubljani partizan Miško Kranjec živ in zdrav. In spet so bila njegova dela tista, ki so kot prva izvirna dela izšla po osvoboditvi. Zbirka novel «Tihožitja in pejsajta», roman «Pesem gor», to so bili prvi Kranjčevi prispevki novi slovenski literaturi. Kasneje so izšle njegove novele v zbirki z naslovom «Pomlad», in v zbirki «Majhne so te stvarji», roman «Fara sv. Ivana», lani roman «Pisarna», letos pa bodo naročniki Prešernove knjižnice dobili njegovo najnovejšo delo roman «Pod zvezdo».

To je samo površen pregled obsežnega dela Miška Kranjca, kajti vseh njegovih nešteti novel, povesti, črtic in reportaž ni mogoče omeniti.

Ciril Kosmač

Tudi Ciril Kosmač je naš primorski rojak, doma s Slapa na Tolminskem. Tu se je rodil tik pred prvo svetovno vojno malemu kmetu. Mladost je preživel doma, ko pa je odrasel, je odšel v svet. Hodil je daleč po svetu, videl pol Evrope, a kot zaveden Slovenec okusil tudi mnoge italijanske ječe. Osvobodilne borbe se je udeležil kot partizan, po vojni pa deluje v Ljubljani.

Kosmačevo literarno delo ni mnogo številno, a je zato toliko kvalitetnejše. Po osvoboditvi je izšla zbirka njegovih desetih novel «Sreča in kruha», zbirka, ki mu je prinesla upravičen sloves. Kosmačeve novele so dokon-

no izdelane in dognane zgodbe iz življenja preprostih ljudi s tolimskimi grap med fašistično okupacijo pred in med vojno. Morda puste bralca nekoliko hladnega, ker pisatelj svojih zgodb ne zapleta niti življenja ne snuje, temveč ga le opisuje, predstavljajo pa vendar po svoji umetniški dognanosti in toplini kvalitetna literarna dela. Se večjo popularnost si je Kosmač pridobil s prvimi slovenskim filmom «Na svoji zemlji», za katerega je napisal scenarij po eni svojih novel. Sedaj pripravlja za tisk večje pripovedno delo, roman «Domovina na vasi», katerega snov je prav tako zajeta iz življenja v domačih krajih v času fašistične okupacije. Nedvomno ima Primorska v Cirilu močnega predstavnika slovenske književnosti.

Vladimir Pavšič-Matej Bor

Vladimir Pavšič - Matej Bor je doma z Goriškega, od koder se je njegova družina med prvo svetovno vojno preselila v okolico Celja. V Storah, v proletarskem okolju je preživel mladost, obiskoval nato gimnazijo v Celju ter doštudiral na filozofski fakulteti ljubljanske univerze. Ze od mladosti dalje se je ukvarjal s poezijo in dramatikom, pisal ves čas šolanja in študija, toda šele tik pred drugo vojno objavil svoje prve pesmi v Ljubljanskem Zvonu. Bolj je postal znan kot oster, nemiroljiv dramski kritik. Okupacija ga je zatekla v Kočevju, kjer je služboval na gimnaziji. Ze od dijaških let napredno usmerjen se je takoj v začetku vključil v osvobodilno gibanje in odšel v partizane. Sam pravi, da je tedaj na stal prelom tudi v literarnem ustvarjanju in da je šele tedaj zadahnil z vsemi svojimi pesniškimi pljuči. In res, tedaj se je iz Vladimirja Pavšiča razvil Matej Bor, ki je postal glasnik partizanske borbe in revolucije. Borovi prvi viharški pozivi na upor so med osvobodilno borbo dozorili v borbeno partizanske pesmi. Po osvoboditvi, po končani borbi pa stopijo na njih mesto lirične pesmi, do katerih je Bor dozorel skupaj s svojim ljudstvom. A ni bila samo pesem področje Borovega ustvarjanja. Njegova drama Raztrganci, je prdrila na številne jugoslovanske odre in celo v tujino.

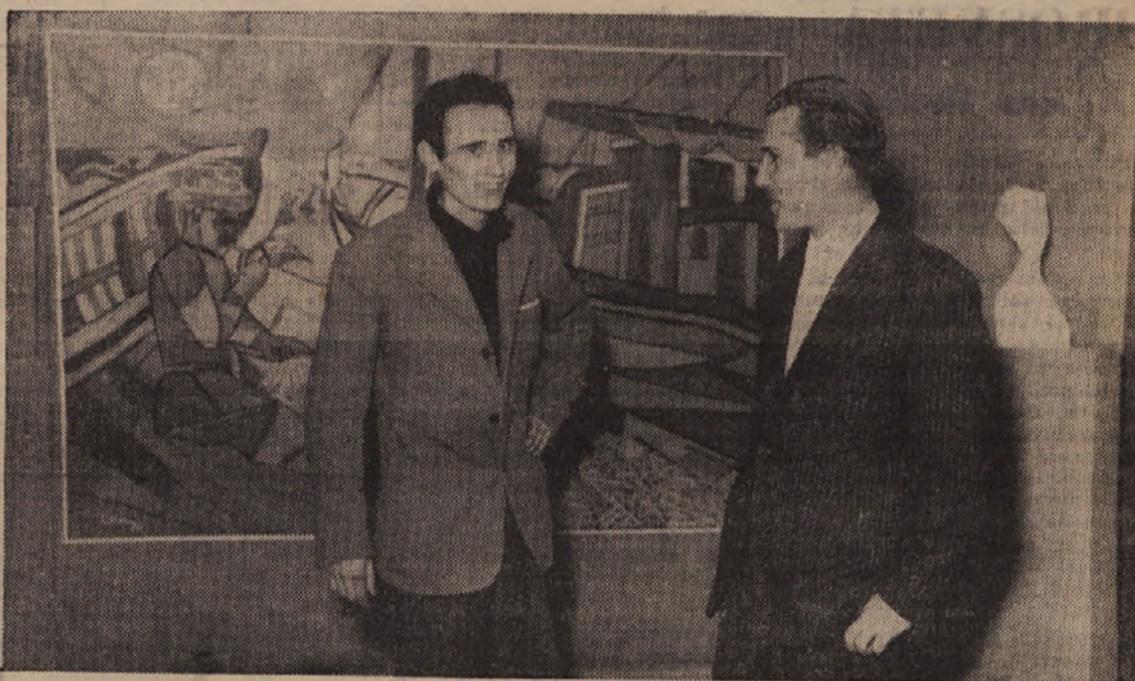
Mile Klopčič

Mile Klopčič izhaja iz trboveljske rudarske družine, rodil pa se je v Alcaziji. Njegova prva zbirka pesmi je izšla 1924 pod naslovom «Plamteči okovi», ki jo je posvetil Leninu. Zaradi tega so ga zaprli, ko pa je bil izpuščen, je še naprej sodeloval pri levičarskih društvih. Bil je tudi tajnik Slovenske Maticice in leta 1934 izdal zbirko «Preproste pesmi», iz katerih govori težka usoda proletarcev v dobi gospodarske krize.

Mile Klopčič je najboljši socialni lirik med obema vojnoma. Znan je tudi kot izredno dober prevajalec iz ruščine. Njegovi prevodi Puškina so nedavno izšli v Državni založbi Slovenije.

Peter Levec

Peter Levec je eden najmlajših slovenskih pesnikov. Doma je iz Zgoranjega Tuhinja pri Kamniku. Ze v gimnaziji se je sam dokopal do novega življenjskega nazora, ki mu je tudi dal pobudo, da je s prisilnega dela leta 1943 pobegnil v partizane. Obeležje njegovih pesmi tvorijo borbe in pohodi čez griče in dobrave od Kolpe do Drave. Javnosti se je predstavil s pesniško zbirko «Koraki v svobodo», ki je izšla 1945 in ki predstavlja izbor njegovih najznačilnejših pesmi, napisanih v času od 1941 do konca 1945. Od tedaj dalje je Peter Levec objavil vrsto pesmi po vseh slovenskih literarnih revijah.

MLADA TRZASKA UMETNIKA COLONI (KLUN) IN ČERNE PRED SVOJIMI DELI

Černe in Coloni razstavljata

Slikar Coloni razstavlja več svojih del, olj in pastelov. Motivi, ki prevladujejo, so deli našega obmorskega mesta, sončni kottički, pogledi na morje, mornarji, delavci, ljudje, ki so del vsakdanjega vrveža in trudopolnega dela.

Z živimi, pestrimi barvami je slikar zajel vsakdanje življenje v kompozicije, ki so ponekod bolj, drugod manj posrečene. Izrazna sredstva, katerih se poslužuje, so zelo preprosta: poenostavljenje, geometrične, odsekane oblike, enobarvne ploskve; spremembe barvnih odtenkov neba izraža s preprostim menjavanjem celotnega tona. S temi sredstvi dosega tu pa tam precejšen učinek, tako na pr. na sliki, ki predstavlja ribiča, kjer je mož komponiran s lereplami, odločnimi potezami v ospredju slike. Manj posrečene so nekatere druge, kot na pr. tista, kjer je upodobljen stroj za dviganje blata, ki učinkuje nekoliko monotono.

V vseh delih tega umetnika, kakor tudi ostalih tržaških slikarjev, je opaziti močan vpliv zapadne umetnosti (posebno kubistične smeri). Dosežena pa je obenem tudi precejšnja enotnost v stilu in vsebini. Dobro bi bilo, ako bi nadaljnji razvoj šel po lastni, samostojni poti, ki bi utegnila voditi do rovir, boljših, zadovoljivejših uspehov.

Kipar Černe ne kaže v svojih delih tolike enotnosti. Razstavlja osem del, ki se v marsičem razlikujejo med seboj. Portret A. P. je realistično delo, ki nam skuša podati veran prikaz naravne resnice. V ostalih delih pa se opažajo kubistične tendence, prevladovanje ravnih, odsekanih ploskev. Vse individualne poteze se v tej shematičnosti izgubljajo. Skupina matere z otrokom ne učinkuje dovolj prepriče-

valno, prav tako ne «Obup», ki je bolj nekak poskus, a ne izraža misli dovolj jasno. Bolša je «Perica», pa tudi «Zena», ki nosi tovor na glavi; tu je kipar dosegel precejšen efekt.

Kljub nedostatkom je razveseljivo dejstvo, da se novi rod po svojih močeh trudi na umetniškem področju, da obstaja možnost pravilne usmeritve v nadaljnjem razvoju.

Dobro poudarja C. G. Titz v spremni besedi v katalogu, da je treba pretresati dela teh mladih

umetnikov ter jih nato tudi razumeti in ljubiti, v njih celoti, v njihovem iskanju resnice in doslednosti, v zmotah in odklonih, predvsem pa v njihovih najboljših trenutkih. In teh trenutkov bo — upamo — zmeraj več. Pesnik pravi:

*in od psovod gre pot drugam,
dokler je človek zdrav in sam —*

posebno če se v njem razodeva pošteno umetniško stremljenje, kakor v Černetu in Coloniju.

S. BUDAL

Novo knjige za tvojo knjižnico

V. I. Lenin: O kulturi in umetnosti. Tudi ta knjiga, ki jo je izdala Cankarjeva založba, sodi v vrsto knjig, ki bodo obravnavale razna vprašanja umetnosti in kulture. Predstavlja pa knjiga zbornik odlomkov iz posameznih del in člankov, v katerih govori Lenin o najrazličnejših vprašanjih kulture in umetnosti.

Izleti in taborjenja. (Sestavili Rupko Godec, Gustav Guzej in Ivo Lavrenčič. Izdala založba Mladinska knjiga). Ta knjiga je namenjena zlasti mladini ter vsebuje najvažnejša navodila, za izlete in taborjenja. Posebno poglavje je posvečeno spoznavanju sledov, raznih znamenj v naravi, rastlin in vremena. Na koncu pa so navodila za razne igre, taborne in fizkulture.

I. S. Turgenjev; Lovčevi zapiski. (Izdala Državna založba v zbirki Klasje). Po dolgem premoru je izšla nova knjižica v zbirki Klasje. Je to izbor iz znamenitega Turgenjevovega dela, ki je priobčen v ruskem originalu. Ta zvezek Klasja je torej namenjen našim dijakom kot pripomoček pri študiju ruščine. Pri tem bodo di-

jakom dobro služile opombe in kratek uvod, v katerem podaja urednik kratek pregled Turgenjevovega življenja in dela. Vprašanje je le, v koliko ima smisel v eni in isti zbirki izdati dela domačih klasikov in dela tujih pisateljev v originalu.

Timjanov N. Jurij; Dekabrist Kihelbeker. (Cankarjeva založba). Jurij Nikolajevič Timjanov je ruski pisatelj, (1894-1943), znan predvsem kot pisec biografskih romanov. Med znamenitimi je tudi roman o pesniku in pisatelju Viljemu Kihelbekerju, sodobniku in prijatelju Puškina. V romanu slika pisatelj nemirno življenje nesrečnega človeka, ki je zaradi svojega svobodomiselnega gnanja postal revolucionar, upornik in dekabrist ter je kot tak končal v pregnanstvu v Sibiriji. V romanu so zanimive slike družbenega in duhovnega življenja Rusije v dobi carja Aleksandra in njegovega naslednika Nikolaja, ko je vladalo v deželi strahovito nasilje poleg velike bede kmečkega ljudstva. Zaradi odličnega prikaza revolucionarne dobe ob začetku preteklega stoletja in prikaza življenja in dela velikih duhov ruske literature, je Cankarjeva založba tudi izdala to delo v slovenskem prevodu, ki ga je oskrbela Vera Brnčič.

Glasbena matica v Trstu je v nedeljo 20. t. m. sklicala prvi napovedani sestanek pevovodij cane A Tržaškega ozemlja. Otvoril ga je predsednik tov. Milan Pertot, ki je imel tudi strokovno predavanje. Govoril je o delu in nalogah pevovodij. Poudaril je, da so taki sestanki važni in potrebni za reševanje raznih problemov, ki nastopajo tu pri nas. Poslanstvo pevovodij je plemenito, kajti v srca našega ljudstva vnašajo ljubezen do materinega jezika in lepote sploh. Kljub znani resoluciji, ki je naše pevske vrste precej razredčila, se naši pevski zbori zopet dvigajo in ne razvijajo se samo v širino, temveč tudi v globino, kar je vse hvale vredno.

Da bo delo pevovodij uspešno, je potrebna predvsem avtokritika. Z avtokritiko bomo objektivno sodili o delu drugih, poglobljali bomo svoje glasbeno in jezikovno znanje, ki je nujno za vsakega pevovodjo, obenem pa se moramo zavedati dolžnosti in pravice do svoje okolice. Govoril nam je dalje o pripravi pevskega sporeda in o napakah, ki se pri tem delajo. Važno je, da ima skladba besedilo, ki ne bo opleme-

PRVI SESTANEK PEVOVODIJ

nitilo samo pevcev, temveč tudi poslušalca. Potrebno je, da pevovodja najprej doživlja v sebi vse to, kar hoče prenesti na druge. Grajal je one, ki ne vnašajo v sporede pozitivnih stvari sedanje dobe. Podčrtal je razliko in sprejemanju re-produktivne umetnosti nekdanj in danes, ko je okus povsem različen. Preveč zanemarjamo našo narodno pesem. Vsak spored naj bi obsegal dva dela umetnih in del narodnih pesmi, ki so enakovredne vsem umetnim, če so lepo podane. Navedel je, kako sporedi vplivajo na poslušalce, da postanejo aktivni v sprejemanju in dojemanju pesmi. Povedal nam je, kako naj bi sestavili trodelni spored in kake vrste pesmi naj vsak del obsega.

Pri narodni pesmi je podal razlago preprosto harmonizirane in koncertno prirejene pesmi Glasbena matica v Trstu ima v načrtu izdajanje narodnih pesmi obeh vzorcev in ta načrt že izvajajo.

Slišali smo nadalje, kako si zamislija pevske vaje in kdaj in kako je ta rentabilna; jezik in glasba se

spajata drug v drugega. Posebne pažnje so potrebne narodne pesmi v narečju.

Ako nam je do pevskega življenja, bomo tudi sami skrbeli za pevovodje. Tu so predvsem pokličani pevski zbori, ki imajo strokovnjake za vzgoje iz svoje srede nove pevovodje.

Po izčrpnem predavanju so se nekateri tovariši oglasili k besedi in govorili predvsem o disciplini v pevskih zborih ter izrazili željo, da bi prišlo do čim tesnejših stikov med Glasbena matico in prosvetnimi društvi oziroma pevskeimi zbori. Po diskusiji je Komorni zbor pod vodstvom tov. Ubalda Vrabca zapel nekaj narodnih pesmi v enostavni harmonizaciji in v priredbi za koncert. Zbor je vse pesmi odlično podal ter nas tako prepričal, da je prav, da polagamo večjo pažnjo na našo lepo narodno pesem.

Predsednik se je, ob koncu zahvalil predvsem vsem onim, ki so prihiteli od daleč na ta prvi pomenek in pa Komornemu zboru, ki je pri pomogel k velikemu moralnemu uspehu sestanka.

PEVOVODJA

PROSVETA med ljudstvom

Prosvetno društvo Skamperle je dne 22. t. m. imelo svoj občni zbor, da pretehta uspehe preteklega poslovnega leta in določi nov program.

Predsednik prosvetnega društva Skamperle Milko Skrap je poudaril, da je glavna naloga prosvetnega društva, da utrjuje narodno zavest, ki ni prav nič ogrožena, kot je bila pred dvajsetimi ali petdesetimi leti. Pri tem je treba rešiti predvsem vprašanje mladine, ki se vse preveč bavi s športom, namesto da bi se kulturno udejstvovala. Če bi slovenska mladina sodelovala v dramskih društvih, pri pevskih zborih in če bi pridno segala po slovenski knjigi, bi se ne bilo treba bati, da bo pozabila na svoj materin jezik.

Predsednik je nato dejal, da je naše prosvetno vodstvo rešilo enega izmed velikih problemov, ki so doslej ovirali razvoj prosvetnega dela, s tem, da je dalo posameznim prosvetnim društvom v okviru erotnih smernic možnost, da samostojno in bolj iniciativno delujejo.

Prosvetno društvo Skamperle je lansko leto pokazalo veliko življenjske sile ter uspehov in bilo zato nagrajeno s Prešernovo nagrado, obe-

nem pa doseglo priznanje ob prvomajskem tekmovanju. Pevski zbor, ki ga vodi požrtvovalni pevovodja Franc Venturini, je sodeloval pri številnih prireditvah in komemoracijah ter dosegel zlasti velik uspeh na turneji po Jugoslaviji. Prav tako je v preteklem poslovnem letu vidno napredovala knjižnica. Pohvaliti je treba tudi mladince, ki so sodelovali pri folklorni skupini. Moramo pa v prihodnjem letu rešiti še mnogo nalog: organizirati je treba dramski klub, ki se že ustanavlja, ustanoviti lutkovno gledališče ter šahovski odsek.

Pri volitvah novega odbora je bil ponovno izvoljen za predsednika tov. Milko Skrap ter z njim večina dosedanjih odbornikov.

Sodeč po doseženih uspehih in po bodočem programu lahko sklepamo, da je društvo na najboljši poti, da svoje cilje v polni meri uresniči.

V prostorih prosvetnega društva Vojke Smuc je bila dne 25. novembra lepa in prisrčna spominska svečanost za tovarišico Vojko, ki je žrtvovala svoje mlado življenje za svobodo svojega naroda dne 27. novembra 1944 na bojišču pri Kninu.

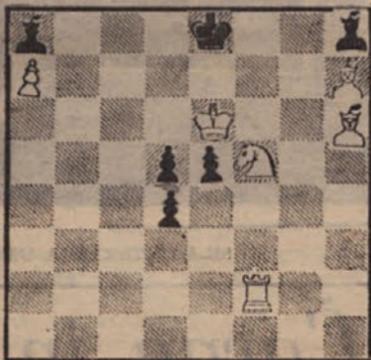
Dne 24. novembra je prosvetno društvo Simona Jenka pridelilo svoj tretji kulturni večer s predavanjem, recitacijami in petjem.

ŠAH ZA DANES PA NEKAJ PROBLEMOV

Naš časopis stalno pridobiva na popularnosti. Kot sami vidite ima poleg drugih nad vse zanimivih rubrik in člankov, tudi vsakotedenski šahovski kotiček. Ne da bi se hoteli hvaliti, vendar moramo ugotoviti, da smo v tem pogledu edini časopis v našem mestu.

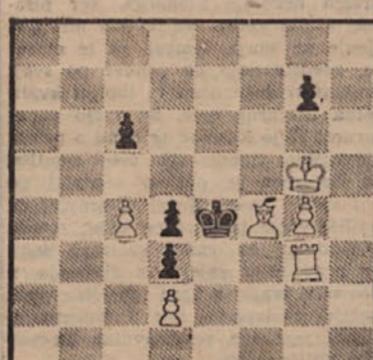
Tega se zavedajo tudi naši someščani italijanske narodnosti. Tako se je zgodilo, da nam je postal mladi šahovski problemist Riccardo Fiore nekaj svojih še neobjavljenih problemov. Problemi so jako prijetni, vendar tudi ne prelahki. V prihodnji številki vam prinesemo rešitve.

MAT V TREH POTEZAH!

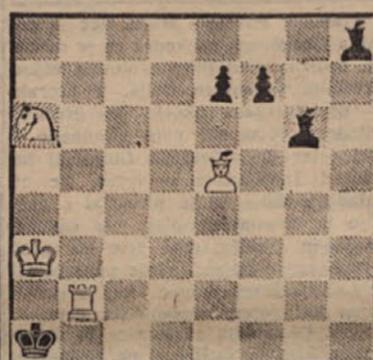
Beli: Ke6, Tg2, Lh6, Lh7, Sf5, a7.
Črni: Ke8, Sa8, Sh8, d4, d5, e5.

MAT V STIRIH POTEZAH!

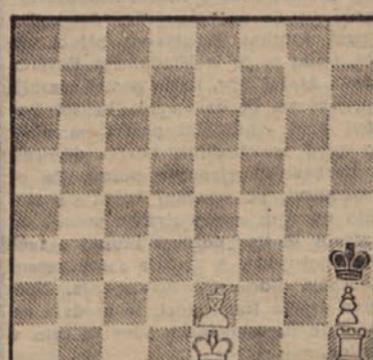
Beli: Kg5, Tg3, Lf4, c4, d2, g4.
Črni: Ke4, c5, d3, d4, g7.

MAT V TREH POTEZAH!

Beli: Ka3, Tb2, Le5, Sa6.
Črni: Ka1, Lg6, Lh8, e7, f7.

MAT V TREH POTEZAH!

Beli: Ke1, Th1, Le2, h2.
Črni: Kh3.

O novejši francoski filmski proizvodnji

Danasnja francoska filmska proizvodnja je v primeri s predvojno silno okrnjena in nadrobljena hkrati. Devet desetih filmov, ki jih predvajajo francoski kinematografi, iz ameriških, ostalih deset procentov pa odpade na filme vseh preostalih proizvajalcev s francosko vred. Ob teh pogojih je material v ateljejih star, novih ateljejev ne gradijo in to v deželi, kjer naj bo filmska industrija v narodnem gospodarstvu na tretjem mestu.

Polovica filmov odpade na priljubljene modne zvrsti: komedijo, filme iz dobrih starih časov, detektivke s pariškimi počestnicami; ter puritansko moralizujuče filme.

Veliki mojstri klasičnega francoskega filma: René Clair, Renoir, Duvivier, Feyder so iz današnje proizvodnje izpadli (prvi trije delujejo v Ameriki, Feyder je pred letom umrl v Svici). Njihove filme še vedno vrte pariški kinematografi. Njih sintaktična virtuoznost, slikarski čut, dar pripovedovanja in lirčno ali dramsko uporabljanje svetlobe, skratka, mojstrstvo edinstvenega izraza, so današnjim proizvajalcem obveza tradicije, ki jo je treba pred svetom za vsako ceno ohraniti kot zaščitni znak, izključno francoske kakovosti. Prav glede tega je zanimivo, kakšna pota ubirajo tisti, ki se prištevajo med resne umetnike novejšega francoskega filma.

RENE' CLAIR, avtor prvih čudovitih nemih filmov «Dajte nam svobodo», nato zvočnih «Pod pariškimi strehami», «14. julij», «Plasljivca», itd. kaže že s prvimi nefrancoskim filmom značilno zadrego. To je film njegovega angleškega obdobja (preden je odšel čez Ocean) «Prikazen na prodaja». Umik v svet strahov in pravljic R. Clair v Ameriki dosledno nadaljuje. Film «Moja žena je čarovnica» so vrteli v Parizu z največjim uspehom. Z isto neposrednostjo in prisrčnostjo, kakor so živele na njegovih francoskih platnih pariške mekarice, žive zdaj strahovi in prikazni. Ironiji pa se je primela dokajšnja doza fatalizma. Pričakovati bi bilo, da Clairovi dediči, ki so ostali na francoskih tleh nadaljujejo njegovo pariško maniro, če ga res morajo posnemati. Toda ne: Carneta, Delannoya in Cocteauja je zajel svet strahov in pravljic.

Marcel Carné, ki po slikarskem čutu za Pariz ne zaostaja za Clairom (spomnimo se njegovih predvojnih filmov «Dani sen», «Obala v megli»), Carné, ki ga Francozi upravičeno imenujejo «pesnika sivine», je po svojem nedvomnem višku s filmom «Otroci galerije»

zakrenil v povsem drugo smer. Njegova zadnja dva filma sta «Vrata noči», «Večerni obiskovalci».

Delannoyev film Clairrove vrste je izdelan po Sartreouvem scenariju z naslovom «Kocka je padla».

Najdržneje v to smer je šel Cocteau. Dvojica Carné-Prevert opeva skozi fantastiko in fanatizem vendarle življenje današnjega rezistentnega Pariza ali v «Obiskovalcih» v srednji vek prenesenega francoskega življenja, ki se obdaja z lepoto in prodaja hudiču. Delannoy-Sartreou-ov film se verdarle godi na pariških tleh in zrcali vso absurdnost modernega človeka in njegove nemoči. Cocteau pa izrecno uporablja film izključno kot izraz svoje pesniške vizije sveta. Cocteaujev film «Lepotica in zver» gre v drznost, fantastičnost in največjo vztrajnost.

(Nadaljevanje sledi)
(Po filmskem Vestniku)

Hollywoodsko filmsko podjetje M. G.M. na novo pripravlja film «Vesela vdova». Film bo barvan, v glavnih vlogah pa bosta nastopila Lana Turner in Riccardo Montalban.

Filmska KRONIKA

Po uspelem kratkem filmu o slikarskih delih Van Gogha, ki ga je snemal Francoz Alain René, snemajo v Angliji velik umetniški film o Van Goghovem življenju.

Sovjetski režiser Dovčenko bo izdelal film «Zbogom Ameriko», Leo Armstam režira film «Požigaleca», Leonid Lukov pa «Borba za premožje».

Končno so v Italiji končali snemati film «Quo vadis», ki je zahteval stroške kakor že dolgo ne noben film. Priprave cenijo na 6 in pol milijona dolarjev, kar znaša štiri milijarde in dvanajstdeset milijonov lir. Film bodo najprej prikazovali v Ameriki tako, da bo prišel v Italijo šele v letu 1952.

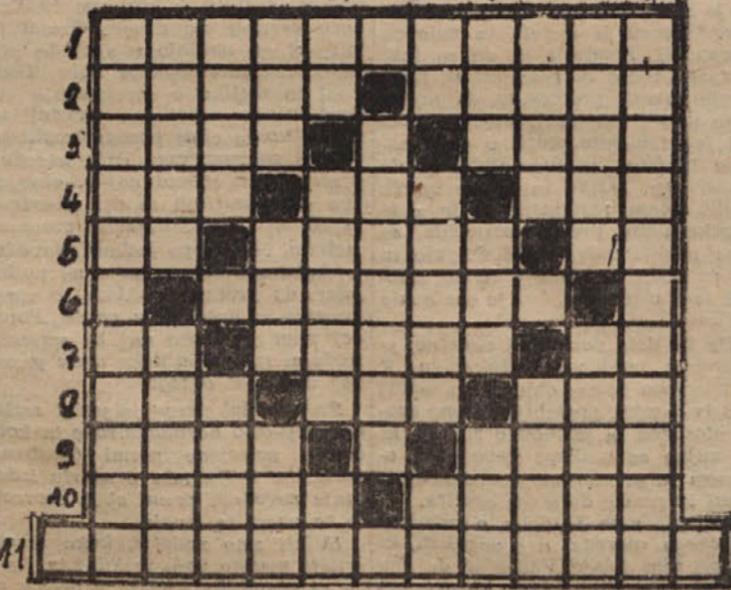
V SZ je režiser Stolper priredil za film roman Ajajeva: «Daleč od Moskve», obenem pa pripravlja film po romanu Piotra Pavlenka «Sonce v filma o Musorgskem ter Rimskem Korsakovu, sakovu».

Azerbejdžanski filmski delavci pripravljajo film «Bakujski ognji» iz življenja delavcev pri petrolejskih vrelcih.

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

a b c d e f g h i j

VODORAVNO:

V 1. in 11. vrsti beremo znan slovenski pregovor. 2. ima vrtnica; 3. slovenski kipar. 3. jugoslovansko pristanišče — konec življenja; 4. žensko ime-glasbeni izraz — veznik; 5. primorska rečenica — mesto v Italiji — števnik; 6. oseba, ki dela (3. skl. ednine); 7. kratica za jugoslovansko vojsko — združi (velelnik) — začetnici umrlega slovenskega dirigenta; 8. vzklík — češka pritrilnica — poljska cvetlica; 9. etika — lesene kolibe; 10. izraz gneva — oficirski čin.

NAVPIČNO:

a. prizadevanje; b. nervoza — moško ime; c. žensko ime — zelenica v puščavi; d. razjeda železo — domača žival — spona; e. otok v Sredozemskem morju; f. industrijska naprava (4. skl. ednine); g. podredni zaimsek (poet.) — mesto v Bosni — začetnici imena in primka moške osebe v «Desetem bratu»; g. majhna naselbina — moško ime — staroslovanski hišni bog; h. žensko ime — svojilni zaimsek; i. vrsta tekem — napitek; j.

Začetnici umrlega slovenskega pesnika. Besedi pod e in 6 pomenita socialno načelo.

Rešitve

VODORAVNO: 1) P. S.—mu. 2) ro—ah. 3) Ra—ol—topaz. 4) Vremšičica—Atika. 5) apel—nuja—ime. 6) Otalež—Ruma—ara. 7) avla—rolo. 8) Krk—Aero—rogati. 9) ura—bilo—juha. 10) vrata—odvozlati. 11) kokos—ig—I. C. 12) most—Re. 13) A.O.—ar.

NAVPIČNO: A) rat—Rur. B) repa—krak. C) kamala—atom. D) šleva—ako. E) proč—žleb—osa. F) Solin—Ariosto. G) cur—old. H) Matajur—ovira. I) uho—Amor—oger. J) pa—Alojz. K) mati—Oguljin. L) zima—Ahac. M) ker—tat.

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-2
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, Ulica Montecchi 6

Namesto našega intervjuja

V nedeljo zjutraj smo se odpravili na nogometno igrišče, da bi se pogovorili z nogometaši, ki se po-
bijo v borbi za točke v različnih prvenstvih ZDTV; hoteli smo se srečati predvsem z onimi, ki tekmujejo v nižjih kategorijah in ki še niso okuženi s popularnostjo ter zares iz čistega idealizma prihajajo nedeljo za nedeljo na večkrat blatne travnike, da se pomerijo z nasprotnikom. O teh mladih fantih, smo si ustvarili v svoji fantaziji zelo lepo sliko. Bili smo pripravljeni na zares prijateljski pogovor, da bi tokrat zapisali o njih nekaj več kot običajno, ko je njihovim tekmam v vseh časopisih papir tako mačehovsko odmerjen.

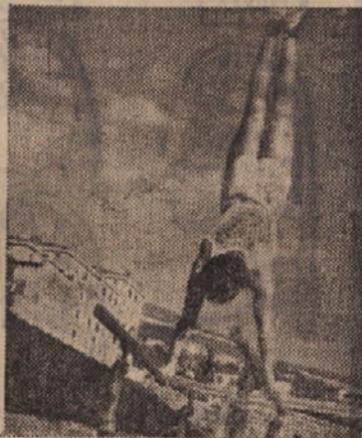
Prvi vtis, ki ga dobiš, ko stopiš na naša igrišča, ne spada ravno med najprijetnejše; igralci se — razen častnih izjem — med seboj kličejo, še bolj pogosto za zmerjajo, ako nekdo izmed njih ne za igra pravilno oporekajo sodniku in grozijo nasprotnikom.

Molčimo, vendar je naša idealna slika nekoliko omajana. Tekma se je medtem končala. Približamo se grupi mladeničev, ki so osveženi po topli prhi posedli po tribuni. Ni treba pripomniti, da ima vsakdo od njih cigareto v ustih; kako je to zdravo takoj po igranju, bo znal povedati vsak pameten človek in ni treba, da je ravno zdravnik! Sedijo in kričijo. Iz njihovih ust prihaja jezik, ki je včasih celo podoben slovenskemu, vendar zabeljen z najbolj grobo italijanščino, in poleg tega še z obligatno psovko, ki sledi skoraj vsaki drugi besedi. Ne prizanašajo nikomur, naši vrli mladeniči, doma nekje s Krasa. Vsak sodnik je baraba, njihovi nasprotniki v tekmi so bedaki itd. Nekaj časa smo poslušali tako govorjenje, barometer naše simpatije je medtem padel pod ničlo, končno smo imeli dovolj in odšli.

Tako mišljenje in obnašanje pripelje sčasoma do telesnega obratovanja, ki žal ni nepoznano na naših igriščih.

Sport je tukaj zato, da se z njim oplemenitimo in si krepimo zdravje, ne pa zato, da se naučimo mor-
da nekoliko brcati ali pa da zaslu-
žimo z najrazličnejšimi oblikami profesionalizma, kot si pri nas marsikdo misli; to naj si zapomnijo vsi naši igralci ki se čutijo prizade-
ti, in končno naj si zapomnijo, da je njihovo mesto povsod drugod samo ne na nogometnem stadi-
onu, ako se mislijo še nadalje tako obnašati.

JANOVSKI IN BAVČARJEVA prvaka STO-ja v orodni telovadbi

V nedeljo zjutraj so se pomerili v Kopru vsi najboljši orodni telovadci STO z izjemo Miloša Stigarja, ki je zaradi nerazpoložnosti bil prisiljen samo soditi temu nadvse zanimivemu srečanju.

Med moškimi je zmagal s precejšnjim naskokom v točkah Vlado Janovski iz Kopra; njegova zmaga je popolnoma zaslužena, saj so mu sodniki prisodili največje število točk v prosti vaji, na bradlji, na konju v šir in na skoku čez konja, medtem ko je zavzel na drugo drugo mesto za Bajcem. Zmagovalec bi lahko ob marljivšem treningu dosegel znatno večje uspehe, zlasti ko mu je na razpolago razmeroma dobra telovadnica v Kopru, opremljena z novim orodjem. Koper ima telovadnico, nima pa ljudi, ki bi jo uporabljali. Obratno pa je v Trstu. Tu se v naravnost nemogočih razmerah trudi skupina fantov in deklet, in to že skoraj pet let, vendar še niso naleteli pri ob-
lastnikih na usmiljeno dušo, ki bi jim dala v uporabo primerne prostore, brez katerih je vsak večji uspeh nemogoč. Za Janovskim so se plasirali v vrstnem redu Reinhardt, Bajec in Dolgan. So približno enake vrednosti, vendar je zadnji med tremi imel na nedeljski tekmi precej smole; ni mu uspel skok čez konja in ocenjen je bil z ničlo. Ta nesrečni konj mu ne da miru. Nekajkrat se je skok pon-
srel in tako si je Dolgan vtepel v glavo, da on in konj nista preveč prijatelja. «Bojim se ga bolj kot korejske vojne», nam je prijateljsko zaupal on dan, ko smo ga srečali. Na repku le-
stivice kličeta bojni klic maševanja brata Sirca, zatrjujoč, da bo drugič boljše.

Med ženskami je bila borba za prvo mesto zelo napeta, saj so kandidirale zanj kar štiri tekmovalke: Bavčarjeva, Lavrenčičeva, Dolganova in Misculinova. Zmagala je končno Bavčarjeva; vendar ne bi bilo nepravil-

no, ako bi nosila naslov prvaka kate-
gorično druga izmed zgoraj omenjene četvorice. Misculinova je imela izredno nesrečo na gredi, ki je pravza-
prav njena specialiteta; padla je z orodja in dobila za oceno ničlo. Dolganovi je nizka ocena na konju, onegomočila višji plasman kljub iz-
vrstnim rezultatom na drugih orod-
jih.

1. Bavčar	36.9	1. Janovski	45.9
2. Lavrenčič	36.2	2. Reinhardt	37.4
3. Dolgan	34.2	3. Bajec	37.3
4. Misculin	27.1	4. Dolgan	29.6
5. Lapajne	24.5	5. Sirca R.	28.7
6. Reinhardt	19.1	6. Sirca M.	17.6

Izvedeli smo, da bodo sprejeli sredi prihodnjega meseca naši telovadci goste iz Maribora. Mariborčani so znani kot izvrstni telovadci, saj je izšel iz njih vrst nekdanji svetovni prvak Primožič. Ne bi bilo morda umestno, da bi odgovorni ljudje poskrbeli zato, da bi omogočili tržaškemu telovadcu pospešen trening. Ako ne pride gora k Mohamedu, naj gre Mohamed h gor! Se ne bi izplačalo naložiti kak večer naše telovadce v primerno prevozno sredstvo in jih odpeljati v Koper na trening, ko je njih priprava za mednarodno srečanje nezadostna zaradi kroničnega pomanjkanja primerne dvorane?

Kako naj tečemo

SKORAJ vsi začetniki brez izje-
me imajo eno napako: obupno se
zibljejo. Ako imamo slučajno prili-
ko, da lahko gledamo kakšen kros,
bomo videli takoj ob startu vse mo-
goče načine teka. Vsakdo pač teče,
kot se mu zdi najbolje. Če čakamo
potem iste tekmovalce na cilju, za-
pazimo, da med prvimi prav gotovo

noge na tekalšču kažejo precejšen
razmak med seboj pa opazimo sko-
raj vedno veliko zibanje. Težišče
telesa prehaja v takem primeru od
ene noge na drugo; čim večja je
razdalja med nogami tem škodljivi-
vejši je tek.

K teku na eni sami črti pomaga-
jo največ roke, s katerimi moramo

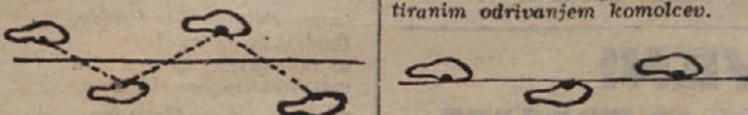

BREZHIBEN START BIVSEGA SVETOVNEGA PRVAKA OWENSA

ni takih, ki bi se zibali kot kameli
v puščavi

Od česa je to zibanje pravzaprav odvisno? Skušajmo pojasniti: tal se dotaknemo z notranjim delom stopala; čim bolj sta obe stopali skupaj, torej če se notranji del desne in prav tako notranji del leve noge dotikata ene same črte, tem manj se je tudi to gibanje. Ako sledovi,

izdrževati ravnotežje. Tisti, ki ima-
jo pomanjkljivo vrtenje z križnih
vretencih hrbtenice in kot posledico
tega slabo delovanje gornjih udov,
bodo pač težko dobro tekli. To vr-
tenje križnih vretenc, seveda ne
pretirano, je eden glavnih pogojev
teka; pomaga harmoničnemu na-
predovanju bokov. Lahkoatlet, ki
tega nima, se nam bo zdel lesen v
ramah; moral si bo pomagati s pre-
tiranim odvijanjem komolcev.

Montebello premagan

Borba za prvo mesto po-
stala ponovno zanimiva

V središču zanimanja je bila to-
krat tekma med Opčinami in Monte-
bellom, ki je poslala «rakom žvižgat»
vse napovedi oficijelnih prerokov. Po
vseh časopisih, pa tudi v našem se
je obilo pisalo o superiornosti Monte-
bellanov nad ostalimi moštvami in o
tem kako je njim zagotovljeno prvo
mesto brez vsakršnih diskusij; v ne-
deljo pa je nestanovitnim Opencem
zadostovala rahla nerazpoložnost
nasprotnika, da so mu odrili kožo
in dali temu našemu prvenstvu
prvotno zanimivost. Pred zadnjim
kolom imajo namreč tri moštva upa-
nje na naslov jesenskega prvaka:
Montebello, sv. Just in Mezgec. Sv.
Just je v nedeljo z lahkoto odpravil
borbeni Kontovel in kljub izredno
blatnemu in težkemu terenu poka-
zal tehnično dobro igranje, zabeljeno
z devetimi goli. Nabrežina je danes
zopet poskrbela prijateljskih devetde-
set minut igralcem Skednja. Tekme
med Mezgecem in Olimpijo zaradi
nemogočega terena niso odigrali.

V Istrskem okrožju tokrat ni bi-
lo posebnih presenečenj. Moštvo
prvaka STO-ja Arrigoni je na doma-
čem terenu premagalo z enim golom
v vsakem polčasu Aurora iz Kopra.
Tekma je bila zelo zanimiva in je
pokazala, da so Izolani v veliki for-
mi. Delitev točk med moštvoma Buj
in Brtonigle je pač najpravičnejši
konec. Lakota po točkah je naredila
borbo med Novim gradom in Strun-
janom kaj dramatično; zmaga se
je nasmehnila nekoliko boljšim igral-
cem Novega grada. Umag se je to-
krat pokazal kot nešportno moštvo;
gol, ki so ga rabili iz čiste off-side
pozicije in ga sodnik popolnoma
upravičeno ni priznal, jim je zado-
stoval, da so zapustili igrišče. Bil
bi čas, da bi se taki pojavi na na-
ših igriščih nehali.

Montebello	6	5	0	1	27	4	10
Mezgec	3	4	0	1	14	6	8
Sv. Just	6	4	0	2	34	16	8
Opčine	7	4	0	3	20	15	8
Skednja	3	3	0	2	18	13	6
Kontovel	8	1	0	5	11	22	2
Nabrežina	7	1	0	6	5	42	2
Arrigoni	6	6	0	0	23	8	12
Meduza	6	4	1	1	13	8	9
Piran	5	4	0	1	12	10	8
Aurora	5	3	0	2	10	5	6
Brtonigla	5	1	2	2	8	9	4
Buje	5	0	3	2	7	12	3
Novi grad	5	1	1	3	8	17	3
Umag	6	1	1	4	8	18	3
Strunjan	3	0	0	5	4	18	0

ŠPORT PO SVETU

BEARA NA DELU

kljub temu da je od srečanja
med Jugoslavijo in Anglijo pre-
tekel že cel teden, vendar pol-
nijo še danes najrazličnejše no-
gometne avtoritete vse Evrope
stolpce svojih časopisov s ko-
mentarji «tekme letas», kot ime-
nujejo Angleži to srečanje.
Pohvalnih izjav je toliko, da
ne vemo, katere bi citirali in
pri tem imeli prostora, da piše-
mo še o čem drugem. Poglejmo
n.p. kaj piše Daily Express: «Ju-
goslovanski nogometaši veljajo
polnih 300.000 funtov, gledano
s stališča našega profesionaliz-
ma, kar je mnogo več kot je

vredna pod istimi pogoji naša
enajstotnica. All pa Daily Tele-
graph: «Angleški nogomet je
ostal še dalje nepremagan od
kontinentalnih nogometašev.
Toda Jugoslaviji pripada čast,
da je bila prva od osemnajstih
moštev, ki so izzvala Anglijo v
boj na njenem terenu, v mno-
gih letih in izšla iz tega boja
nepremagana. Na sprejemu na
čast jugoslovanskim igralcem
je podpredsednik angleške no-
gometne zveze izjavil, da je bila
igra jugoslovanskega moštva
pravo odkritje za angleško pu-
bliko, zelo pohvalno pa so se
izrazili tudi vodilni nogometni
strokovnjaki, ki so si edini v
tem, da je jugoslovanski uspeh
popolnoma zaslužen, nekateri
pa menijo, da bi gostje lahko
celo zmagali, ako bi napad igral
pred golom enako briljantno
kot v polju.

***

Gotovo je mnogo takih, ki
žrtvujejo nedeljo za nedeljo
nekažirni na nogometni stavi
v upanju, da bo prej ali slej
njih potrepljivo čakanje la-
koplajano z lepim kupčkom mi-
lijončkov. Stave te vrste pa ni-
so v modi samo pri nas, marveč
jih pozna skoraj vsa Evropa.
Zadnje dni so vpeljali neko
vrsto «Totipa» tudi v Jugoslaviji
Tam so sicer delovale podobne
ustanove že prej vendar le v
posameznih republikah, tako da
promet ni mogel biti velik in

s tem seveda niti dobitki. Ved-
no gostejša mreža raznih stav-
nic je pokazala potrebo po taki
centralni ustanovi; tako so pred
nedavnim ustanovili centralno
športsko kladonico, katere na-
loga je, da koordinira delo vseh
manjših tovrstnih podjetij na

ozemlju cele države. Kot vidimo
na listku, je tudi v Jugoslaviji
potrebno uganiti dvanaest re-
zultatov, zaenkrat samo iz no-
gometa, postopoma pa mislijo
vpeljati v stave tudi druge pa-
noge in najvažnejše športne do-
godke iz inozemstva.

1	Zagreb — Slova	2	2	2	2
2	Prvina av. (Brod — Odrad (Zubljana)	2	1	2	1
3	Železnica — (Sarajeva) — Slova (Rajkovičev)	1	2	X	1
4	Šar (Tetovo) — 11. oktobar (Kumanovo)	1	2	1	2
5	Radnišnik (Bitola) — Milicionar (Skopje)	2	2	1	2
6	Textilacii (Perpenta) — Srem (Srejska Mitrovica)	1	2	X	1
7	Gregorčič (Zemlje) — Proleter (Pula)	2	2	2	1
8	Željeznica (Zemun) — Dinamo (Pančevo)	2	1	2	1
9	Sobota (Murska Sobota) — Radnik (Kutina)	1	2	1	2
10	Prvina zastava (Kragujevac) — Dinamo (Zajčar)	1	X	2	X
11	Velež (Mostar) — Lovćen (Metković)	1	1	1	1
12	Železnica (Zubljana) — Prvina zastava (Beograd)	2	2	2	2
13	Šibenik (Šibenik) — Hajduk (Srijem)	2	2	2	2
14	Polje (Sombor) — Radnišnik I (Beograd)	2	2	2	2

Po dvanaestih nedeljah igranja
je vrh tabele italijanskega no-
gometnega prvenstva še dokaj ne-
razčiščen. Vodi Inter z dvema
točkama naskoka pred Juventusom
in s tremi pred Milanom. Zadnje
nedelje so se skoraj vse
tekme končale s predvidenimi re-
zultati z izjemo partije med Mi-
lanom in Bologno, kjer so Bo-

lonjci v Milanu odpravili doma-
čine z izidom 2:1. S tem so na-
redili veliko uslugo ostalima dve-
ma vodečima moštvoma.

V Dublinu je nogometna repre-
zentanca Norveške domačine
kmalu neljubo presenetila. Le s
skrajnimi napori je Ircom uspelo
privesti tekmo do rezultata 2:2.

V ponedeljek zvečer je v Parizu
pred prenatrpano dvorano svetovni
prvak srednje-lahke teže Raj
Sugar Robinson premagal v drugi
rundi francoskega prvaka iste ka-
tegorije Jeana Stocka. Crnee Ro-
binson je prišel v Pariz v spre-
stvu osmih oseb; njegov dvorac je
bil brez dvoma številnejši kot ga
ima marsikateri vladar. Osvojil
si je s svojo darežljivostjo vse
prebivalstvo francoske prestol-
nice. Izjavil je namreč, da mora za-
praviti pred povratkom vsaj 7000
dolarjev, da mu jih v domovini ne
zapleni skoraj z celoti visoka ca-
rina.

MIKLAVŽ IZ KREMLJA

MIKLAVŽ IZ KREMLJA: In tebi, Vidalček, da ga ne boš več lomil po Trstu....

Obisk v Rimu

Brali smo suho poročilo, da je bil general Airey v Rimu na obisku pri zunanjem ministru grofu Sforzi. Javnost se je odkrito čudila, da o tem obisku ni bilo izdano podrobnejše poročilo, ko je vendar general Airey znan kot tisti, ki za Trst ne najče druge rešitve kakor priključitev k Italiji. No, in grofa Sforzo pa že itak še bolje poznamo. Nekateri listi so temu začudenju dali tudi primeren izraz.

Cemu se čudijo? Saj je generalu Airey-u omogočeno, da gre na «črno kavo», kamor se mu zljubi. Da pri tem obisku namreč ni šlo za drugo, kakor za črno kavo, je razvidno iz besed, ki sta jih visoka funkcionarja izmenjala ob slovesu:

General Airey: Zbogom, ekselencija, in hvala za črno kavo!

Grof Sforza: Ni omembe vredno. Saj ste lahko videli in ugotovili, da je kava v Rimu ravno tako črna kakor v Trstu.

Lepi izgledi

Kakor poročajo listi, so predsedniku Trumanu predložili prvih 150.000 kosov kovinaste legitimacije, ki jo bo v bodoče moral imeti vsak Američan. Na tej kovinasti ploščici bo samo ime nositelja in označba krvne skupine, h kateri pripada. Omenjene legitimacije naj bi služile za poznavanje posameznika in prvo pomoč pri atomskih napadih.

Srečni časi se nam obetajo. — Kovinaste legitimacije bodo letos zelo prikupno božično darilo ob zvokih slavnostne pesmi «Mir ljudem na zemlji!»

Mihec in Jakec

MIHEC: Na Koreji se torej pomikajo Američani nazaj.

JAKEC: Da, premikajo se z nasprotniki naprej, nazaj; kakor likalnik na platnu.

MIHEC: Potem bo pa ta Koreja pošteno «speglana».

piše

PEPI

Pepa moja, kaj se plete krog tržaškega vprašanja, res ne vem, vsekakor menim, da se vanj zaman zaganja «Il Giornale di Trieste». Vsi njegovi sodelavci v zvezi s tem so pokazali, da so pravi poniglavci, ki pograbijo z resnobo količkaj pretkano šalo nekaterih diplomatov. Zaenkrat jim ni ostalo od obljube tripartite drugega kot le spomini žalostni dovolj in trplji. Italijanski paladini, kakor Palutan, De Castro, Bartali in še ostali so potuhnjeno in v strahu marsikakšno zamolčati prejšnji teden. Akoravno se je Airey v Rim odpravil, da bi tamkaj grofu Sforzi nove predloge postavil morda ravno radi Trsta, nihče več se ne oglasi, niči «Ultime notizie».

Zdaj so torej drugi časi in vsevedni ministri Castro, Bartali, Furlani, ki so se tako zarekli, so od sile poklapani. Madrepatria je blizu, toda nada je splahnela, da še kdaj nad našim mestom trčkokolova bi visela.

Vidiš, Pepa, monsinjorjem čisto nič se ne posreči in to ravno v svetem letu. Da se ognejo nesreči, zdaj molčijo kakor mutci, ker so vendarle spoznali, da kot klavrnji preroki vse preveč so gobezdali. Clani Lega in missini, kajpa, čakajo zvedavi, kaj bo Sforza zopet skuhal v svoji modri, sivi glavi njim in sebi v tolažilo. Če je nota šla po vodi, sem jaz mnenja, naj se končno z objektivnostjo presodi to zamrznjeno vprašanje, ki ga morajo načeti pač tako, da do besede pridejo le prizadeti.

Le zapomni si, Pepina, naj ukrenejo karkoli, jaz ti rečem, Italijanov semkaj več ne bo nikoli. Torej s tem, preljuba znanca, si nikar ne beli glave, vse je v redu. Ti pa sprejmi najpriširnejše pozdrave,

Humor drugih

V MOSKOVSKI KLINIKI

Ogoljujal nas je: pustil se je operirati v Italiji... (Candido-Milano)

Ah, nehajte že govoriti o pošlih, danes je moj dan počitka (Humour-Magazine, Paris)

PO PORAZU 5:49

Jugoslovanska resolucija o dolžnosti držav v primeru oboroženega napada je bila v generalni skupščini OZN sprejeta z 49 glasovi proti petim (sovjetskega bloka)

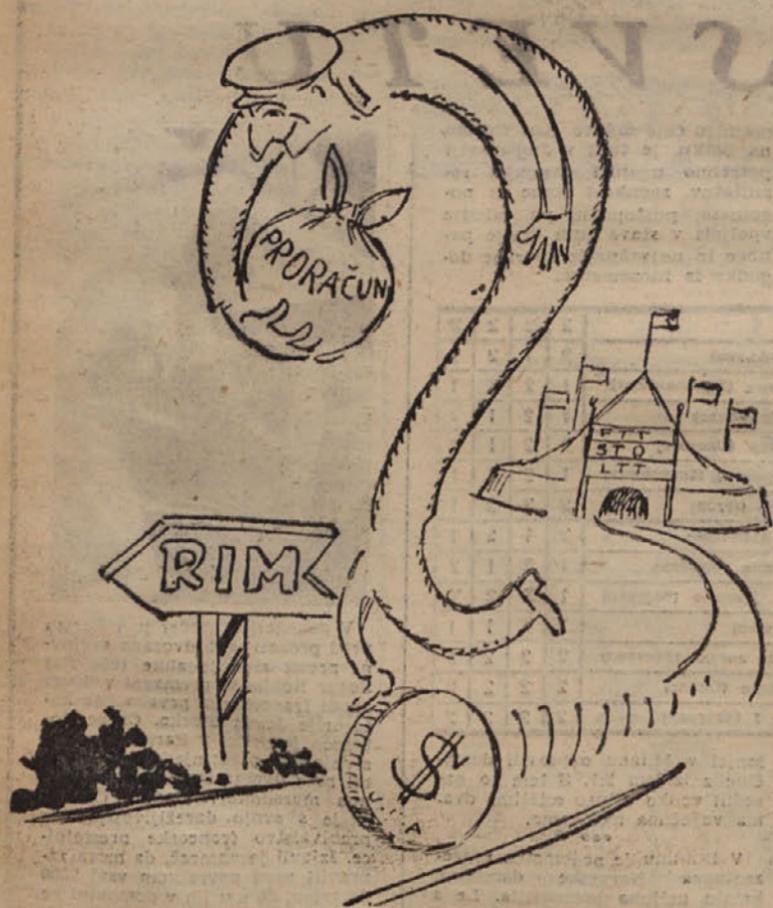
Preklete, ti Jugoslovani so me pa danes pošteno zmkastili... (Pavliha-Ljubljana)

Brez besed

(Elliott-London)

TAJINSTVENI POTNIK

Pravijo, da je šel gen. Airey v Rim izžonglirat proračun za l. 1951?....